Σοσιαλισμός από τα κάτω

Νο 23 Μάης - Ιούνης '97 Δραχμές 500

Η απεργία των καθηγητών

Η εξέγερση στην Αλβανία

Σοσιαλισμός
από τα κάτω

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟ

ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑ

Ιδιοκτητης:
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Υπεύθυνη: Μαρία Στύλλου

Καλλιτεχνική επιμέλεια: Τασία Κύρκου

Εκτύπωση: ΛΙΘΟΤΥΠ ΑΕ

Γραφεία Περιοδικού:
Αναξαγόρα 14Α, Ομόνοια
ΑΘΗΝΑ 105 52
τηλ. 52.41.001, Fax 52.27.177

Υπεύθυνη Διακίνησης:
Καίτη Πανταζίδου
Κεντρική διάθεση:
ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ,
Αναξαγόρα 14Α, Ομόνοια,
Τηλ. 52.47.584

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΙΕΣΤΗΡΙΟΥ

Σημίτης

Ντ' Αλέμα

Μπλερ

Ζοσπέν

Ευρω-αριστερά Τι περιμένουν οι εργάτες;

Για τη νίκη του Εργατικού Κόμματος στις εκλογές χάρηκαν εκατομμύρια εργάτες σε όλη τη Βρετανία. Στους χώρους δουλειάς, στις παμπ, στις καφετέριες, υπήρχαν σκηνές ενθουσιασμού για την τεράστια νίκη που πέτυχαν οι Εργατικοί μετά από 18 χρόνια.

Κάποιοι από τους δεξιούς Τόρυδες έχασαν παταγωδώς. Τέτοια ήττα των συντηρητικών κανένας μέχρι τώρα δεν την είχε φανταστεί. Τις επόμενες μέρες παντού επικρατούσε ατμόσφαιρα καρναβαλιού και στις εργατογειτονιές ο κόσμος το είχε ρίξει έξω.

Δεν είναι αλήθεια οι θεωρίες που άρχισαν να κυκλοφορούν και στην Ελλάδα ότι η νίκη του Μπλερ οφείλεται στην ψήφο που πήρε από τα μεσοαστικά στρώματα και ότι η εκλογή του σημαίνει και αποδοχή των δεξιών επιλογών του.

Το Εργατικό Κόμμα μπόρεσε να κερδίσει τις εκλογές μόνο γιατί το ψήφισαν εκατομμύρια εργάτες.

Η οργή, ο θυμός, η αγανάκτιση συγκεντρώθηκαν όσο ποτέ άλλοτε στην προοπτική "Να απαλλαγούμε από τους Τόρυδες".

Αυτές τις ελπίδες, τις προσδοκίες έχει να βρει μπροστά του ο Μπλερ το επόμενο διάστημα. Στην Αγγλία ήδη άρχισε με την πρωτοβουλία των 500 λιμενεργατών του Λίβερπουλ που έχουν απολυθεί εδώ και ενάμισυ χρόνο. Κυκλοφόρησαν ένα κείμενο και ζητάνε τις υπογραφές όλων των συνδικάτων στο αίτημα να ξαναπάρουν τις δουλειές τους.

Το κλίμα που επικρατεί είναι "Μην ελπίζουμε να κάνει ο Μπλερ αύριο, αυτό που μπορούμε να κάνουμε εμείς τώρα".

Κανένας δεν περιμένει ότι η περίοδος χάριτος για τη νέα κυβέρνηση θα κρατήσει πάνω από 6 μήνες, παρόλο που ύστερα από 18 χρόνια με κυβέρνηση Τόρυδων, στα μάτια κάθε τριαντάρη η εμπειρία των Εργατικών είναι καινούργια.

Στην Ελλάδα, οι φιλικές εφημερίδες στον Σημίτη βλέπουν ενίσχυση του "εκσυγχρονιστικού" μπλοκ και δυνάμωμά του. Πιστεύουν ότι η ζωή του Σημίτη θα είναι ευκολότερη μετά τις εκλογές στη Βρετανία.

Η μεγάλη Χίμαιρα

Φέτος συμπληρώνονται 40 χρόνια από την ίδρυση της ΕΟΚ, με πολλά πανηγύρια και λίγη αλήθεια. Οταν πριν 40 χρόνια υπογράφτηκε η συμφωνία της Ρώμης από τις 6 χώρες -Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Βέλγιο, Ολλανδία, Λουξεμβούργο- η προοπτική έμοιαζε πολλά υποσχόμενη. Οι οικονομίες των έξι ιδρυτικών μελών γνώριζαν μεγάλους ρυθμούς ανάπτυξης, η οικονομική συνεργασία μεταξύ τους είχε προχωρήσει, οι μεγαλύτερες εισαγωγές - εξαγωγές γίνονταν ανάμεσα τους.

Η Κοινή Αγορά φάνταζε σαν αυτή που θα εξασφάλιζε μια πορεία απρόσκοπτης μεταπολεμικά ανάπτυξης που η απασχόληση, τα ψηλά μεροκάματα, το κράτος πρόνοιας, που είχε κερδίσει η εργατική τάξη σε όλες αυτές τις χώρες μετά τον πόλεμο, δεν θα έμπαιναν σε αμφισβήτηση.

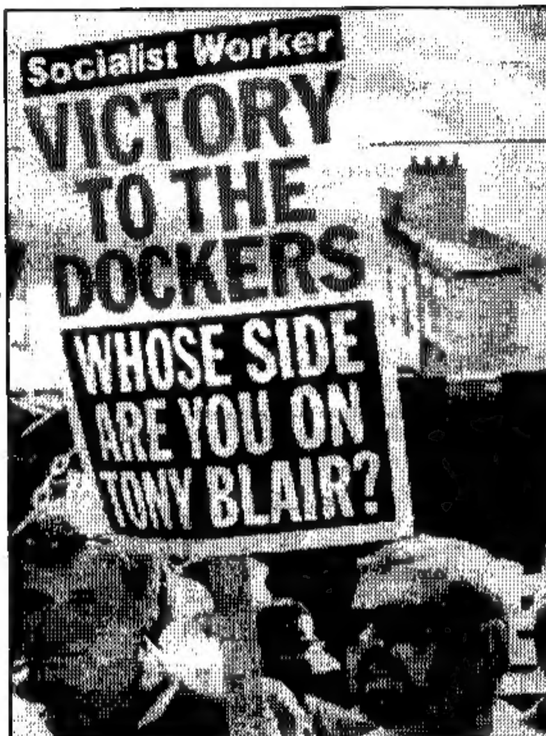
Επιπλέον η πολιτική σημασία ενός τέτοιου μπλοκ, παρουσιαζόταν σαν ο τρίτος πόλος που μπορούσε να εξασφαλίσει την φιλειρηνική Ευρώπη απέναντι στους ανταγωνισμούς των δυο υπερδυνάμεων.

Για όσους στην Ελλάδα πολιτικοποιήθηκαν την περίοδο της μεταπολίτευσης, είναι δύσκολο να ξεχάσουν το ΕΚΚΕ (Μαοϊκή Οργάνωση στην οποία ανήκαν τότε ο Θ. Τσουκάτος -σύμβουλος του Σημίτη- και ο Τατούλης -βουλευτής της ΝΔ-) που συντασσόταν ανοιχτά με την ΕΟΚ σαν αντίβαρο στις δυο υπερδυνάμεις.

Μέσα σ' αυτή τη νέα Ευρώπη, τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα έμοιαζαν ότι είχαν να παίξουν τεράστιο ρόλο. Στις χώρες που ήδη συμμετείχαν στην ΕΟΚ θα πίεζαν για να εξασφαλίσουν τα συμφέροντα των εργατών, ενώ για χώρες που δεν ήταν ακόμα μέλη θα πρωτοστατούσαν στο να γίνουν. Στην Αγγλία ήταν η κυβέρνηση των Εργατικών που έκανε δημοψήφισμα για να επικυρώσει τη συμμετοχή στην ΕΟΚ. Η Ισπανία μπήκε στην ΕΟΚ με πρωτοβουλία του Γκονζάλες. Το Κ.Κ. Ιταλίας, παρόλο που δεν συμμετείχε στην κυβέρνηση, δεν έβαλε ποτέ σε ερωτηματικό τη συμμετοχή της Ιταλίας στην ΕΟΚ.

Στην Ελλάδα το ΠΑΣΟΚ και το ΚΚΕ άλλαξαν μέσα στη δεκαετία του '80. Πρώτα το ΠΑΣΟΚ μετά τις εκλογές του 1977, όταν άρχισε να φαίνεται η προοπτική να γίνει κυβέρνηση. Το ΚΚΕ κατοχύρωσε την στροφή του στο 12ο Συνέδριο. Με καθυστέρηση προσαρμοζόταν στις αυταπάτες για την ΕΟΚ.

Η επέτειος 40 χρόνια αργότερα, δεν θυμίζει τίποτα από τις μεγάλες μέρες. Το κυνήγι για τη συμμετοχή στο Ευρωνόμισμα έχει κοστίσει 20 εκατομμύρια ανέργους, τσεκούρι σε μια σειρά από δωρεάν παροχές του κράτους πρόνοιας, ρατσιστικές ρυθμίσεις που εμποδίζουν χιλιάδες εργάτες να έχουν στοιχειώδη δικαιώματα, στρατιωτικές επεμβάσεις σε Περσικό, Βοσνία, Αλβανία.

Το πλακάτ γράφει "Νίκη στους Λιμενεργάτες. Με ποια πλευρά είσαι Μπλερ;" Υπογραφή: Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα

Μέσα σ' αυτή την περίοδο η προσαρμογή των σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων ήταν ραγδαία. Σχεδόν σε όλα τα κράτη - μέλη της Ευρωπαϊκής Ενωσης, στα τελευταία 20 χρόνια έχει υπάρξει σοσιαλδημοκρατική κυβέρνηση που έχει πρωτοστατήσει στις επιθέσεις ενάντια στην εργατική τάξη. Η απόφαση της κυβέρνησης του Μιτεράν να κλείσει τα Χαλυβουργεία της Λωραίνης, του Αντρέα να αφήσει τις μεγάλες "προβληματικές" στη μοίρα τους, του Γκονζάλες να οδηγήσει την Ισπανία στο ρεκόρ ανεργίας - τέτοια ήταν τα έργα και ημέρες των σοσιαλδημοκρατικών κυβερνήσεων.

Ολα αυτά πέρασαν μετά από αγώνες και συγκρούσεις με την εργατική τάξη. Η εμπειρία των εργατών σε όλες αυτές τις χώρες είναι πολύ νωπή απ' αυτές τις κυβερνήσεις. Γι' αυτό οι σοσιαλδημοκράτες δεν έχουν σήμερα περίοδο χάριτος όπως το '80. Τότε σε μια σειρά από χώρες, η νίκη των σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων ήταν καινούργιο φαινόμενο. Στην Ελλάδα δεν είχε υπάρξει παρόμοια εμπειρία ποτέ. Στην Γαλλία και την Ισπανία ήταν η πρώτη φορά μετά το '36. Ετσι τα περιθώριά τους τότε ήταν μεγαλύτερα.

Το τίμημα

Φέτος τον Σεπτέμβρη, όταν κέρδισε το ΠΑΣΟΚ τις εκλογές, ο Σημίτης έλεγε ότι δεν πρόκειται να λογαριάσει οποιοδήποτε πολιτικό κόστος και θα συγκρουστεί άμεσα με τις "συντεχνίες". Επτά μήνες αργότερα δεν ξέρει από πού να μαζέψει την κρίση μέσα στο κόμμα.

Η οργανωτική ανασυγκρότηση του ΠΑΣΟΚ δεν μπορεί να προχωρήσει. Στην πρόσφατη Οργανωτική Συνδιάσκεψη στου Ζωγράφου οι νομαρχιακές Αθήνας και Πειραιά ήταν ενάντια στις αλλαγές που προωθεί η ηγεσία.

Ο Σημίτης για να μην βρεθεί σε μια ανταρσία από τους συνδικαλιστές που τον στήριξαν έχει αναγκαστεί να καθυστερήσει τους ρυθμούς για τα μέτρα που θέλει να πάρει και έκλεισε με συμβιβασμό τον προηγούμενο γύρο των αυξήσεων σε όλο το δημόσιο.

Πρόσφατα, ο Καστανίδης, κάτω από την απειλή μιας νέας έκρηξης σε όλη τη συγκοινωνία, αναγκάστηκε να δηλώσει ότι δεν πρόκειται να κατατεθεί στη Βουλή το νομοσχέδιο για τις συγκοινωνίες πριν εξαντληθεί ο διάλογος με τα σωματεία.

Μπορεί τα ιδεολογήματα του νέου ΠΑΣΟΚ και του Μπλερ να μιλούν για το τέλος της εργατικής τάξης και των συνδικάτων, όμως συνεχώς αναγκάζονται να τα πάρουν υπόψη τους και να αλλάζουν τακτική, ιδιαίτερα όταν βρίσκονται μπροστά σε εργατικές εκρήξεις.

Η αλήθεια, λοιπόν, είναι ότι ο "εκσυγχρονισμός" της σοσιαλδημοκρατίας από τους Ντ' Αλέμα - Πρόντι, Μπλερ, Ζοσπέν και Σημίτη δεν έχει βάλει τέρμα στην κρίση του ρεφορμισμού. Κάθε άλλο. Σήμερα αυτές οι κυβερνήσεις είναι πιο στριμωγμένες και από

πάνω και από κάτω. Οι καπιταλιστές δεν τους αφήνουν κανένα περιθώριο να χαλαρώσουν το σκληρό πρόγραμμα λιτότητας, περικοπών και ιδιωτικοποιήσεων. Και οι εργάτες ανυπομονούν να τελειώνουν με τον ατελείωτο γύρο θυσιών - γι' αυτό άλλωστε ξαναφέρνουν τη σοσιαλδημοκρατία στο προσκήνιο της Ευρώπης.

Το αποτέλεσμα είναι κυβερνήσεις - ακροβάτες, που συνεχώς αναζητούν τρόπους να περάσουν μέτρα σε βάρος των εργατών, που συνεχώς ζητούν από τις συνδικαλιστικές ηγεσίες να τρέξουν πυροσβεστικά να σταματήσουν τις αντιδράσεις και συνεχώς ξαναβάζουν σε κρίση τα ρεφορμιστικά κόμματα που τις στηρίζουν.

Οχι χαμένες ευκαιρίες

Μέσα σ' αυτή την περίοδο των ελιγμών και των συμβιβασμών, η κυβέρνηση Σημίτη προσπαθεί να αποκτήσει συμμάχους για τον επόμενο γύρο. Θέλει να πείσει τους συνδικαλιστές ότι δεν υπάρχει άλλος δρόμος απ' αυτόν που διάλεξε. Προετοιμάζει ένα δεύτερο γύρο σύγκρουσης με τα πιο γερά εργατικά κομμάτια. Και αυτό που θα χρειαστεί από την πλευρά μας θα είναι καλύτερη προετοιμασία από την προηγούμενη φορά.

Η κρίση του ΠΑΣΟΚ έχει δημιουργήσει τεράστια δεξαμενή από αγανακτισμένους εργάτες που θέλουν να παλέψουν και που δεν αντέχουν να πληρώνουν συνέχεια για τις επιλογές παλιότερα του Αντρέα και τώρα του Σημίτη.

Οι εμπειρίες χιλιάδων εργατών που είδαν με συμπάθεια τους αγώνες των αγροτών, των ναυτεργατών, των καθηγητών δεν έχουν χαθεί επειδή αυτή την στιγμή οι υπουργοί του Σημίτη και οι συνδικαλιστικές ηγεσίες προχωράνε από συμβιβασμό σε συμβιβασμό.

Μεγάλα κομμάτια, ιδιαίτερα τα πιο συνδικαλισμένα βλέπουν ότι οι κατακτήσεις τους βρίσκονται στο στόχαστρο και ψάχνουν τρόπους αντίστασης, όχι μόνο συνδικαλίστικα αλλά και πολιτικά.

Μέσα στην κίνηση αυτού του κόσμου δοκιμάζονται στην πράξη και οι ιδέες του ΠΑΣΟΚ -που δεν έχει παραιτηθεί από την προσπάθεια να κρατήσει την ιδεολογική και πολιτική ηγεμονία σ' αυτά τα κομάτια- και οι ιδέες της αριστερής αντιπολίτευσης. Εκεί μετριέται ποιος μπορεί να δώσει πολιτική στήριξη και προοπτική στους αγώνες.

Το ΚΚΕ, το ΔΗΚΚΙ και ο ΣΥΝ έχουν κοινό παρονομαστή την κοινοβουλευτική προοπτική. Βλέπουν σε κάθε κινητοποίηση μόνο τη συμβολική αξία της, σαν καταγραφή της εργατικής αγανάκτησης και αντίθεσης στα μέτρα της κυβέρνησης. "Δείξαμε στην κοινωνία τα προβλήματά μας και αυτό είναι νίκη έστω και αν δεν κερδίσαμε", λένε στον κόσμο που αγωνίζεται. Η συνέχεια θα έρθει μέσα από τις κάλπες για να αλλάξουν οι συσχετισμοί.

Το ΣΕΚ έχει την άποψη ότι αυτού του είδους η αντιπολίτευση χαραμίζει τη δύναμη των εργατών. Οτι οι αγώνες μπορούν να προχωρήσουν πιο πέρα, να γίνουν νικηφόροι, αλλά αυτό χρειάζεται δυο πράγματα: οργάνωση από τα κάτω και σοσιαλιστική προοπτική.

Σε κάθε χώρο χρειάζονται σοσιαλιστές ξεκάθαροι και στις ιδέες και στην πρακτική, ξεκάθαροι ότι η απάντηση στα διλήμματα που βάζουν Σημίτης - Μπλερ - Πρόντι είναι η πάλη για την ανατροπή του καπιταλισμού και όχι η προσαρμογή.

Και πρόθυμοι να οργανώσουν στο χώρο τους τη συμπαράσταση σε κάθε εργατικό κομμάτι που βγαίνει στον αγώνα.

Η εξέγερση στην Αλβανία

Ποια είναι η ελπίδα για την Αλβανία; Η "ομαλοποίηση" που προωθεί η "πολυεθνική δύναμη" του Πρόντι και του Σημίτη ή η νίκη των εργατών; Ο *Πάνος Γκαργκάνας* θυμίζει το αμαρτωλό παρελθόν των επεμβάσεων, των συνεργασιών Σοσιαλιστικού Κόμματος-Μπερίσα και της αγοράς.

Η απόφαση της κυβέρνησης Σημίτη όχι απλά να συμμετέχει, αλλά να πρωτοστατήσει στη συγκρότηση πολυεθνικής στρατιωτικής δύναμης με "αστυνόμικά καθήκοντα" στην Αλβανία, έχει φέρει με τον πιο δραματικό τρόπο στο προσκήνιο τον ρόλο του ελληνικού καπιταλισμού στα Βαλκάνια. Η ίδια η κυβέρνηση αποκαλεί το ρόλο της "πρωταγωνιστικό".

Σε τι ακριβώς πρωταγωνιστεί η κυβέρνηση Σημίτη;

Μέχρι τις παραμονές της μαζικής εξέγερσης που σάρωσε τον αλβανικό νότο, η ελληνική διπλωματία στήριζε τον Μπερίσα, φτάνοντας στο σημείο να του στείλει επίσημη πρόσκληση να επισκεφθεί την Ελλάδα την ώρα που ξεσπούσαν οι πρώτες διαδηλώσεις. Στη συνέχεια είδε στην εξέγερση μόνο "χάος" και "απειλές για την ασφάλεια της μειονότητας". Ερίξε το βάρος της στο σχηματισμό μιας κυβέρνησης συνασπισμού ανάμεσα στο κόμμα του Μπερίσα και στο Σοσιαλιστικό Κόμμα με πρωθυπουργό τον Μπασκίμ Φίνο και αποστολή τον αφοπλισμό των εξεγερμένων και την "ομαλοποίηση" της κατάστασης. Και τέλος, χρησιμοποιώντας σαν δικαιολογία τις "εκκλήσεις" αυτής της κυβέρνησης, προχώρησε στην ανοιχτή στρατιωτική επέμβαση κλείνοντας τα μάτια ακόμα και στο πιο φριχτό έγκλημα, της μαζικής δολοφονίας 87 προσφύγων από το ιταλικό πολεμικό ναυτικό στα νερά της Αδριατικής.

Σε όλη αυτή την πορεία, τα ίδια "επιχειρήματα" έρχονται και ξανάρχονται. Ο ΟΗΕ, ο ΟΑΣΕ, η Ευρωπαϊκή Ενωση και βέβαια η Ελλάδα, λέει ο Σημίτης, δεν αναμιγνύεται υστερόβουλα, επιδιώκοντας ζώνες επιρροής, αλλά για να βοηθήσει: άμεσα για να δώσει ανθρωπιστική βοήθεια, προοπτικά για να προσφέρει βοήθεια οικονομική και "θεσμική". Να συμβάλλει στην καλύτερη οργάνωση των θεσμών της αγοράς και του κοινοβουλευτισμού, ώστε "η φτωχή και ταλαιπωρημένη Αλβανία να ξεφύγει από την υπανάπτυξη και την κληρονομιά του κομμουνιστικού καθεστώτος."

Ομως τα προβλήματα της Αλβανίας δεν είναι προϊόν κάποιας "αλβανικής ιδιαιτερότητας" ούτε καρπός μιας "αποτυχημένης απόπειρας μετάβασης από το σοσιαλισμό στον καπιταλισμό". Η ίδια η ανάπτυξη του καπιταλισμού στην Αλβανία είναι σημαδεμένη από τις επεμβάσεις των Μεγάλων Δυνάμεων και των γειτονικών καπιταλισμών. Η νέα επέμβαση το μόνο που μπορεί να φέρει είναι επανάληψη ενός αμαρτωλού παρελθόντος. Η πραγ-

Πανηγυρισμοί μετά τη νίκη της εξέγερσης στους Αγ.Σαράντα

ματική ελπίδα για ένα μέλλον διαφορετικό είναι οι ίδιοι οι εξεγερμένοι εργάτες της Αλβανίας.

Μέχρι πρόσφατα, όλοι τους θεωρούσαν αμελητέο παράγοντα στις εξελίξεις. Η εξέγερση έδωσε μια γεύση από τις δυνατότητες, έστω κι αν έμεινε στη μέση. Σίγουρα, πάντως, δεν έχουν πει ακόμα την τελευταία λέξη απέναντι στην "ομαλοποίηση" που τους ετοιμάζουν ο Μπερίσα και ο Φίνο, ο Πρόντι και ο Σημίτης.

Το αμαρτωλό παρελθόν των επεμβάσεων.

Η Αλβανία είναι μια από τις τελευταίες χώρες που εμφανίστηκαν στο χάρτη των Βαλκανίων και αυτό της κόστισε ακριβά. Το εθνικοαπελευθερωτικό κίνημα των Αλβανών συμπίπτει χρονικά με την περίοδο της μεγάλης όξυνσης των ιμπεριαλιστικών ανταγωνισμών για τη μοιρασιά της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Τον Αύγουστο του 1912 μια αλβανική εξέγερση καταφέρνει να καταλάβει τα Σκόπια και να υποχρεώσει τον Σουλτάνο σε διαπραγματεύσεις, αλλά πριν ολοκληρωθούν ξεσπάει ο Α' Βαλκανικός Πόλεμος. Για πρώτη φορά αναγνωρίζεται ανεξάρτητο Αλβανικό κράτος, με περίπου τα σημερινά σύνορά του, τον Αύγουστο του 1913, μετά την υπογραφή της Συνθήκης του Βουκουρεστίου που είχε επισφραγίσει το τέλος των Βαλκανικών πολέμων. Ο Τρότσκι στις περίφημες ανταποκρίσεις του γράφει

"Πρέπει λοιπόν να πούμε για τις νέες συνοριακές γραμμές της Βαλκανικής χερσονήσου πως, ανεξάρτητα με το πόσο θα κρατήσουν, έχουν χαραχτεί πάνω στα καταξεσκισμένα κορμιά των εθνών. Ούτε ένα απ' τα Βαλκανικά έθνη δεν κατόρθωσε να συμμαζέψει όλα τα σκορπισμένα κομμάτια του. Και όλα τους περιέχουν τώρα στην επικράτειά τους μια συμπαγή εχθρική μειονότητα... Ούτε ένα από τα βασικά προβλήματα της βαλκανικής ανάπτυξης δεν επιλύθηκε".[1]

Ενα δείγμα του κυνισμού με τον οποίο χαράσσονταν τα σύνορα ήταν η παρέμβαση του Βρετανού υπουργού Εξωτερικών Σερ Εντουαρντ Γκρέυ που *"θεώρησε ότι η Ελλάδα μπορούσε να λάβει τα νησιά του Αιγαίου -πλην Ιμβρου και Τενέδου- αν η ακτή απέναντι απ' την Κέρκυρα με το ακρωτήρι του Στύλου και την Κορυτσά δίνονταν στην Αλβανία"*.[2] Την 1η Φλεβάρη 1914 η Ελλάδα πήρε την έγκριση της Τριπλής Συνεννόησης να προσαρτήσει τα νησιά του Αιγαίου, χάρη σ' αυτή τη συναλλαγή.

Ηδη στους Βαλκανικούς πολέμους η Αλβανία είχε κινδυνέψει να έχει την τύχη της Μακεδονίας που διαμελίστηκε. Ο στρατός του Μαυροβουνίου είχε καταλάβει τη Σκόδρα στο Βορρά, ενώ ο ελληνικός στρατός διεκδικούσε το νότο. Ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος που ξέσπασε αμέσως μετά τους Βαλκανικούς ξανάφερε την απειλή του διαμελισμού.

Οι Μεγάλες Δυνάμεις, που έβλεπαν την Αλβανία σαν ένα εργαλείο για να επεμβαίνουν στις ισορροπίες της περιοχής, επέβαλαν Μοναρχία και έδωσαν το θρόνο σε έναν Γερμανό πρίγκηπα. Η αντιμοναρχική εξέγερση που δεν άργησε να ακολουθήσει, τον Οκτώβρη του 1914, ήταν η αφορμή για στρατιωτική επέμβαση της Ελλάδας που έβαλε θέμα "Βορείου Ηπείρου". Στην πραγματικότητα *"με την έκρηξη του Α'ΠΠ η Ελλάδα έλαβε εντολή από την Τριπλή Συνεννόηση να καταλάβει τη Β. Ηπειρο"*.[3] Ταυτόχρονα η Ιταλία άρπαξε το λιμάνι του Αυλώνα ενώ λίγο αργότερα το Μαυροβούνιο ξαναμπήκε στη Σκόδρα και ο σέρβικος στρατός στα Τίρανα. (Ιούνης 1915).

Οπως αποκαλύφθηκε αργότερα -όταν οι Μπολσεβίκοι μετά την Οκτωβριανή επανάσταση έδωσαν στη δημοσιότητα τις μυστικές συμφωνίες των συμμάχων του Α'Π.Π.- τον Απρίλη του 1915 η Αγγλία, η Γαλλία, η Ρωσία και η Ιταλία είχαν υπογράψει στο Λονδίνο ένα Σύμφωνο που μοίραζε την Αλβανία ανάμεσα στην Ιταλία, τη Σερβία, το Μαυροβούνιο και την Ελλάδα. Με την ήττα της Σερβίας από την Αυστροουγγαρία τον Οκτώβρη του 1915, η Αλβανία βρίσκεται κάτω από Αυστριακή κατοχή, ενώ στο νότο, στην Κορυτσά μπαίνει η Γαλλία.

Μια τοπική εξέγερση των Αλβανών υποχρεώνει τη Γαλλία να αναγνωρίσει αυτόνομη "Δημοκρατία της Κορυτσάς" τον Δεκέμβρη του 1916, ματαιώνοντας τα σχέδια του ελληνικού καπιταλισμού που τον Απρίλη του 1916 είχε προσαρτήσει τη νότια Αλβανία με Βασιλικό Διάταγμα.

Με το τέλος του Α'Π.Π. ο Βενιζέλος κάνει νέα προσπάθεια διαμελισμού της Αλβανίας σε συνεργασία με την Ιταλία. Τον Ιούλιο του 1919 υπογράφεται το σύμφωνο Βενιζέλου-Τιτόνι με το οποίο η Ιταλία "παραχωρεί" στην Ελλάδα τις περιοχές που ονομάζει "Βόρεια Ηπειρο", αλλά μια νέα Αλβανική εξέγερση ματαιώνει ξανά τα σχέδια. Αλλωστε ο ελληνικός στρατος είναι ήδη απασχολημένος σε άλλα μέτωπα: στην Ουκρανία ενάντια στη Ρωσική Επανάσταση και στη Σμύρνη στο ξεκίνημα της Μικρασιατικής Εκστρατείας με τις πλάτες της Βρετανίας.

Στις 11 Ιούνη 1920, εξεγερμένοι αγρότες χτύπησαν τον Ιταλικό στρατό που κρατούσε ακόμα τον Αυλώνα, ενώ ένα Αλβανός φοιτητής δολοφονούσε στο Παρίσι τον Εσάντ Πασά Τοπτανί, εκπρόσωπο των γαιοκτημόνων που στήριζαν την μετατροπή της Αλβανίας σε Ιταλικό προτεκτοράτο. Ταυτόχρονα εργατικές απεργίες και διαδηλώσεις στην Ιταλία απαιτούσαν την αποχώρηση του στρατού από την Αλβανία. Ετσι, με τη βοήθεια και της "Κόκκινης Διετίας" στην Ιταλία, η Αλβανία βρέθηκε για πρώτη φορά απαλλαγμένη από τις ξένες επεμβάσεις στις 2 Σεπτέμβρη 1920.

Να γιατί λοιπόν έχει δίκιο ο πενηντάχρονος άνεργος δάσκαλος από τον Αυλώνα που δήλωνε στον ανταποκριτή των Φαϊνάνσιαλ Τάιμς: *"Η ιστορία έχει δείξει ότι η άρχουσα τάξη στην Αλβανία συχνά ζητούσε να έλθουν οι ξένοι για να τη στηρίξουν. Κι οι ξένες άρχουσες τάξεις ερχόντουσαν και μετά επέβαλαν την κατοχή τους στην Αλβανία"*. Οι εργάτες και οι αγρότες της Αλβανίας χρειάστηκε να δώσουν τέτοιες μάχες ξανά και ξανά.

Εγινε η Αλβανία ποτέ Σοσιαλιστική;

Στις 9 Απρίλη 1939 ο ιταλικός στρατός επέστρεφε στην Αλβανία για να επιβάλλει φασιστική κατοχή που κράτησε 5 χρόνια, αρχικά κάτω από το καθεστώς του Μουσολίνι και το 1943-44 κάτω από τους Ναζί του Χίτλερ.

Η Αντίσταση φούντωσε σχεδόν από την αρχή. Τον Οκτώβρη του 1940, όταν ο Μουσολίνι ζήτησε δυο τάγματα Αλβανών φαντάρων να συμμετέχουν στον Ελληνοϊταλικό πόλεμο, βρέθηκε μπροστά σε μαζικές λιποταξίες. Τα δυο τάγματα αποσύρθηκαν από το μέτωπο και κλείστηκαν από τους φασίστες σε στρατόπεδο συγκέντρωσης. Αρχικά τα προπύργια της Αντίστασης βρίσκονταν κατά κύριο λόγο στα βουνά που ήταν δύσκολο να ελεγχθούν από τα φασιστικά στρατεύματα κατοχής εξαιτίας του σχεδόν ανύπαρκτου οδικού δικτύου. Το Σεπτέμβρη του '43, όταν έπεσε ο Μουσολίνι και ανέλαβαν οι Ναζί, ο έλεγχός τους περιοριζόταν στα Τίρανα και στις παραλιακές πόλεις.

Το Κομμουνιστικό Κόμμα ήταν μικρό και πολυδιασπασμένο. Τον Οκτώβρη του 1941 ο Τίτο έστειλε δυο στελέχη του ΚΚ Γιουγκοσλαβίας να βοηθήσουν την ανασυγκρότηση του αλβανικού κόμματος. Ο Εμβέρ Χότζα εγκαταστάθηκε σαν γραμματέας της Κεντρικής Επιτροπής ενός κόμματος που αριθμούσε 130 μέλη. Ομως

Η εξέγερση ξεκίνησε με μαζικές διαδηλώσεις στον Αυλώνα, μια πόλη με μεγάλη ιστορία αγώνων

ήταν τέτοια η ορμητική ανάπτυξη της Αντίστασης ώστε ένα χρόνο αργότερα το ΚΚ ήταν η κύρια δύναμη στις πόλεις, ενώ στην ύπαιθρο δρούσε το δεξιό Εθνικό Μέτωπο "Μπαλί Κομπετάρ".

Η πολιτική του ΚΚ ήταν παρόμοια με του ΚΚΕ και του Τίτο, ο οποίος ασκούσε καθοριστική επιρροή. Τον Σεπτέμβρη του 1942 ιδρύθηκε το Αλβανικό ΕΑΜ (LNC). Τον Αύγουστο του 1943 με πίεση των Αγγλων η αλβανική αντίσταση οδηγήθηκε στο δικό της "Λίβανο": το LNC και το Μπαλί Κομπετάρ υπόγραψαν Συμφωνία για "Επιτροπή Σωτηρίας της Αλβανίας". Αυτός που ματαίωσε αυτή την παράδοση της Αντίστασης στα χέρια μιας κυβέρνησης Εθνικής Ενότητας ήταν ο Τίτο. Οχι για λόγους επαναστατικούς, αλλά γιατί η Συμφωνία LNC - Μπαλί Κομπετάρ πρόβλεπε τη διεκδίκηση του Κόσοβο σε βάρος της Γιουγκοσλαβίας.

Μετά τη διάλυση αυτής της Συμφωνίας, ο αστικός πολιτικός κόσμος της Αλβανίας στράφηκε προς τα δεξιά. Το Μπαλί Κομπετάρ αποδέχθηκε τις υποσχέσεις του Χίτλερ ότι οι Ναζί θα δώσουν το Κόσοβο στην Αλβανία. Οι φιλομοναρχικοί πολιτικοί, που με ηγέτη τον Αμπάς Κούπι είχαν προσχωρήσει στο LNC (!), αποχώρησαν. Σε πείσμα της εθνικοενωτικής γραμμής του, το ΚΚ βρέθηκε μόνο του στην ηγεσία της Αντίστασης όταν η φασιστική κατοχή άρχισε να καταρρέει. Τον Οκτώβρη του 1944 στο Μπεράτ, το LNC σχημάτισε Προσωρινή Κυβέρνηση και τον επόμενο μήνα με την αποχώρηση των Ναζί μπήκε στα Τίρανα.

Αρχικά το νέο καθεστώς προχώρησε σε μεταρρυθμίσεις που ικανοποιούσαν χρόνια αιτήματα των εργατών και των αγροτών. Οι μεγάλοι γεωκτήμονες απαλλοτριώθηκαν και τα κτήματα μοιράστηκαν στους αγρότες. Το τραπεζικό σύστημα, που βρισκόταν κάτω από τον έλεγχο ιταλών καπιταλιστών από το ξεκίνημά του, κρατικοποιήθηκε. Οι Ναζί είχαν κρατικοποιήσει τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις (π.χ. τις πετρελαιοπηγές) για να τις ελέγχουν και έτσι σχεδόν ό,τι υπήρχε από βιομηχανία βρισκόταν στον κρατικό τομέα. Η κυβέρνηση του αλβανικού ΕΑΜ προσπάθησε να χρησιμοποιήσει αυτούς τους κρατικούς πόρους για να αρχίσει την ανασυγκρότηση της καταστραμένης Αλβανίας. Πολύ γρήγορα όμως βρέθηκε μπροστά σε σκληρές πιέσεις και διλήμματα.

Οι Μεγάλες Δυνάμεις της Δύσης, η Βρετανία και οι ΗΠΑ κράτησαν από πολύ νωρίς -πριν ακόμα από το Δόγμα Τρούμαν- εχθρική στάση απέναντι στην Αλβανία. Στις Συνδιασκέψεις για τη μοιρασιά του κόσμου σε σφαίρες επιρροής, ο Τσώρτσιλ και ο Ρούσβελτ υπολόγιζαν ότι η Αλβανία θα μετατρεπόταν από ιταλικό σε γιουγκοσλαβικό προτεκτοράτο μετά τον πόλεμο. Η επικράτηση των Παρτιζάνων στο Βελιγράδι και τα Τίρανα δεν ήταν μέσα στις μοιρασιές της Γιάλτας. Το φθινόπωρο του 1946 βρετανικά πλοία βυθίστηκαν από νάρκες στο στενό Κέρκυρας-Αλβανίας. Η βρετανική κυβέρνηση χρέωσε την ευθύνη στην Αλβανία και κατάσχεσε τα αποθέματα χρυσού που βρίσκονταν στο Λονδίνο.

Ο Εμβέρ Χότζα στράφηκε στον Τίτο για υποστήριξη. Η Γιουγκοσλαβία έδωσε δάνειο που κάλυπτε το 58% του αλβανικού προϋπολογισμού. Ομως οι όροι της συνεργασίας ήταν σκληροί. Ο Τίτο απαιτούσε τον προσανατολισμό της αλβανικής οικονομίας προς τις πρώτες ύλες, στη γεωργία και στα ορυχεία. Ο Εμβέρ ήθελε βοήθεια για τη δημιουργία διυλιστηρίων και για ελαφρά βιομηχανία. Ουσιαστικά ο Τίτο επανάλαμβανε σε βάρος της Αλβανίας τις ίδιες πιέσεις που δεχόταν από το Στάλιν η Γιουγκοσλαβία.

Οταν το 1948 ήρθε η ρήξη Τίτο-Στάλιν, ο Εμβέρ Χότζα προχώρησε σε εκκαθαρίσεις μέσα στο ΚΚ, ξηλώνοντας τα στελέχη που είχαν δεσμούς με το ΚΚ Γιουγκοσλαβίας. Αν θυμηθούμε το ρόλο των απεσταλμένων του Τίτο στην ίδια την ίδρυση του Αλβανικού ΚΚ και στις κρίσιμες καμπές της Αντίστασης, καταλαβαίνουμε πόσο βαθιές ήταν εκείνες οι εκκαθαρίσεις. Το Κόμμα του Εμβέρ Χότζα αναγκάστηκε να κάνει το πρώτο συνέδριό του το Νοέμβρη του '48 και να αλλάξει όνομα σε Κόμμα Εργασίας της Αλβανίας. Ηταν ένας πρώτος γύρος κρατικοποίησης του Κόμματος που επισφραγίστηκε με τη δίκη και εκτέλεση του μέχρι τότε υπαρχηγού του Εμβέρ και υπουργού Εσωτερικών Κότσι Τζότζε το Μάη του 1949.

Ο προσανατολισμός στη Μόσχα δεν έλυσε τα προβλήματα του καθεστώτος. Ο σχεδιασμός της Ρωσίας στα πλαίσια της Κομεκόν έδινε στην Αλβανία το ρόλο μιας χώρας που εξάγει αγροτικά προϊόντα. Το αντάλλαγμα της ρωσικής "βοήθειας" ήταν μεγαλύτερες πιέσεις πάνω στους εργάτες και αγρότες της Αλβανίας. Για να αυξήσει την αγροτική παραγωγή, ο Εμβέρ Χότζα προχώρησε μετά το 1955 στην κολλεκτιβοποίηση των αγροτικών κτημάτων. Ηταν η αντιστροφή της αγροτικής μεταρρύθμισης και η εδραίωση του κρατικού καπιταλισμού στην Αλβανία.

Στην πραγματικότητα ο Εμβέρ Χότζα προσπάθησε να στηριχτεί σε κάθε λογής συμμάχους που τους βάφτιζε "σοσιαλιστικές δυνάμεις" -στον Τίτο, στη Μόσχα, αργότερα στο Μάο- , οι οποίοι στην πορεία αποδεικνύονταν φορείς πάντα των ίδιων πιέσεων: μεγαλύτερη συσσώρευση κεφαλαίου πάνω στις πλάτες των εργατών και των αγροτών. Στους μόνους που ποτέ δεν προσπάθησε να στηριχτεί ήταν στους ίδιους τους εργάτες. Σε όλες τις στροφές και τα γυρίσματα, είτε εκκαθάριζε "πράκτορες" του Τίτο, είτε ξήλωνε "ρεβιζιονιστές-οπαδούς του καπιταλιστικού δρόμου", ο ρόλος των μαζών ήταν πάντα να δουλεύουν σκληρά και να μη μιλάνε.

Τον Ιούνη του 1960 οι σχέσεις Αλβανίας-Ρωσίας μπήκαν σε κρίση. Η Μόσχα αρνήθηκε να στείλει τα φορτία σταριού που περίμενε η Αλβανία και το καθεστώς στράφηκε στην Κίνα για βοήθεια. Ο Εμβέρ Χότζα που είχε παρακολουθήσει το 20ο Συνέδριο του ΚΚΣΕ το 1956 και είχε

χειροκρατήσει πειθαρχικά τις αποκαλύψεις του Χρουστσώφ για τα εγκλήματα του Στάλιν, ξαφνικά μετατράπηκε σε φανατικό πολέμιο των "Ρώσων ρεβιζιονιστών" και υπερασπιστή του Στάλιν και του Μάο.

Η αναγόρευση της Κίνας σε νέο κέντρο του "παγκόσμιου κομμουνιστικού κινήματος" από τη μεριά του Εμβέρ Χότζα κράτησε μέχρι το 1977, παρά το γεγονός ότι η Κίνα είχε ήδη προχωρήσει στα ανοίγματα προς τις ΗΠΑ και τη "διπλωματία του πινγκ-πονγκ" με τις συναντήσεις Μάο-Νίξον. Οταν όμως το κινέζικο καθεστώς άρχισε να βελτιώνει τις σχέσεις με τη Γιουγκοσλαβία, τότε ο Εμβέρ Χότζα απομακρύνθηκε από την Κίνα και κήρυξε την Αλβανία σαν το τελευταίο κλειστό προπύργιο του "κομμουνισμού". Ο Εμβέρ ξανάγραψε τα "Απομνημονεύματα" του και αποφάνθηκε ότι ο "Μάο δεν ήταν ποτέ μαρξιστής".

Η λατρεία του Στάλιν πήρε ξεχωριστές διαστάσεις, σε μια προσπάθεια του αλβανικού καθεστώτος να πείσει ότι ο Εμβέρ Χότζα θα επαναλάμβανε στην Αλβανία τη ραγδαία εκβιομηχάνιση των πρώτων "πενταετών πλάνων" του ρώσικου κρατικού καπιταλισμού στη δεκαετία του '30.

Η Αλβανία ήταν πολύ μικρή και φτωχή για να μιμηθεί τις επιτυχίες του Στάλιν, όσο κι αν ο Εμβέρ Χότζα αντέγραψε τα εγκλήματά του. Από τα 40 μέλη της Κεντρικής Επιτροπής του Αλβανικού ΚΚ το 1944, μόνο ο Εμβέρ Χότζα πέθανε από φυσικό θάνατο. Ο Χότζα δε δίστασε το 1981, όταν αυτοκτόνησε ο Μεχμέτ Σέχου που είχε σταθεί δίπλα του σαν πρωθυπουργός επί 27 χρόνια, να καταγγείλει τον Σέχου σαν "πράκτορα των Αμερικάνων, των Ρώσων και των Γιουγκσλάβων"(!).

Η παρανοϊκή προπαγάνδα και η τρομοκρατία του καθεστώτος όμως δεν μπορούσε να συγκαλύψει ότι η Αλβανία παρέμενε βυθισμένη στη φτώχεια. Οταν πέθανε ο ίδιος ο Εμβέρ το 1985, το κατά κεφαλή ΑΕΠ της Αλβανίας ήταν κάτω από 400 δολάρια. Σε ένα πληθυσμό σχεδόν 3 εκατομμύρια υπήρχαν κάτω από 10.000 αυτοκίνητα και αντιστοιχούσε 1 τηλέφωνο σε 100 κατοίκους. Αντίθετα με τις ελλείψεις σε τηλέφωνα και όλα τα άλλα χρήσιμα είδη, το καθεστώς είχε αφήσει κληρονομιά 250.000 μπούνκερ από μπετόν σπαρμένα στις παραλίες και τα βουνά της Αλβανίας. Πάνω από το μισό του πληθυσμού εξακολουθούσε να δουλεύει στα χωράφια. Ο σταλινισμός του Χότζα όχι μόνο δεν είχε καμιά σχέση με το σοσιαλισμό, αλλά ούτε κρατικοκαπιταλιστική ανάπτυξη δεν είχε εξασφαλίσει. Η κρίση του καθεστώτος έμελλε να είναι τόσο εκρηκτική όσο και στις άλλες χώρες του κρατικού καπιταλισμού.

Η μεταπολίτευση του '90-'92

Οι προσπάθειες του Ραμίζ Αλία - που διαδέχθηκε τον Χότζα- να κάνει ανοίγματα για να εκτονώσει την κατάσταση, δεν κατάφεραν να προλάβουν την κρίση του καθεστώτος. Αντίθετα, τα ανοίγματα του Αλία προς τον έξω κόσμο επιτάχυναν την έκρηξη. Οι εργάτες της Αλβανίας συμπαρασύρθηκαν από το κύμα των εργατικών εκρήξεων του 1989 που γκρέμιζε σε όλη την Ανατολική Ευρώπη τα σταλινικά καθεστώτα.

Ο Ραμίζ Αλία άφησε ελεύθερους τους πολιτικούς κρατούμενους τον Μάρτη του '90 προετοιμάζοντας την πρώτη επίσκεψη του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ στην Αλβανία. Το καλοκαίρι του '90 όμως ξέσπασε ένα πρώτο κύμα κινητοποιήσεων με κορυφαία την κατάληψη του μεγαλύτερου εργοστασίου δέρματος στα Τίρανα (με την ονομασία "Στάλιν"). Μια έκτακτη σύνοδος της Κ.Ε. υποσχέθηκε αυξήσεις 20% στο βασικό μεροκάματο και τη χορήγηση διαβατηρίων, αλλά η "εκτόνωση" κράτησε μόνο 6 μήνες.

Στα τέλη του '90 ο Αλία επέτρεψε τη δημιουργία κομμάτων, αλλά το χειμώνα του '91 ξέσπασε μεγαλύτερο κύμα αγώνων με πυροδότη τους φοιτητές. Στις 6 Φλεβάρη οι φοιτητές του Πανεπιστημίου "Εμβέρ Χότζα" στα Τίρανα ζήτησαν να παραιτηθούν 5 υπουργοί και να αλλάξει όνομα το Πανεπιστήμιό τους. Στις 16 Φλεβάρη 700 φοιτητές ξεκίνησαν απεργία πείνας. Στις 20 Φλεβάρη ξέσπασαν απεργίες και 100.000 διαδηλωτές πλημμύρισαν την πλατεία των Τιράνων, όπου γκρέμισαν το τεράστιο άγαλμα του Εμβέρ. Αντίστοιχες κινητοποιήσεις έγιναν στο Δυρράχιο και στο Αργυρόκαστρο.

Ο Αλία απάντησε με ένα μείγμα καταστολής και νέων ανοιγμάτων. Η μυστική αστυνομία χτύπησε τον κόσμο αφήνοντας 20 νεκρούς. Μια επιτροπή 8 στρατηγών ανέλαβε την τήρηση της τάξης. Στις 31 Μάρτη 1991 έγιναν εκλογές όπου το Κόμμα Εργασίας πήρε την πλειοψηφία με 56% έναντι 38% για το Δημοκρατικό Κόμμα του Μπερίσα.

Κι αυτή η επιτυχία του Αλία αποδείχθηκε βραχύβια. Στις 16 Μάη 1991 τα πρόσφατα νομιμοποιημένα ανεξάρτητα συνδικάτα κήρυξαν γενική απεργία διεκδικώντας: αυξήσεις 50-100% στους μισθούς, κατάργηση νυχτερινής βάρδιας για τις γυναίκες, καθιέρωση δώρου και να σταματήσουν οι περικοπές της επιδότησης στις τιμές των τροφίμων. Η επιτυχία της απεργίας ήταν τεράστια. Παρέλυσαν οι σιδηρόδρομοι, τα λιμάνια, τα ορυχεία, οι πετρελαιοπηγές. Απεργούσε το 80% της βιομηχανίας στα Τίρανα. Απεργοί ανθρακωρύχοι μπήκαν επικεφαλής των διαδηλωτών, μαζί με κλωστοϋφαντουργούς και τυπογράφους. Μετά από τρεις βδομάδες η "νεοεκλεγμένη" κυβέρνηση αναγκάστηκε να παραιτηθεί κάτω από το βάρος της Γενικής Απεργίας. Στις 2 Ιούνη '91 σχηματίστηκε κυβέρνηση συνασπισμού όπου συμμετείχε και το Δημοκρατικό κόμμα. Για να υπογραμμίσει περισσότερο την αλλαγή, το Κόμμα Εργασίας μετονομάστηκε σε Σοσιαλιστικό Κόμμα.

Αυτό που πέτυχαν τελικά τα ανοίγματα του Ραμίζ Αλία δεν ήταν να σώσουν το παλιό καθεστώς, αλλά να δώσουν περιθώρια στην άρχουσα τάξη να αναδείξει εναλλακτική λύση. Το Μάρτη του '92 έγιναν ξανά εκλογές που έδωσαν ένα 62% στο Δημοκρατικό Κόμμα του Μπερίσα.

Η στροφή στην αγορά

Οι εργάτες με τις απεργίες και τις διαδηλώσεις ήταν αυτοί που γκρέμισαν όχι μόνο τα αγάλματα αλλά και τις απαγορεύσεις της δικτατορίας του Εμβέρ. Ομως αυτοί που καρπώθηκαν πολιτικά τη μεταπολίτευση στην Αλβανία -όπως και στις άλλες χώρες του ανατολικού στρατοπέδου- ήταν άνθρωποι της άρχουσας τάξης, στελέχη του κρατικού καπιταλισμού που εμφάνισαν την αγορά και τις ιδιωτικοποιήσεις σαν λύση για την οικονομική κρίση.

Ο Μπερίσα, όπως είναι γνωστό, ήταν γιατρός με σπουδές στο εξωτερικό την εποχή που κανένας απλός εργαζόμενος δεν μπορούσε να βγει έξω από την Αλβανία. Ο Μπερίσα ζούσε στην περιοχή όπου είχαν τις βίλλες τους όλα τα στελέχη του παλιού καθεστώτος. Ο συνιδρυτής του Δημοκρατικού Κόμματος Γκραμόζ Πάσχο ήταν καθηγητής Οικονομικών στο Πανεπιστήμιο των Τιράνων. Από απολογητής της σταλινικής ορθοδοξίας της "αυτάρκειας" μετατράπηκε σε κήρυκα των "πλεονεκτημάτων της ελεύθερης αγοράς".

Ο Μπερίσα και οι υπόλοιποι "θαυματοποιοί της αγοράς" έβαλαν μπροστά την πιο θεαματική στροφή από όλα τα καθεστώτα της Ανατολικής Ευρώπης. Από εκεί που ήταν η πιο κλειστή οικονομία, η Αλβανία βρέθηκε στην πρωτοπορία των "μεταρρυθμίσεων". Μπορεί σήμερα, εκ των υστέρων, διάφοροι να λένε ότι η μετάβαση της Αλβανίας προς την αγορά "ε-

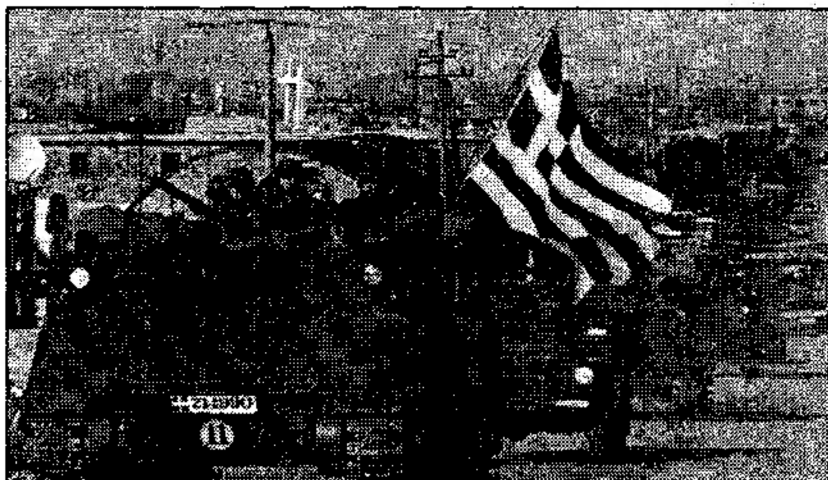
πεσε σε κακά χέρια", αλλά τα προηγούμενα χρόνια ο Μπερίσα και η παρέα του κέρδιζαν τα εύσημα των Διεθνών Οργανισμών. Ακόμα και φέτος τον Φλεβάρη οι Φαϊνάνσιαλ Τάιμς έγραφαν ότι

"Μόλις πριν δυο χρόνια η Αλβανία ήταν ο πρότυπος μαθητής του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, με πληθωρισμό που έχει πέσει στο 6% το χρόνο και ρυθμούς ανάπτυξης μεγαλύτερους από κάθε άλλη πρώην κομμουνιστική χώρα". (Αφιέρωμα των Φ.Τ. για την Αλβανία, 19.2.97)

Ο Μπερίσα εμφάνιζε ρυθμούς ανάπτυξης 9,6% το 1993, 8,3% το '94 και 13,3% το '95. Μόνο μετά την εξέγερση άρχισαν οι εφημερίδες να ανακαλύπτουν ότι στην Αλβανία υπήρχαν *"Αντιδημοκρατικοί ηγέτες, υποστηριζόμενοι από τους ισχυρούς του κόσμου συνεργάστηκαν ευθέως με τον υπόκοσμο για να πλουτίσουν"* (Καθημερινή 15.3.97).

Ο Μπερίσα μέσα σε ελάχιστο χρονικό διάστημα εξασφάλισε ότι το 75% της οικονομίας πέρασε στον ιδιωτικό τομέα, ποσοστό που δεν έχει φτάσει καμιά άλλη ανατολική χώρα και που δεν ισχύει επίσης για καμιά δυτική χώρα. Ως ένα βαθμό αυτό ήταν αποτέλεσμα της κρίσης που ρήμαξε τις κρατικές βιομηχανίες. Το ποσοστό της βιομηχανίας στο ΑΕΠ της Αλβανίας έπεσε από 41% το 1989 σε 12% το 1996! Η παραγωγή πετρελαίου που έφτανε τα 80.000 βαρέλια την ημέρα το 1983 έπεσε στα 10.000 το 1993-95. Πολλά εργοστάσια έκλεισαν. Ο Διοικητής της Κεντρικής Τράπεζας Κ.Λουνίκου (που είχε την εμπιστοσύνη του ΔΝΤ) εφάρμοσε σκληρά τη γραμμή άρνησης χρηματοδότησης για τα προβληματικά εργοστάσια. Το ποσοστό της αγροτικής παραγωγής στο ΑΕΠ ανέβηκε από 35,5% το 1989 σε 52,3% το 1996. Η γεωργία, οι οικοδομές, οι μεταφορές, τα τρόφιμα και το λιανικό εμπόριο πέρασαν στον ιδιωτικό τομέα και έδωσαν τεράστια ώθηση στην ανάπτυξη των τραπεζών και των παρατραπεζών που ονομάστηκαν πυραμίδες.

Είναι χαρακτηριστικό ότι η πιο μεγάλη από τις "πυραμίδες", η Βέφα, δηλώνει ότι ελέγχει επιχειρήσεις που απασχολούν 10-12.000 εργαζόμενους. Η Γκιάλικα, που η χρεωκοπία της στις 5 Φλεβάρη πυροδότησε τις διαδηλώσεις στον Αυλώνα με τις οποίες ξεκίνησε η τωρινή εξέγερση, είχε στον έλεγχό της ένα εργοστάσιο γαλακτοκομικών, ένα εργοστάσιο τούβλων και μια κλινική. Ασφαλώς οι παρατράπεζες αναπτύχθηκαν και με το ξέπλυμα χρημάτων και το λαθρεμπόριο, ιδιαίτερα του πετρελαίου προς τους εμπόλεμους της Βοσνίας. Αλλά δεν αρκούν οι "λαθραίες" δραστηριότητες για να εξηγήσουν έναν παρατραπεζικό τομέα που έφτασε να ελέγχει καταθέσεις ενός δις δολαρίων, δηλαδή ίσες με το ένα τρίτο του ΑΕΠ της Αλβανίας. Το ίδιο το "θαύμα" της γρήγορης και "πετυχημένης" μετάβασης στην αγορά ήταν η ρίζα των "πυραμίδων", και όχι τα "παρατράγουδα" του.

Ελληνική Δύναμη Αλβανίας -στην υπηρεσία αυτών που δηλώνουν ανοιχτά "Δεν είμαστε ιεραπόστολοι, δεν ήρθαμε να βοηθήσουμε, ήρθαμε να κερδίσουμε"

Οι μύθοι για τις "πυραμίδες"

Πολλοί σχολιαστές στις ελληνικές εφημερίδες μίλησαν για τις "πυραμίδες" σαν φαινόμενα του "πρωτόγονου καπιταλισμού". Οι Αλβανικές παρατράπεζες όμως δεν είναι περιθωριακά φαινόμενα σαν τα "αεροπλανάκια" όπου λίγοι πονηροί καπιταλιστές κάνουν μια γρήγορη "αρπαχτή". Οι Διεθνείς οργανισμοί και η Κεντρική Τράπεζα της Αλβανίας συζητούσαν μήνες πριν την κατάρρευση των παρατραπεζών αν έπρεπε να επέμβουν και να οργανώσουν μια κρατική παρέμβαση διάσωσης των καταθέσεων, όπως κάνουν οι Κεντρικές Τράπεζες σε αντίστοιχες περιπτώσεις. Η απόφασή τους όμως ήταν αρνητική. Το ΔΝΤ, οι δυτικοί τραπεζίτες και η άρχουσα τάξη στην Αλβανία θεώρησαν ότι το κόστος μιας κρατικής παρέμβασης θα ήταν πολύ μεγάλο και προτίμησαν να αφήσουν την αγορά να πάρει το δρόμο της. Το πρόβλημα στην Αλβανία δεν είναι ότι ο καπιταλισμός εκεί είναι "καινούργιος", αλλά ότι το κράτος φορτωμένο από τα βάρη της κρίσης του Κρατικού Καπιταλισμού δεν είχε τα περιθώρια να οργανώσει μια επιχείρηση διάσωσης -όπως έκανε το κράτος στην Ελλάδα π.χ. στην Τράπεζα Κρήτης μετά το σκάνδαλο Κοσκωτά ή ο Ρήγκαν στην Αμερική μετά τις καταρεύσεις των ταμιευτηρίων Savings and Loans.

Ο άλλος μύθος που προβλήθηκε έντονα ήταν ότι η εξέγερση που πυροδότησε η κατάρρευση των παρατραπεζών ήταν "εξέγερση των επενδυτών". Είναι αλήθεια ότι με την κρίση του παρατραπεζικού συστήματος καταστράφηκαν εκατοντάδες χιλιάδες μικροκαταθέτες, ανάμεσά τους και οι οικογένειες χιλιάδων μεταναστών. Ομως η αγανάκτηση που πυροδοτήθηκε από αυτή την λεηλασία είχε συσσωρευθεί μέσα στην εργατική τάξη της Αλβανίας όλο το προηγούμενο διάστημα. Πριν ακόμα καταρρεύσει, το οικονομικό "θαύμα" του Μπερίσα είχε στηριχτεί στην άγρια εκμετάλλευση των εργαζομένων.

Η μετανάστευση στο εξωτερικό ήταν ένα μέρος των δεινών της εργατικής τάξης στην Αλβανία. Οι εργάτες που πήραν το δρόμο προς την Ελλάδα και την Ιταλία είχαν φτάσει τα τελευταία χρόνια να στέλνουν πίσω εμβάσματα ύψους 300-400 εκατομ. δολαρίων το χρόνο. Αρκετά δηλαδή για να καλύψουν ένα μεγάλο μέρος από το έλλειμα του εμπορικού ισοζυγίου (600 εκατ. δολάρια το 1996, δηλ το 20% του ΑΕΠ).

Παράλληλα όμως φούντωσε και η εσωτερική μετανάστευση. Τα χρόνια του Χότζα η εγκατάσταση οικογενειών από τα χωριά ήταν απαγορευμένη στα Τίρανα.

Μετά την κατάργηση αυτών των απαγορεύσεων ο πληθυσμός των Τιράνων φούντωσε από 350.000 σε 550.000 τα τελευταία πέντε χρόνια. Γύρω από τα Τίρανα φτιάχτηκαν παραγκουπόλεις όπου αυτή η νέα εργατική τάξη ζει σε άθλιες συνθήκες, χωρίς αποχετευτικό δίκτυο, με "αυθαίρετες" συνδέσεις με το νερό και το ηλεκτρικό. Οι διακοπές του ηλεκτρικού είναι καθημερινό φαινόμενο στα Τίρανα, ενώ το νερό υπάρχει 4-5 ώρες την ημέρα. Παρόμοιες συνθήκες υπάρχουν στη Σκό-

"Όχι στην ιμπεριαλιστική επέμβαση στην Αλβανία" φωνάζουν οι διαδηλωτές της Πρωτομαγιάς

δρα, στον Αυλώνα, στο Δυρράχιο Είναι κοροϊδία να μας λένε ότι αυτός ο κόσμος "πούλησε τα σπίτια του για να επενδύσει τα λεφτά στις πυραμίδες"

Ενώ η άρχουσα τάξη της Αλβανίας αποχτούσε τη δυνατότητα να κερδοσκοπεί με τα επιτόκια των παρατραπεζών και να επενδύει ελεύθερα σύμφωνα με τις προτεραιότητες της αγοράς, η εργατική τάξη έβλεπε το ταξικό χάσμα να μεγαλώνει. Οι προτεραιότητες της αγοράς σήμαιναν ότι η Αλβανία απέκτησε κινητή τηλεφωνία, ενώ στα περισσότερα σπίτια λείπει όχι μόνο το τηλέφωνο αλλά και το τρεχούμενο νερό. Η συνδρομή για το κινητό στην Αλβανία κοστίζει 900 δολάρια ενώ ο μισθός φτάνει τα 80 δολάρια το μήνα.

Το αυξανόμενο ταξικό χάσμα έκανε τους εργάτες να αρχίσουν να μισούν τον Μπερίσα. Ήδη το 1994 έχασε το δημοψήφισμα για την αλλαγή του Συντάγματος και πέρσι αναγκάστηκε να κάνει τεράστιας έκτασης νοθεία για να κερδίσει τις εκλογές. Η φετεινή έκρηξη ωρίμαζε όλα αυτά τα χρόνια και είναι στηριγμένη στις αγωνιστικές εμπειρίες του 90-91. Οι εργάτες που γκρέμισαν τη δικτατορία του κρατικού καπιταλισμού και είδαν τις "μεταρρυθμίσεις" του Μπερίσα να φέρνουν πλούτο για την ίδια παλιά ολιγαρχία και φτώχεια για τους πολλούς, δεν ήταν διατεθειμένοι να ανεχτούν την επιστροφή στην καταστολή Όταν ο Μπερίσα προσπάθησε να χτυπήσει τις διαδηλώσεις η εργατική αγανάκτηση πήρε τις διαστάσεις εξέγερσης που στις πόλεις του νότου αρχικά τσάκισε την αστυνομία και στη συνέχεια διέλυσε το στρατό, καθώς οι φαντάροι πέρασαν μαζικά με το μέρος των εξεγερμένων και άφησαν τις αποθήκες με τα Καλασνικόφ στα χέρια τους

Σίγουρα η εξέγερση έχει τις αδυναμίες της Κατάφερε να απλωθεί μόνο στη μισή χώρα. Ακόμα και στις πόλεις που νίκησε, οι πολιτικές ηγεσίες που έχει αναδείξει είναι ανίκανες να δώσουν προοπτική. Οι Επιτροπές που απειλούσαν να βαδίσουν στα Τίρανα για να ολοκληρώσουν την ανατροπή του Μπερίσα, πολύ γρήγορα εγκατάλειψαν αυτή την προοπτική και άρχισαν να αποδέχονται τις υποσχέσεις του Φίνο για εκλογές. Οι εργάτες που έχουν στα χέρια τους τα όπλα δεν έχουν δημιουργήσει συλλογικά όργανα για να ελέγχουν αυτές τις ηγεσίες

Να βοηθήσουμε την εξέγερση

Όμως όλα αυτά δεν μπορούν σε καμία περίπτωση να μας κάνουν να καταπιούμε τις συκοφαντίες για το "χάος" που φέρνουν οι "ένοπλες συμμορίες". Η αλήθεια είναι ότι μετά την εξέγερση η Αλβανία είναι πολωμένη ταξικά

Το 1991, όταν κατέρρεε το καθεστώς του Αλία, το Δημοκρατικό Κόμμα του Μπερίσα μπήκε σε συγκυβέρνηση με το Σοσιαλιστικό Κόμμα μετά τη μεγαλειώδη Γενική Απεργία για να βοηθήσει να εκτονωθεί η κατάσταση, να μην υπάρξει ανατροπή αλλά ομαλή διαδοχή με εκλογές. Η ίδια προσπάθεια γίνεται σήμερα από τα κόμματα της άρχουσας τάξης, με διαφορετική σειρά Ο Φίνο ανταποδίδει στον Μπερίσα τη συγκυβέρνηση του '91, με την ελπίδα ότι το Σοσιαλιστικό Κόμμα θα τον διαδεχθεί μέσα από εκλογές

Παρά τις διαφωνίες και τις συγκρούσεις τους, μαζί αποτελούν το στρατόπεδο της άρχουσας τάξης και ο ρόλος της "ανθρωπιστικής" πολυεθνικής δύναμης είναι να στηρίξει στρατιωτικά αυτό το σενάριο - με το αζήμιωτο βέβαια Ήδη μέσα στις μέρες της κρίσης ο Μπερίσα έβγαλε στο σφυρί το κρατικό εργοστάσιο Τσιμέντων του Ελμπασάν το οποίο διεκδικούσαν εταιρίες από την Ελλάδα, την Ιταλία, την Ελβετία, την Ιρλανδία, την Ισπανία, το Βέλγιο, την Τουρκία και την Κίνα Οι τελικοί διεκδικητές ήταν δυο ελληνικές εταιρίες, με νικητή την εφοπλιστική εταιρία Seabulk Από κοντά και η Εθνική Τράπεζα που ανέλαβε να δώσει δάνειο 20 δις σε μια προσπάθεια να διευρύνει το ρόλο της στην "αναμόρφωση" του τραπεζικού συστήματος της Αλβανίας.

Την πιο γλαφυρή περιγραφή για τις συναλλαγές που γίνονται στα Τίρανα, την έδωσε ο απεσταλμένος της Καθημερινής Τάσος Τέλογλου στις 20 Απρίλη, χρησιμοποιώντας τα λόγια ενός Έλληνα επιχειρηματία που δηλώνει ανοιχτά προσωπικός φίλος του προέδρου του Δημοκρατικού Κόμματος Τριτάν Σέχου (αυτού που οι εξεγερμένοι εργάτες πήραν στο κυνήγι με τα... πράσα στις πρώτες μέρες της εξέγερσης):

"Δεν ερχόμαστε για να βοηθήσουμε εδώ, δεν είμαστε ιεραπόστολοι, ερχόμαστε για να κερδίσουμε. Υπάρχουν δουλειές για όλους."

Σ' αυτό το στρατόπεδο έχει τοποθετήσει τον εαυτό της η κυβέρνηση Σημίτη.

Η θέση κάθε αγωνιστή της εργατικής τάξης βρίσκεται στην άλλη όχθη, δίπλα στους εξεγερμένους εργάτες της Αλβανίας. Το 1997 δεν είναι 1991. Έχουν μεσολαβήσει χρόνια με αγώνες και εμπειρίες. Το 1991 ο Μητσοτάκης και ο Σαμαράς μπορούσαν να στηρίζουν τον Μπερίσα πουλώντας ελπίδες για τα "θαύματα της αγοράς". Σήμερα ο Σημίτης είναι δύσκολο να αναθερμάνει αυτές τις υποσχέσεις για διέξοδο από την κρίση μέσα από "καλύτερη θεσμική οργάνωση της αγοράς" στην Αλβανία Οι εργάτες της Αλβανίας κουβαλάνε όχι μόνο τις δικές τους εμπειρίες και από το Σοσιαλιστικό Κόμμα και από τον Μπερίσα, αλλά και βλέπουν τί γίνεται στη Σερβία, στη Βουλγαρία

Με την πάλη μας ενάντια στις επεμβάσεις της πολυεθνικής δύναμης, διεκδικώντας να γυρίσουν πίσω οι φαντάροι της ΕΛΔΑΛ, μπορούμε να βοηθήσουμε την εξέγερση να προχωρήσει στο δρόμο που ξεκίνησε: για την ανατροπή των δημαγωγών της αγοράς, χωρίς αυταπάτες για το παλιό καθεστώς, για τη μόνη γνήσια διέξοδο, το πάρσιμο της εξουσίας από τους ίδιους τους εργάτες

1. Τρότσκι, "Τα Βαλκάνια και οι Βαλκανικοί Πόλεμοι" σελ 408
2. Θ. Βερέμη και άλλων, "Ο Ελληνισμός της Αλβανίας", σελ 20
3. Θάνου Βερέμη και άλλων "Ο Ελληνισμός της Αλβανίας", σελ. 21

ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ

ΚΛΩΝΟΠΟΙΗΣΗ

Ενα από τα συγκλονιστικά επιστημονικά επιτεύγματα της εποχής μας εμφανίζεται σαν τρομακτική απειλή. Ποια είναι η πραγματικότητα; Ο βιολόγος *Τζον Πάρινγκτον* εξηγεί.

■ *Τί ακριβώς είναι η κλωνοποίηση και τί περιλαμβάνει;*

Αξίζει να πουμε πόσο αναπάντεχη ήταν αυτή η επιστημονική ανακάλυψη. Υπήρξε μια κάποια επιτυχία στη δεκαετία του '60 που αφορούσε κλωνισμό βατράχων, αλλά τότε ήταν κοινως αποδεκτό ότι η κλωνοποίηση θηλαστικών θα ήταν αδύνατη, κυρίως επειδή τα πειράματα με ποντίκια δεν είχαν οδηγήσει σε κάποια πραγματική επιτυχια Συνεπώς, το κατόρθωμα των επιστημόνων του Εδιμβούργου είναι τεράστιο.

Ο κλωνισμός της Ντόλι συνίσταται στον διαχωρισμό του πυρήνα ενός κυτάρου από μαστό προβάτου και τη μεταφύτευσή του σε ένα ωάριο προβάτου απ' το οποίο έχει αφαιρεθεί ο δικός του πυρήνας. Η σημασία αυτής της πράξης είναι ότι ο πυρήνας είναι το κέντρο ελέγχου του κυτάρου Περιλαμβάνει τα γονίδια, που προέρχονται απ' το DNA, τα οποία περιέχουν τις οδηγίες για την όλη εξέλιξη και λειτουργία του κυτάρου. Κανονικά, τα γονίδια τα οποία καθοδηγούν την εξέλιξη από ένα γονιμοποιημένο κυταρο σε ένα ζώο, προέρχονται και απ' τον πατέρα και απ' τη μητερα. Ομως στην περιπτωση της Ντόλι προήλθαν μόνο από ένα κανονικό κυταρο από μαστό προβατου

Εξακολουθουν να υπαρχουν πολλά προβληματα με την τεχνικη αυτή Περιλαμβανει παρα πολλές αποτυχημενες προσπαθειες. Απο 277 αποπειρες να παραχθει ενα κλωνοποιημενο προβατο, μονο η Ντολ αναπτυχθηκε με επιτυχια Ετσι απομενει πολλη προσπαθεια ακομα για να βελτιωθει η αποτελεσματικότητα Και εχει επιτευχθει μόνο για προβατο μέχρι στιγμης -εξακολουθουμε να μην ξερουμε αν ειναι εφικτη σε αλλα ζωα, αν και η επιστημονικη ομαδα του Εδιμβουργου εχει γνωστοποιησει το σκοπο της να δημιουργήσει μια κλωνισμενη αγελαδα μεχρι το τελος του χρόνου

■ *Ποιές είναι οι συνέπειες του κλωνισμού για τους ανθρώπους; Ποια είναι η πιθανότητα να εφαρμοστεί στο ανθρώπινο είδος; Υπάρχει δυνατότητα να ωφεληθεί η ανθρωπότητα από την κλωνοποίηση;*

Το άμεσο κύριο όφελος απ' τον κλωνισμό, είναι ότι μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να δημιουργήσουμε ζώα -"φαρμακευτικα εργοστάσια". Αυτό μπορεί να γίνει δημιουργώντας συνδυασμούς γονιδίων. Η Ντόλι είναι ένας κλώνος αλλά τα γονίδιά της είναι 100% προβάτου. Είναι πιθανό να καταφέρουμε να εισαγουμε σημαντικά ανθρώπινα γονίδια σε κύταρα προβατου πριν τα χρησιμοποιήσουμε για την κλωνοποίηση ενός προβάτου. Για παράδειγμα, η ομάδα που έκανε τον κλωνισμό της Ντόλι ελπίζει να εισαγει το γονίδιο που λείπει στους ανθρώπους που έχουν κυστική ίνωση (cystic fibrosis) Μπορούν να το εισάγουν μ' έναν τρόπο ώστε η ανθρώπινη πρωτεινη την οποιά παράγει αυτό το γονίδιο να εκρίνεται μέσα στο γάλα. Ετσι απλά αρμέγοντας το πρόβατο, κάποιος θα μπορει να έχει μεγάλες ποσότητες της πρωτεινης η οποία θα μπορεί τότε να χρησιμοποιηθεί για την αντιμετώπιση της ασθένειας.

Μια άλλη σημαντική πρωτεινη η οποία μπορει να παραχθει μ' αυτόν τον τροπο, ειναι ο πηκτικος παραγοντας του αίματος που λειπει απ' τους αιμοφιλικους Θα ήταν πιθανο επισης να αφαιρεσουμε καποια γονιδια Αν αποδειχθε πιθανό να κλωνοποιησουμε αγελάδες, τότε με γενετικη επεξεργασια καποιων αγελαδων θα μπορουσαμε να επιτυχουμε ωστε το γαλα τους να μην περιεχει μια πρωτεινη που οι γιατροι πιστευουν οτι μπορει να προκαλει την πλειοψηφια των αλλεργειων απ το αγελαδινο γαλα

Αυτα τα τεραστια δυνητικα οφελη του κλωνισμου, εχουν αγνοηθει απ' τα περισσοτερα ΜΜΕ, που ενδιαφερονται περισσότερο να δημιουργούν ιστορίες τρόμου για επιστήμονες που κατασκευάζουν ένα τέρας του Φρανκενστάιν η κλωνίζουν τον Χίτλερ. Οι Κυριακάτικοι Τάιμς έφτασαν να γράψουν ένα άρθρο υποστηρίζοντας ότι μια κλινική θεραπείας της στειρότητας στο Βέλγιο, έχει κιόλας δημιουργήσει έναν "ανθρωπινο κλώνο" κατά λάθος! Η ιστορία αποδείχτηκε μια απόλυτη ανοησία -απλά μια περίπτωση διδύμων, οι οποίοι έτσι κι αλλιώς είναι φυσικοί κλώνοι.

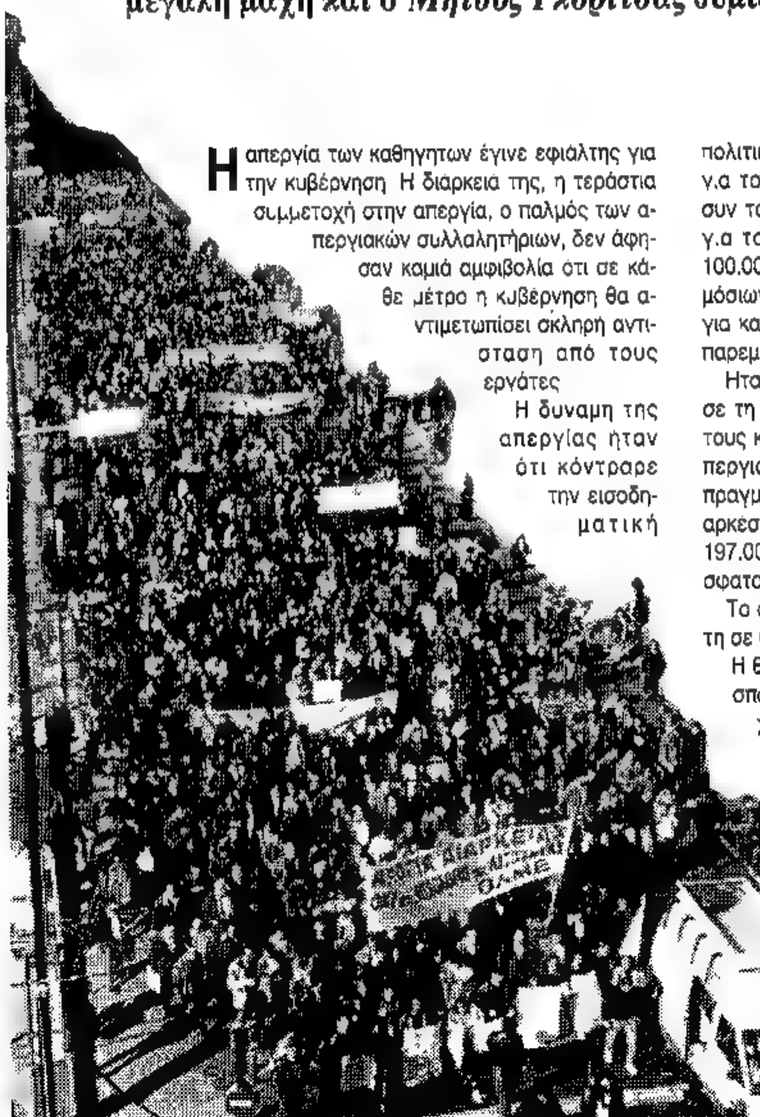
Εξακολουθούμε να μην ξέρουμε αν ειναι πιθανό να κλωνοποιήσουμε έναν άνθρωπο. Η ιδεά ότι κάποιος τρελός επιστήμονας θα ήταν ικανός να κλωνοποιήσει πολλούς ομοιόμορφους Χίτλερ, παρακάμπτει το γεγονός ότι δεν είναι απλά τα γονίδιά σου αλλά επίσης το περιβάλλον σου το οποίο σε διαμορφώνει σαν προσωπικότητα. Κάποιος ο οποιος έχει το ίδιο γενετικό υλικό με τον Χίτλερ θα μπορούσε να είναι ειρηνιστής κάτω από διαφορετικές κοινωνικές περιστάσεις. Επίσης οι Ναζί ήταν πολύ περισσότερα πράγματα από μια σειρά Χιτλερ -ήταν ένα μαζικό κίνημα που στηριχτηκε στη μεσσαία τάξη και δεν θα μπορούσε να έρθει στην εξουσία χωρις καθοριστική υποστήριξη απ το μεγαλο κεφαλαιο σε συνδιασμό με το γεγονός ότι η αριστερα απετυχε να τους σταματησει

Υπαρχει ένα ακομα προβλημα μ' αυτου του ειδους την κινδυνολογια Θεωρει οτι υπαρχουν τρελλοι επιστημονες εκει εξω που έχουν καποιο συμφερον να κλωνισουν ανθρωπους Ομως ολοι οι επιστημονες που ξέρω και εργαζονται σε αντιστοιχες επιστημονικες εργασιες, το μονο που θέλουν είναι να ωφελήσουν την ανθρωπότητα

Επισης δεν μπορεις να κάνεις τετοιου είδους έρευνα, χωρις μεγαλη χρηματοδοτηση. Εδώ ειναι που το ζήτημα της επαρκούς δημόσιας χρηματοδότησης της επιστημης γινεται ιδιαιτερα σημαντικο Η ο

Η απεργία των καθηγητών

Για οχτώ βδομάδες οι εκπαιδευτικοί βρέθηκαν στην καρδιά της εργατικής αντίστασης ενάντια στη λιτότητα. Η *Μαρία Στύλλου* αντλεί τα συμπεράσματα απ' αυτή την μεγάλη μάχη και ο *Μήτσος Γκορίτσας* θυμίζει το χρονικό της, βήμα-βήμα.

Η απεργία των καθηγητων έγινε εφιάλτης για την κυβέρνηση Η διάρκεια της, η τεράστια συμμετοχή στην απεργία, ο παλμός των απεργιακών συλλαλητήριων, δεν άφησαν καμιά αμφιβολία ότι σε κάθε μέτρο η κυβέρνηση θα αντιμετωπίσει σκληρή αντίσταση από τους εργάτες

Η δυναμη της απεργίας ήταν ότι κόντραρε την εισοδηματική πολιτική του Σημίτη επιθετικά Διεκδικωντας καθαρό μισθό γ.α τον πρωτοδιοριζόμενο 310 χιλιάδες δραχμές (250.000 συν τα τρίμηνα) όταν η ΑΔΕΔΥ διεκδικούσε μόνο 215.000 γ.α τον πρωτοδιοριζόμενο πτυχιούχο -δηλαδη σχεδόν 100.000 λιγότερο. Ποτέ η ανώτατη συνομοσπονδία των δημόσιων υπαλλήλων δεν υιοθέτησε το αίτημα των καθηγητών για κανένα από τους κλάδους της, ούτε ακόμα κα. για τους παρεμφερείς όπως οι δάσκαλοι.

Ηταν η δύναμη της απεργίας των καθηγητών που ανάγκασε τη ΔΟΕ να διεκδικήσει με απεργία τις ίδιες αυξήσεις με τους καθηγητές κα. δεν ήταν η μόνη. Μετά το τέλος της απεργιας των καθηγητών, όταν άνοιξαν οι συλλογικές διαπραγματεύσεις με τις ΔΕΚΟ, η ΟΤΟΕ για πρώτη φορά δεν αρκέστηκε στα επιδόματα, αλλά διεκδίκησε κατώτατο μισθό 197.000 (μικτά) γ.α τον πρωτοδιοριζόμενο, όταν μέχρι πρόσφατα αυτός έφτανε τις 140.000 δραχμές.

Το ότ. η απεργία κράτησε 8 βδομάδες ανάγκασε τον Σημίτη σε υποχωρήσεις.

Η θεση της κυβέρνησης, ότι δεν συζητάει με απεργούς έσπασε από την πρωτη βδομάδα. Ο Αρσένης οχι μόνο δέχτηκε να κάτσει στο ιδιο τραπέζ. με απεργούς, αλλα και προσπαθησε να κάνει κάπο.ες φτηνές παραχωρήσεις, ελπιζοντας ότι θα σταματουσε την απεργ.α

Οι μεγαλυτερες ομως παραχωρησεις εγ ναν προς τους άλλους κλαδους. Ο Παπαντωνιου αναγκάστηκε να δωσει μεγαλυτερες αυξησεις και επ.δοματα στους εργαζομενους στα νοσοκομεια, στους δημους, στα υπουργεια, κατω από τον κινδυνο η απεργ α των καθηγητων να εξαπλωθει σε ολο το δημοσιο

Η επιρροη του παραδειγματος των καθηγητων δεν περιοριστηκε μονο στους κλαδους που αφορουσε το νεο μισθολογιο, αλλα απλωθηκε και τις ΔΕΚΟ Σχεδόν ολες οι Ομοσπονδιες, διεκδικησαν αυξησεις

διπλάσιες από το 7% που έδινε η κυβέρνηση. Το ότι δεν προχώρησαν σε απεργία οφείλεται στον συμβιβασμό της ηγεσίας και όχι στη διάθεση των εργατών. Μετά την 24ωρη της ΓΕΝΟΠ ΔΕΗ στις 2 Απρίλη, στη συνέλευση των Επιτροπών της ΕΤΕ-ΔΕΗ του λεκανοπεδίου, πολλές παρεμβάσεις ζητούσαν να προχωρήσει ο κλάδος σε απεργία διαρκείας όπως οι καθηγητές.

Οι παραχωρήσεις στις αυξήσεις δεν ήταν η μόνη αλλαγή στην κυβερνητική πολιτική. Η κυβέρνηση αναγκάστηκε να αλλάξει τους ρυθμούς με τους οποίους προωθεί τις αλλαγές στο ασφαλιστικό, την καθιέρωση των ελαστικών σχέσεων απασχόλησης, τη δυνατότητα των μαζικών απολύσεων, την ιδιωτικοποίηση των πιο κερδοφόρων ΔΕΚΟ.

Η σύσκεψη των 1.000 συνδικαλιστών στα τέλη του Μάρτη, οι αντιδράσεις που βγήκαν, χτύπησε το καμπανάκι ότι η επόμενη προσπάθεια να περάσει η κυβέρνηση στα γρήγορα κάποιο από τα νέα μέτρα, θα αντιμετώπιζε απεργίες, ίδιες η μεγαλύτερες από τους καθηγητές. Ο "κοινωνικός διάλογος" δεν είναι παρά η προσπάθεια του Σημίτη να κερδίσει την συναίνεση και τη συνεργασία των συνδικαλιστών, και κυρια της ΠΑΣΚΕ.

Η πολιτική σημασία της απεργίας των 8 βδομάδων των καθηγητών συνεχίζεται μέχρι τώρα. Οταν ο Σημίτης κέρδισε τις εκλογές τον Σεπτέμβρη, οι εφημερίδες έγραφαν τα ίδια που γράφουν τώρα για τον Μπλερ: "Ο αποφασιστικός "εκσυγχρονιστής" που δεν λογαριάζει το πολιτικό κόστος". Επτά μήνες αργότερα, οι ίδιες εφημερίδες τον θεωρούν αναποφάσιστο και μπλεγμένο μέσα στα διλήμματα. "Η πολλή ανησυχία οδηγεί σε ακινησία", είναι το σχόλιο της Καθημερινής για τον Σημιτη σε άρθρο της την Κυριακή 4 Μαη.

Η απεργία των καθηγητών ήταν η απάντηση και στα ιδεολογήματα του Σημίτη και του κάθε τύπου εκσυγχρονιστών. Αντί για το τέλος της εργατικής τάξης και του μαχητικού συνδικαλισμού οι καθηγητές ξαναθυμισαν τις καλύτερες παραδόσεις του εργατικού κινήματος. *"Εμείς θα απεργούμε μέχρι το 2000"* ήταν το αγαπημένο τους σύνθημα στις διαδηλώσεις, μαζικές γενικές συνελεύσεις στην κάθε βδομάδα δημοκρατικά επικυρώναν την απόφαση τους να συνεχίσουν τεράστια συλλαλητήρια στους δρόμους της Αθήνας που στο πέρασμα τους αναρίγουσαν οι ελπίδες όλων των εργατών που παλεύουν τον Σημίτη.

Ηταν η απεργία που κέρδιζε αμέσως συμπαράσταση και έδειχνε το πόσο δυνατή είναι η εργατική τάξη όταν παλεύει. Μορφές οργάνωσης όπως απεργιακές επιτροπές και ομάδες περιφρούρησης ήρθαν ξανά στην επικαιρότητα, δίνοντας έμπνευση και εμπειρίες σε όλους τους εργαζόμενους.

Πώς μπορούσε να νικήσει η απεργία;

Ηταν η απεργία που μπορούσε να νικήσει και πάνω στη δική της επιτυχία να ακολουθήσουν όλοι οι κλάδοι όπως έγινε το '88. Τότε έσπασε η εισοδηματική πολιτική από τους καθηγητές τους τραπεζουπάλληλους, τους εργαζόμενους στους δήμους την ΓΕΝΟΠ-ΔΕΗ. Τότε αναγκάστηκε ο Παπανδρέου να σχολάσει τον Σημιτη και να ακολουθήσει μια πολιτική παροχών. Το ίδιο μπορούσε να γίνει και τώρα. Η απεργία των καθηγητών αυτή τη φορά ήταν πολύ πιο δυνατή από την προηγούμενη. Ηταν απεργία σε περίοδο μαθημάτων, οι πιέσεις ήταν πολύ μεγαλύτερες, και όμως η αποφασιστικότητα εκπληκτική.

Είναι λάθος η άποψη ότι η απεργία δεν μπορούσε να νικήσει γιατί τράβηξε πολύ. Ο αγώνας αντοχής δεν ίσχυε μόνο για τους απεργούς αλλά και για την κυβέρνηση. Οσο συνέχιζε, τόσο οι πιέσεις πάνω της μεγάλωναν.

Η συμμετοχή στην απεργία ήταν αρκετά ισχυρή μέχρι το τέλος. Αρχισε με 75% μέσο όρο και εκεί που μετρούσε -μεγάλες πόλεις, μεγάλα σχολεία- έφτασε στο 90%. Σ' αυτά τα μέρη ακόμα και στο τέλος των 8 βδομάδων είχε την πλειοψηφία. Ενδεικτικές ήταν οι αποφάσεις της πλειοψηφίας των ΕΛΜΕ να συνεχίσουν την απεργία και για ένατη βδομάδα.

Η συμμετοχή στις συνελεύσεις από την αρχή μέχρι το τέλος ήταν μεγάλη. Τα στοιχεία της ΟΛΜΕ δίνουν 30.000 καθηγητές να παίρνουν μέρος στις συνελεύσεις, αριθμός που φτάνει στο 50% των καθηγητών εάν αφαιρέσουμε τους αποσπασμένους και τους εργαζόμενους στο εξωτερικό.

Φθινόπωρο '94

Η ΟΛΜΕ βάζει αίτημα 200.000 καθαρά στον πρωτοδιόριστο και αποφασίζει 48ωρη απεργία. 26 ΕΛΜΕ ψηφίζουν κλιμάκωση σε απεργία διαρκείας.

· Η κυβέρνηση παραχωρεί 13.000 -μέσω επιδόματος- πάνω απ' τις αυξήσεις της εισοδηματικής πολιτικής. Η ηγεσία της ΟΛΜΕ μεθοδεύει την αναστολή της απεργίας παρά το ότι 36 ΕΛΜΕ ψηφίζουν τη συνέχιση.

Απρίλης '95

1.000 νηπιαγωγοί πραγματοποιούν συνέλευση και εκλέγουν Επιτροπή Αγώνα ενάντια στην "αποκέντρωση".

Με στάσεις εργασίας, οι νηπιαγωγοί και οι δάσκαλοι της Αττικής και μαζί τους και κάποιες ΕΛΜΕ, καλούν σε πανεκπαιδευτικό συλλαλητήριο για τις 12 Απρίλη. Οι ηγεσίες της ΔΟΕ και της ΟΛΜΕ, αναγκάζονται να δώσουν κάλυψη. Πάνω από 3.000 εκπαιδευτικοί διαδηλώνουν στην Αθήνα για να μην περάσουν τα σχολεία στους δήμους. Η κυβέρνηση τρομαγμένη "παγώνει" τα σχέδιά της.

Φθινόπωρο '95

Η ΟΛΜΕ ζητάει 220.000 καθαρά κατώτατο μισθό και αποφασίζει δυο 48ωρες και κλιμάκωση μετά τα Χριστούγεννα με απεργία διαρκείας. 15 ΕΛΜΕ ψηφίζουν να αρχίσει η απεργία διαρκείας τον Νοέμβρη.

Η Εργατική Αλληλεγγύη ξεκινάει καμπάνια με σύνθημα "220.000 κατώτατο για όλους". Δεκάδες συνδικαλιστές και χιλιάδες εργαζόμενοι υπογράφουν και απαιτούν απ' τα συνδικάτα να υιοθετήσουν το αίτημα αυτό. Παρόλη την επιτυχία της πρώτης 48ωρης (20-21/11) η ηγεσία της ΟΛΜΕ ματαιώνει τη δεύτερη 48ωρη και την απεργία διαρκείας, ενώ 36 ΕΛΜΕ επέμεναν να ξεκινήσει άμεσα.

Νοέμβρης '96

Η κυβέρνηση ανακοινώνει επίσημα το μισθολόγιο -φτωχολόγιο, με το οποίο καταργούνται τα "τρίμηνα" και παγώνουν οι μισθοί των καθηγητών. Η ΟΛΜΕ βάζει αίτημα 250.000 κατωτατο+"τρίμηνα" και καλεί σε έκτακτες συνελεύσεις. Με ψήφους 66 ΕΛΜΕ υπέρ, 2 κατά και 12 λευκά, οι καθηγητές αποφασίζουν 3ημερη απεργια το Δεκέμβρη και απεργια διαρκειας μετα τα Χρισούγεννα.

28 Νοέμβρη '96

Πανεργατική απεργια ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ με τεράστια επιτυχία ενάντια στον προυπολογισμό. Χιλιάδες εργαζομενοι παίρνουν μερος στα απεργιακά συλλαλητηρια στις μεγάλες πόλεις. Την ίδια μέρα αρχίζουν οι κινητοποιησεις των αγροτων, πού κλείνουν τους δρόμους με πάνω απο 100 μπλόκα,

11 Δεκέμβρη

Η [illegible] απεργία αρχίζει με μεγάλη επιτυχία. [illegible] στο [illegible] 13 Δεκέμβρη [illegible] συνελεύσεις σε όλες τις ΕΛΜΕ [illegible] αποφασίζουν απεργία διαρκείας από τις 20 Γενάρη.

17 Δεκέμβρη

24ωρη απεργία της ΑΔΕΔΥ ενάντια στο μισθολόγιο και συγκεντρώσεις στις μεγάλες πόλεις. Επαναλαμβανόμενες 48ωρες των νοσοκομείων [illegible].

20 Γενάρη '97 - Πρώτη βδομάδα

Αρχίζει η απεργία διαρκείας. Η ΟΛΜΕ δηλώνει ότι η συμμετοχή φτάνει το 75%. Πάνω από 8.000 καθηγητές διαδηλώνουν στην Αθήνα την Τρίτη 21 Γενάρη. Μαζί τους συμμετέχουν μαθητές και φοιτητές. Νέο ακόμα μεγαλύτερο συλλαλητήριο την Παρασκευή.

Απεργιακές επιτροπές δημιουργούνται σε πολλές ΕΛΜΕ.

20.000- 30.000 καθηγητές συμμετέχουν στις συνελεύσεις σταθερά απ' την πρώτη μέχρι την τελευταία βδομάδα. Στις γενικές συνελεύσεις εκείνης της βδομάδας 79 ΕΛΜΕ ψηφίζουν υπέρ της συνέχισης, 1 κατά και 2 λευκά.

Η κυβέρνηση κάνει υποχωρήσεις στους νοσοκομειακούς και η ηγεσία της ΠΟΕΔΗΝ κλείνει την απεργία με συμβιβασμό.

27 Γενάρη - Δεύτερη βδομάδα

[illegible] 80% [illegible] 90% [illegible] αποφάσεις των αγροτών.

Ο Αρσένης κάνει την πρώτη υποχώρηση και δίνει αύξηση 15 χιλιάδες σε τρεις δόσεις. Εκατοντάδες καθηγητές ξενυχτούν έξω απ' το Υπουργείο Παιδείας στη διάρκεια της συνάντησης της ΟΛΜΕ με τον Αρσένη. Το Δ.Σ. της ΟΛΜΕ φέρνει τις συνελεύσεις πιο νωρίς με την ελπίδα του συμβιβασμού. Η απάντηση είναι απογοητευτική. Με συντριπτική πλειοψηφία οι γενικές συνελεύσεις αποφασίζουν την παράταση της απεργίας και για τρίτη βδομάδα. Χιλιάδες καθηγητές συμμετέχουν σε δυναμικά συλλαλητήρια την Τετάρτη και την Παρασκευή.

3 Φλεβάρη - Τρίτη βδομάδα

Την Δευτέρα ξεκινάει 48ωρη απεργία της ΑΔΕΔΥ ενάντια στο μισθολόγιο. Δάσκαλοι, καθηγητές, εργάτες των δήμων διαδηλώνουν μαζί στη συγκέντρωση της ΑΔΕΔΥ. Οι εργαζόμενοι στους δήμους συμμετέχουν μαζικά ενώ η ΠΟΕ-ΟΤΑ έχει δηλώσει ότι θα κλιμακώσει την απεργία αν η κυβέρνηση δεν δώσει αυξήσεις. Ξεκινάνε οι δάσκαλοι που έχουν ήδη αποφασίσει για πενθήμερες επαναλαμβανόμενες όπως οι καθηγητές. Το σύνθημα "δάσκαλοι καθηγητές ενωμένοι νικητές" γίνεται κεντρικό.

Αυτά τα νούμερα είναι τα μεγαλύτερα μέχρι τώρα. Η συνηθισμένη συμμετοχή στις συνελεύσεις ήταν γύρω στις 10.000 και εκτινάχτηκε 3 φορές πάνω. Η συμμετοχή στη Θεσσαλονίκη στις προηγούμενες απεργίες δεν ξεπερνούσε το 30% και τώρα ξεπέρασε από την πρώτη βδομάδα το 80%.

Για τις συνδικαλιστικές ηγεσίες αυτή η απεργία ήταν η ευκαιρία να αναγκάσουν τον Σημίτη σε κατά κράτος υποχώρηση και στη εισοδηματική πολιτική και στα μισθολόγια. Κι όμως τη χαραμίσαν.

Η ΑΔΕΔΥ είναι η κύρια υπεύθυνη γιατί άφησε τους καθηγητές να απεργούν μόνοι τους. Την 48ωρη που κάλεσε στις 3 και 4 Φλεβάρη -την τρίτη βδομάδα της απεργίας των καθηγητών- μπορούσε να την μετατρέψει σε πενθήμερη όπως αποφάσισαν οι δάσκαλοι. Έτσι θα υπήρχε μια ολόκληρη βδομάδα πριν κατατεθεί στη Βουλή το νέο μισθολόγιο που οι εργαζόμενοι στο δημόσιο θα απεργούσαν όλοι μαζί. Αυτό θα ήταν πραγματική πίεση στην κυβέρνηση.

Αλλά ακόμα και χωρίς την ΑΔΕΔΥ θα μπορούσαν να προχωρήσουν σε συντονισμό με την ΟΛΜΕ η ΠΟΕ-ΟΤΑ και η ΠΟΕΔΗΝ. Στην Εκτελεστική της ΠΟΕ-ΟΤΑ την ίδια εβδομάδα (4/2) αυτή η προοπτική θάφτηκε κάτω από τη συμφωνία των συνδικαλιστών της ΠΑΣΚΕ και του ΣΥΝ. Μόνο η ΔΟΕ αναγκάστηκε κάτω από την πίεση των Γενικών Συνελεύσεων των δασκάλων να καλέσει σε πενθήμερες επαναλαμβανόμενες.

Οι ευθύνες που έχει η ηγεσία της ΟΛΜΕ δεν είναι μικρότερες.

Ποτέ δεν έκανε προσπάθεια να οργανώσει την απεργία, ποτέ δεν άνοιξε την απεργία προς τους άλλους εργατικούς κλάδους και έτσι δεν έβαλε οργανωμένη πίεση προς την ΑΔΕΔΥ. Ίσα-ίσα, η αντιμετώπιση που είχε απέναντι στην ΑΔΕΔΥ και στην 48ωρη και στο συλλαλητήριο (ο κλάδος είναι ανεξάρτητος, μπορούμε να αγνοήσουμε την ΑΔΕΔΥ) για τον Κουτσούκο ήταν λουκούμι. Όσοι θέλουν την αλλαγή των συσχετισμών στα συνδικάτα αλλά νομίζουν ότι θα το καταφέρουν με την καταγγελία και την αποχή καταλήγουν στο αντίθετο αποτέλεσμα -την απομόνωση και την ήττα.

Η ΟΛΜΕ αρνήθηκε να προχωρήσει σε συντονισμό και με την ΔΟΕ. Ο συντονισμός ανάμεσα σε δασκάλους και καθηγητές έγινε από τα κάτω. Τοπικά σε πολλές ΕΛΜΕ φτιάχτηκαν κοινά συντονιστικά όργανα δασκάλων και καθηγητών με πρωτοβουλία των ίδιων των απεργών. Η συνέλευση της ΕΛΜΕ Χανιών έβγαλε πρόσκληση προς τη συνέλευση των δασκάλων. Επίσης στην Ελευσίνα και στα Λιόσια, πήραν τέτοιες αποφάσεις μετά από πρόταση δική μας.

Η απομονωτική στάση της ΟΛΜΕ φάνηκε όταν έκλεισε η απεργία των δασκάλων. Η απεργία τότε για να προχωρήσει είχε ανάγκη από δύο πράγματα ταυτόχρονα.

Πρώτο, οικονομική στήριξη. Η ΟΛΜΕ ποτέ δεν δημιούργησε κεντρικό απεργιακό ταμείο και ποτέ δε ζήτησε ουσιαστικά από τα συνδικάτα να βοηθήσουν οικονομικά. Θα μπορούσε πολύ εύκολα να τους ζητήσει να κηρύξουν μια μέρα που όλοι οι εργαζόμενοι θα έδιναν το μεροκάματό τους για την απεργία των καθηγητών.

Υπάρχει η εμπειρία της ΕΑΣ, όπου οι επί 18 μήνες απολυμένοι της ΕΑΣ στηρίχτηκαν στην οικονομική συμπαράσταση και στις εξορμήσεις που οργάνωναν.

Η δεύτερη ανάγκη που παρουσιάζεται σε μια απεργία όταν διαρκεί για μεγάλο διάστημα είναι η περιφρούρηση. Όσο περνάει ο χρόνος, το πιο αναποφάσιστο κομμάτι δοκιμάζει να γυρίσει πίσω, κι εκεί εξαρτάται από το εάν βρει μπροστά του τους αποφασισμένους απεργούς που θα τον καθορίσουν.

Ήταν εντυπωσιακό ότι κάθε φορά που οργανώθηκε καλή περιφρούρηση τα ποσοστά της απεργίας ξανανέβη[illegible]

Οι απεργοί μπροστά Υπουργείο Παιδείας

Η συνέλευση [illegible] [illegible] Δήμων.

[illegible] ΠΟΕ-ΟΤΑ [illegible] [illegible] ΑΔΕΔΥ [illegible] συνθήκες της τρομοκρατίας παρά την τεράστια αγανάκτηση για την πρόκληση της αστυνομίας που καταστρέφει τα λάστιχα των τρακτέρ.

Ο πρόεδρος της ΟΛΜΕ [illegible] της ΠΑΣΚΕ στο ΔΣ προτείνουν την αναστολή της απεργίας. Οι γενικές συνελεύσεις αποφασίζουν με συντριπτική πλειοψηφία, την συνέχιση της απεργίας και για τέταρτη βδομάδα.

Την Τετάρτη 5 Φλεβάρη δάσκαλοι και καθηγητές [illegible] συλλαλητήριο [illegible]

[illegible] παράταση της απεργίας και για δεύτερη βδομάδα. Σε κάποιες [illegible] οργανώνονται κοινές απεργιακές [illegible] δασκάλων και καθηγητών. Απεργοί καθηγητές μιλάνε σε συνελεύσεις δασκάλων και το αντίστροφο.

Πρωτοφανείς σε μαζικότητα διαδηλώσεις χιλιάδων καθηγητών, δασκάλων, μαθητών, εργαζομένων σε Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Κρήτη [illegible] / Φλεβάρη.

10 Φλεβάρη - Τέταρτη βδομάδα

Κρίσιμες συνελεύσεις στους δασκάλους. Οργανωμένη μεθόδευση του προέδρου και της πλειοψηφίας του Δ.Σ. της ΔΟΕ για [illegible] της απεργίας.

Μετά από ένα μαχητικό κοινό συλλαλητήριο με τους καθηγητές στις 12 Φλεβάρη, [illegible] ΔΟΕ [illegible]

[illegible] 12 Φλεβάρη [illegible] 20.000 [illegible] Αθήνας [illegible] μαζί με μαθητές, φοιτητές, εργαζόμενους.

17 Φλεβάρη - πέμπτη βδομάδα

Η βδομάδα ξεκινάει με ένα τεράστιο πανελλαδικό συλλαλητήριο 10.000 καθηγητών στη

Θεσσαλονίκη. Το ποσοστό συμμετοχής στη Θεσσαλονίκη που είχε ξεκινήσει κάτω από 50%, εκτινάσσεται πάνω από 90%.

Τετάρτη 19 Φλεβάρη: Η ηγεσία της ΔΟΕ καταφέρνει να σχηματίσει μια οριακή πλειοψηφία στην συνέλευση των προέδρων που αποφασίζει την αναστολή της απεργίας. Εκατοντάδες συγκεντρωμένοι δάσκαλοι τους αποδοκιμάζουν και καταλαμβάνουν τα γραφεία της ΔΟΕ. Οι απεργιακές επιτροπές της Αττικής συνεδριάζουν για ν' αποφασίσουν αν θα συνεχίσουν την απεργία οι σύλλογοι των δασκάλων του Λεκανοπέδιου. Η Εργατική Αλληλεγγύη προτείνει συνέχιση της απεργίας και Συνελεύσεις την επόμενη μέρα. Οι συνδικαλιστές της ΔΑΚΕ και του ΚΚΕ στην ηγεσία της ΔΟΕ αρνούνται να καλύψουν μια τέτοια απόφαση. Κλείνει η απεργία των δασκάλων την Πέμπτη 20 Φλεβάρη.

24 Φλεβάρη - έκτη βδομάδα

Η απεργία μπαίνει στην έκτη βδομάδα Η συμμετοχή παραμένει ψηλά και τα σχολεία παραμένουν κλειστά. Αποδεικνύεται πόσο πολύτιμα είναι τα απεργιακά ταμεία. Στην Γ' ΕΛΜΕ Δ.Αττικής 170 συνολικά απεργοί έχουν ενισχυθεί οικονομικά και η συμμετοχή παραμένει πάνω απο 70% σταθερά.

Νέα απεργιακά συλλαλητήρια απο χιλιάδες καθηγητές στις 26 και 27 Φλεβάρη όπου συμμετέχουν και δάσκαλοι απ' τη Νίκαια, το Περιστέρι και άλλους συλλόγους.

Στις 26 Φλεβάρη νέα υποχώρηση της κυβερνησης. Ο Αρσένης υπόσχεται 3.000 διορισμούς και δίνει τις 15.000 από 1/3 και όχι σε τρεις δόσεις.

Στις 25 Φλεβαρη νέα 24ωρη απεργια της ΑΔΕΔΥ. Συλλαλητήριο στη Βουλή όπου συζητιέται το μισθολόγιο.

Μετά απ' όλο αυτό το τρίμηνο των αγώνων, το τελικό μισθολογιο που ψηφίζει η κυβέρνηση είναι διαφορετικό απ' ότι υπολόγιζε. Ο εισαγωγικός μισθός είναι 186.000 μεικτά (από 167.000 που ήταν στο πρώτο σχέδιο), ενώ έχουν προστεθεί και μια σειρά επιδόματα.

Η κυβέρνηση ελπίζει ότι μετά την ψήφιση του μισθολόγιου η απεργία θα σταματήσει.

Το Σάββατο 1 Μάρτη γίνεται στο ΕΚΑ ύστερα από πρόταση της Εργατικής Αλληλεγγύης η πρώτη κοινή σύσκεψη των απεργιακών επιτροπών των ΕΛΜΕ του Λεκανοπέδιου όπου συμμετέχουν πάνω από 150 καθηγητές. Οι απεργιακές επιτροπές βγάζουν ανακοίνωση και καλούν σε συγκεκριμένα μέτρα στήριξης της απεργίας.

Η απεργία ξεπερνάει κάθε προσδοκία και συνεχίζεται για έβδομη βδομάδα.

3 Μάρτη - έβδομη βδομάδα

Την Δευτέρα, 3 Μάρτη, οργανώνεται ξανά περιφρούρηση στα σχολεία. Η συμμετοχή μετά από 45 μέρες συνεχίζει να είναι μεγάλη, 65% πανελλαδικά.

Οι 5 της ΠΑΣΚΕ στο ΔΣ της ΟΛΜΕ προτεικαν. Ενδεικτικό ήταν οτι η συμμετοχη στην απεργια στο λεκανοπεδιο μεγάλωσε ξανά στις αρχές της 7ης εβδομάδας, όταν οι απεργιακές επιτροπές πήραν την αποφαση να οργάνωσουν την περιφρούρηση.

Η απεργία δεν έκλεισε για αντικειμενικούς λόγους, ουτε λόγω κούρασης. Η αιτια βρίσκεται στην ηγεσία της ΟΛΜΕ που τραβήχτηκε σ' αυτη αλλά ποτέ δεν την οργάνωσε

Οι ευθύνες της αριστεράς

Η ευθύνη για το κλείσιμο της απεργίας δεν περιορίζεται μόνο στην ΠΑΣΚΕ. Οι συνδικαλιστές της ΠΑΣΚΕ, δεν την ήθελαν και δεν έπαψαν στιγμή να προσπαθούν να την σταματήσουν. Ο Τσούλιας από την αρχή ήταν διατεθειμένος να συμβιβαστεί με τα ψιχουλα του Αρσενη και γι' αυτό απο τη δεύτερη βδομάδα προτεινε το κλεισιμο Ομως και οι υπολοιπες παραταξεις ηταν για το γρηγορο συμβιβασμό

Αυτο φάνηκε από το ποσο γρηγορα με κοινή συναινέση μπηκε σε δευτερη μοιρα το αιτημα για 250 000 στον πρωτοδιοριζόμενο και αρχισε να γινεται συζητηση μονο για το επιδομα εξωδιδακτικης απασχολησης Αυτό ανοιξε το δρόμο στον Αρσενη και στον Χριστοδουλακη να βαζουν πιεσεις για το κλείσιμο της απεργιας με ανταλλαγμα τα 15 χιλιαρικα από τον Μαρτη

Το αποτέλεσμα ηταν μπερδεμα στους απεργους για το που εχουν καταλήξει τα αιτήματα.

Το ότι από μια στιγμή και πέρα μέσα στους καθηγητές συζητιόταν η γραμμή υποχώρησης και όχι η προοπτικη της νικης, ηταν υπευθυνες και οι "Παρεμβασεις". Παραταξη που δεν συμμετεχει στο ΔΣ της ΟΛΜΕ αλλά έχει συνδικαλιστές στα ΔΣ σε διάφορες τοπικές ΕΛΜΕ. Προέρχονται από οργανώσεις της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς, και έχουν εξελιχθεί σε "ρεαλιστές" περί του εφικτού των εργατικών αγωνων

Από την αρχή οι περισσότεροι απ' αυτούς θεώρησαν ότι η θέση που είχαμε ότι η απεργια μπορει να νικησει ήταν εξωπραγματική. Γι' αυτό ήταν απ' τους πρώτους που πρότειναν την υποχώρηση από τα αρχικά αιτήματα και διευκόλυναν τον Τσούλια στις διαπραγματεύσεις με τον Αρσένη. Είναι ενδεικτικό οτι στις συνελευσεις που έβαλαν την πρόταση πήραν τα συγχαρητήρια από τους πιο δεξιους συνδικαλιστές της ΠΑΣΚΕ. Αυτή την άποψη προσπαθησαν να την περασουν και στην οργανωση της απεργιας τοπικα Απεργιακες επιτροπες που περιοριζονταν στα μελη των ΔΣ των ΕΛΜΕ και όχι ανοιγματα και ενεργοποιηση των ιδιων των απεργων

Μονο κατω απο την πιεση της Εργατικης Αλληλεγγυης εγινε ο συντονισμος των απεργιακων επιτροπων στο τέλος της εκτης βδομάδας Κι αυτο ηταν καθοριστικο για να κρατησει η απεργια για αλλες δυο βδομαδες

Το ΚΚΕ ποτε δεν ηθελε αυτη την απεργια. Ηταν αντιθετο με το αιτημα για αυξήσεις 250 000 και το θεωρησε οικονομιστικο".

Σε κάθε ευκαιρία αντέτεινε στην απεργία, άλλες φορές ανοιχτά και άλλες καλυμμένα, το δικό του μέτωπο

Διαδήλωση στην διάρκεια της απεργίας

28 Γενάρη - Αμαξοστάσιο Ελληνικού.
Συγκέντρωση συμπαράστασης με απεργό καθηγήτρια.

παιδείας. Το αποτέλεσμα ήταν η διάσπασή του μέσα στην απεργία· παρά την επίσημη γραμμή της υποτίμησης της απεργίας, μέλη του μέχρι τέλος συμμετείχαν στις απεργιακές επιτροπές.

Μετά το τέλος της απεργίας έβγαλε ανακοίνωση που έλεγε ότι "...και αυτός ο αγώνας φέρνει στην επιφάνεια την ανάγκη αλλαγής των συσχετισμών στην ηγεσία". Είναι σαφές ότι το ΚΚΕ δεν ενδιαφέρεται για τίποτα άλλο από μια θέση στο ΔΣ της ΟΛΜΕ εν όψει του νέου συνεδρίου τον Ιούνη

Πολιτική στήριξη

Η δύναμη της γραφειοκρατίας δεν είναι αξεπέραστη. Τα πράγματα αλλάζουν και οι ίδιοι οι εργάτες δίνουν μάχες. Το κλειδί είναι τι πολιτική στήριξη έχουν, εάν υπάρχουν σε κάθε μάχη εκείνοι που οργανώνουν για τη νίκη των αγώνων

Αυτή είναι η προσπάθεια που έκανε η Εργατική Αλληλεγγύη σε όλη τη διάρκεια της απεργίας των καθηγητών. Δεν αρχίσαμε τον προηγούμενο Οκτώβρη. Οταν το Φθινόπωρο του 1995 η ΟΛΜΕ διεκδικούσε 220.000 κατώτατο εμείς ανοίξαμε καμπάνια σε νοσοκομεία και δήμους για τη γενίκευση του αιτήματος. Κρίναμε ότι μια τέτοια προσπάθεια θα δυνάμωνε τους ίδιους τους καθηγητές.

Οταν άρχισε η απεργία διαρκείας στις 20 Γενάρη φέτος, οργανώσαμε συγκεντρώσεις με απεργούς καθηγητές που έφεραν το μήνυμα της απεργίας σε 25 νοσοκομεία, δήμους αμαξοστάσια, ΙΚΑ, ΟΣΕ, Ναυπηγεία.

Στόχος δεν ήταν μόνο η συμπαράσταση, αλλά και η πίεση πάνω στην συνδικαλιστική ηγεσία των άλλων κλάδων. Ηταν η περίοδος που το αίτημα για αυξήσεις ενάντια στο νέο μισθολόγιο ήταν κυρίαρχο. Κι αυτό φάνηκε από την ανταπόκριση που είχαν οι συγκεντρώσεις, όπου τις παρακολούθησαν 500 τουλάχιστον εργαζόμενοι (πολλές απ' αυτές στις 6 το πρωί)

Δεν περιοριστήκαμε μόνο στη συμπαράσταση. δώσαμε τη μάχη πολιτικά σε κάθε γενική συνέλευση και σε κάθε απεργιακή επιτροπή, που βρίσκονταν οι σύντροφοι της Εργατικής Αλληλεγγύης -πολιτικές μάχες γιατί δεν πρέπει να υπάρχει υποχώρηση ούτε από τα αιτήματα, ούτε από τη συνέχεια της απεργίας. Αυτό ήταν και ο λόγος που πήραμε την πρωτοβουλία για τον συντονισμό των απεργιακών επιτροπών. Ετσι ώστε τα δυνατά παραδείγματα από κάποιες ΕΛΜΕ να λειτουργήσουν και σαν παράδειγμα και σαν πίεση στους υπόλοιπους

Η ανάγκη να οργανωθούν οι αγώνες από τα κάτω έχει τεράστια σημασία για όλη την επόμενη περίοδο. Αυτό θέλει συστηματική προσπάθεια, πολιτικές μάχες και ξεκάθαρο προσανατολισμό. Πάνω απ' όλα θέλει σοσιαλιστές με παρουσία και επιρροή στο χώρο τους από πριν. Η απεργία των καθηγητών έδειξε γιατί αυτή η προσπάθεια και ανάγκη βρίσκεται μπροστά μας

■

νουν ξανά αναστολή. Το υπουργείο ανακοινώνει την παράταση του σχολικού έτους. Αίτηση προς το δικαστήριο να κρίνει την απεργία παράνομη κατάθεσαν 4 γονείς απ' αυτούς οι δύο είναι υπάλληλοι στο υπουργείο Παιδείας.

Σάββατο 8 Μάρτη -δεύτερη σύσκεψη των απεργιακών επιτροπών στο Πολυτεχνείο, συμμετέχουν 200 καθηγητές.

10 Μάρτη -8η εβδομάδα

Το Δ.Σ. της ΟΛΜΕ προετοιμάζει το κλείσιμο: Μεταθέτει τις συνελεύσεις για το τέλος της εβδομάδας και αφαιρεί το αίτημα για 250.000 κατώτατο σαν ένδειξη "διαλακτικότητας". Την Τετάρτη 12 Μάρτη οργανώνεται συγκέντρωση στα δικαστήρια: Χιλιάδες καθηγητές δίνουν μαχητικό παρόν με σύνθημα "δεν είναι η απεργία καταχρηστική, είναι της κυβέρνησης η πολιτική".

Την Παρασκευή βγαίνει η απόφαση του δικαστήριου που κηρύσσει την απεργία "παράνομη" και "καταχρηστική". Την ίδια μέρα 39 Γενικές Συνελεύσεις αποφασίζουν την συνέχιση της απεργίας, 33 εναντίον και 12 ΕΛΜΕ λευκό. (Στην πραγματικότητα μερικές από τις 12 ψήφισαν υπέρ αλλά με μικρή πλειοψηφία). Το Σάββατο στη Συνέλευση των προέδρων, όλες οι παρατάξεις που συμμετέχουν στο ΔΣ της ΟΛΜΕ ψηφίζουν τη λήξη της απεργίας. Η Εργατική Αλληλεγγύη προτείνει να αποφασίσει η συνέλευση των προέδρων παράταση της απεργίας για δυο μέρες (Δευτέρα και Τρίτη), συλλαλητήριο ενάντια στην ποινικοποίηση την Δευτέρα και νέες συνελεύσεις την Τρίτη. Οι πρόεδροι πέντε ΕΛΜΕ καταθέτουν αυτή την πρόταση, αλλά ψηφίζεται μόνο από 20 προέδρους. Πρόεδροι από την παράταξη των Παρεμβάσεων δεν την ψηφίζουν. Η απεργία αναστέλεται και ψηφίζεται μια τρίωρη στάση και συλλαλητήρια διαμαρτυρίας για την Τετάρτη 1 Μάρτη και συνελεύσεις την Τρίτη 18 Μάρτη που θα συζητήσουν τα "μέτρα αναπλήρωσης" του Αρσένη.

Στις συνελεύσεις της 18 Μάρτη, οι καθηγητές συμμετέχουν μαζικά όπως στην απεργία και απορίπτουν τα μέτρα Αρσένη με συντριπτική πλειοψηφία. Την άλλη μέρα χιλιάδες καθηγητές συμμετέχουν στα συλλαλητήρια σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη. Ο μύθος ότι η απεργία έπρεπε να ανασταλεί για να μην "εκφυλιστεί" αποδεικνύεται αβάσιμος. Για δυο ώρες πολιορκούν το υπουργείο Παιδείας φωνάζοντας συνθήματα. Το πιο χαρακτηριστικό της διάθεσης που επικρατεί: "Εμείς το λέμε και το εννοούμε, αν δεν δικαιωθούμε θα τα ξαναπούμε".

Νέες συνελεύσεις γίνονται στις 26-27 Μάρτη. 48 ΕΛΜΕ αποφασίζουν να μην εφαρμόσουν τα "μέτρα αναπλήρωσης" και συλλαλητήριο στις 1 Απρίλη. Τρίτη εβδομάδα μετά το τέλος της απεργίας και ο "Στρατηγός Παιδείας" Αρσένης δεν μπορεί να επιβάλλει την "ταξη" που θα ήθελε. Την Τρίτη 1 Απρίλη. διαδηλώνουν καθηγητές, μαζί με μαθητές και γονείς.

Επανάσταση και Εκπαίδευση

Ποιους στόχους έχει ο Σοσιαλισμός για την Εκπαίδευση και πώς μπορεί να τους πετύχει; Η θεωρία και η πράξη των πρώτων χρόνων της εργατικής επανάστασης στη Ρωσία παραμένει αξεπέραστο παράδειγμα σοσιαλιστικών απαντήσεων.

Η *Χάνι Ρόζενμπεργ*, δασκάλα και επαναστάτρια, στρατευμένη στις γραμμές του Διεθνούς Σοσιαλισμού και του Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος (SWP -Βρετανία) εδώ και 50 χρόνια, θυμίζει το μεγάλο εκπαιδευτικό πείραμα των Μπολσεβίκων.

Η πρωτη επαναστατική έκρηξη ενάντια στο καπιταλιστικό σύστημα στην οποια οι εργάτες πήραν την εξουσία ήταν η μικρής διάρκειας Παρισινή Κομμούνα του 1871. Μόλις οι εργάτες πήραν τον έλεγχο στο Παρισι άρχισαν να διαλύουν την παλιά τάξη πραγμάτων.

Στις 72 μέρες ύπαρξής της, η Κομμουνα εισήγανε δωρεάν υποχρεωτική παιδεία για όλους, που συμπεριλάμβανε και δωρεάν γραφικό υλικό. Λαϊκή εκπαίδευση ελεύθερη από την επέμβαση του κράτους και της εκκλησίας, αυτονομία για κάθε τοπική κομμούνα, διδασκαλία βασισμένη στη λογική και στο επιστημονικό πείραμα και πλήρως απελευθερωμένη από κάθε δεισιδαιμονία. Ηθική βασισμένη στη λογική που τόνιζε την αλληλεγγύη και την ταξική πάλη σε αντίθεση με τον παραδοσιακό τυπο εκπαίδευσης που βασιζόταν στα παλιά έθιμα ή στο θρησκευτικό δόγμα. Κοινωνικο-πολιτική παιδεία με στόχο την επαναστατική δραστηριότητα αντι για την απολιτικη διδαχή και τον εγκλεισμό του παιδιου στους τοίχους του σχολείου. Εκπαίδευση στις τέχνες και τέλος μία προσπάθεια σύνδεσης της παιδειας με την βιομηχανία - "βιομηχανικός σχεδιασμός" Σ'ένα σχολείο που είχε ανοίξει η Εκπαιδευτική Επιτροπή της Κομμουνας, μια πινακίδα δήλωνε : "Μαθήματα που έχουν σκοπό να ολοκληρωσουν την επιστημονική και λογοτεχνική παιδεια των μαθητων θα γίνονται μαζι με πρακτικά μαθήματα"

Ολες αυτές οι αντιλήψεις, ενσωματώθηκαν από τον Μαρξ σε εκπαιδευτικές αρχές που θα αποδειχτουν πολυ σημαντικές μετά την Ρωσικη Επανάσταση. Ιδιαιτερα καθοριστική ήταν, η σύνδεση της εκπαιδευσης με την βιομηχανία. Μ'αυτό τον τρόπο η Κομμουνά εξασφάλισε την συμμετοχή του νικηφόρου λαου στον έλεγχο της εκπαίδευσης.

Η Κρουπσκάγια μιλάει σε Ερυθροφρουρούς. Καλοκαίρι, 1918.

Ενας διαφορετικός τύπος ελέγχου εμφανίστηκε μετά την πρώτη Ρώσικη Επανάσταση του 1905. "την γενική δοκιμή" για το 1917. Εδώ οι μαθητές ανέλαβαν οι ίδιοι τον έλεγχο συμμετέχοντας στην γενική απεργια και στην εξέγερση. Κάθε τάξη του Γυμνασίου και του Λυκείου, εξέλεγε "υπευθυνους" ανάμεσα από τους μαθητές και αυτοι φρόντιζαν για τη πειθαρχια και την τάξη" των συμμαθητών τους. Οι μαθητές επίσης εξέλεγαν αντιπροσωπους που σχημάτιζαν την απεργιακή επιτροπή σε κάθε πόλη.

Τα σκαμπανεβάσματα, όμως, του αγωνα του 1905 δεν επέτρεψαν κάποιες ριζικές αλλαγές στα σχολεια και έτσι η τσαρική κυβέρνηση απαγόρευσε αυτή τη μορφή "αυτοκυβέρνησης" μετά από 6 μήνες.

Η ΟΚΤΩΒΡΙΑΝΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Οι πιο βαθιές και εντυπωσιακές εξελίξεις στην εκπαίδευση έγιναν στη ρωσικη σοσιαλιστική επανασταση του Οκτωβρη του 1917. Καθώς η παλιά τάξη πραγμάτων σαρώθηκε, οι Μπολσεβίκοι είχαν ένα ευρυ πεδίο για να πειραματιστούν πάνω σ' ένα νέο εκπαιδευτικό σύστημα. Αυτό που προέκυψε ήταν εξαιρετικά ενδιαφέρον.

Οι συζητήσεις και οι διαφωνίες ανάμεσα στους σοβιετικούς παιδαγωγούς ήταν εντυπωσιακές. Υπήρχε τέτοιο πάθος στις συζητήσεις που το 1918 αναγκάστηκαν να καθυστερήσουν την αρχή του σχολικού έτους ως την 1 Οκτώβρη.

Οι Σοβιετικοί παιδαγωγοί στηρίχθηκαν στην ιστορική εμπειρία της Παρισινής Κομμουνας και της επανάστασης του 1905, στην εκπαιδευτική φιλοσοφια των μαρξιστών στοχαστών και στην θεωρία και την πειραματική πρακτική των προοδευτικών δασκάλων σ'όλο τον κόσμο. Βιβλία ψυχολογίας, παιδαγωγικής και εκπαιδευτικων μεθόδων μεταφράστηκαν από τα Γερμανικά, τα Γαλλικά και τα Αγγλικά. Διάσημοι Αμερικανοί εκπαιδευτές ήταν εξισου γνωστοί στην Σοβιετική Ρωσία όσο και στην Αμερική. Ολοι συνέβαλαν σε εκτεταμένο πειραματισμό γύρω από την ύλη, τις μεθόδους διδασκαλιας, τις σχολικές επιτροπές και τις διάφορες μορφές ανώτερης εκπαίδευσης και εκπαίδευσης για ενήλικους

Ομως η θλιβερή πραγματικότητα της κατάστασης στη Ρωσία, μετατράπηκε στο τέλος σε τεράστια πίεση. Η Ρωσία ήταν πολυ καθυστερημένη, μ'ένα ποσοστό αναλφάβητων πάνω από 60% (πάνω απο 90% σε κάποιες περιοχές της υπαίθρου). Μέχρι το 1921 υπήρχαν τρομερές καταστροφές από έναν εμφύλιο πόλεμο σε 22 μέτωπα και από ισάριθμους στρατούς από χώρες που προσπαθουσαν να πνίξουν την νεαρή επανάσταση. Ο λιμός μαινόταν το 1921-22 προκαλώντας εκατοντάδες χιλιάδες θανάτους. Η βιομηχανική παραγωγή έπεσε το 1919 μόλις στο 13% του επιπέδου του 1913. Και τέλος, οι επαναστάσεις στη Δυση -δηλαδή η μόνη ελπίδα της σοβιετικής εξουσίας για τη σωτηρία της από την απομόνωση- που ξέσπασαν στην Γερμανία, στην Αυστρία και στην Ουγγαρια και ξεκινησαν σ'έναν αριθμό άλλων χωρών, τσακίστηκαν όλες. Καθως η επανάσταση χρειαζόταν να σταθεί στα πόδια της χωρίς καμιά βοήθεια, τα μεγάλα εκπαιδευτικά ιδεώδη της θυσιάστηκαν ή παραμορφώθηκαν για να ικανοποιηθούν οι άμεσες ανάγκες του αγώνα κατά του αναλφαβητισμού και η ταχεια επαγγελματική εκπαίδευση ειδικευμένων εργατών και τεχνικών

Θα παρακολουθήσουμε σύντομα αυτή την εξέλιξη, δείχνοντας τις αλλαγές στη θεωρία και στην πράξη μεταξύ των πρώτων χρόνων της επανάστασης και της υποχώρησης που ακολούθησε, καθώς η Ρωσία αφέθηκε να λυσει τα τρομερά οικονομικά της προβλήματα μέσα στην απομόνωση.

ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ : Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ ΤΟΥ 1918

Οι Μπολσεβίκοι είχαν δύο προγράμματα για την Εκπαίδευση, ένα του 1903 και ένα του Μαιου του 1917 (πριν από την Οκτωβριανή επανάσταση), για να τους καθοδηγήσουν στην κατεύθυνση της μετεπαναστατικής δράσης τους. Η ομοιότητα των προγραμμάτων με τις καινοτομιες της Παρισινής Κομμούνας είναι εντυπωσιακή.

Προγραμματικές δηλώσεις και διατάγματα άρχισαν να βγαίνουν αμέσως μετά την επανάσταση. Αυτά ενσωματώθηκαν στον πρώτο συστηματικό Εκπαιδευτικό Νόμο της 16ης Οκτωβριου 1918. Στην εισαγωγή του υπήρχαν οι "Βασικές Αρχές του Ενιαίου Σχολείου Εργασίας" που ενσάρκωναν το πνεύμα και τις ιδέες της επανάστασης.

Ο νόμος αυτός οραματιζόταν τη σοσιαλιστική κοινότητα σαν ένα "ενιαίο εργοστάσιο" στο οποιο η εκμετάλλευση ανθρωπου από άνθρωπο θα αντικαθίστατο από την εκμετάλλευση του πλανήτη μας από την ενωμένη ανθρωπότητα. Το σχολείο λοιπόν είχε σαν σκοπό να εκπαιδεύσει αυτόν τον μελλοντικό "αφέντη της φύσης". Η μέθοδος για την επιτευξη αυτού του σκοπου ήταν η ολόπλευρη "πολυτεχνική" εκπαίδευση. "Ο σκοπός του Σχολειου Εργασιας δεν ειναι η εξάσκηση για την μια ή την άλλη τέχνη αλλά η προσφορά μιας "πολυτεχνικής" εκπαίδευσης, δίνοντας στα παιδιά τη γνωση των μεθόδων εργασιας"

Μια σύσκεψη επαναστατών δασκάλων, (αποτελουσαν μικρή μειοψηφια ανάμεσα στους ρώσους δασκάλους) που έγινε τον Ιούνιο του 1918, τόνισε την σημαντική πτυχή της πολυτεχνικής εκπαιδευσης ως μέσο ανάπτυξης της ολοκληρωμένης προσωπικότητας.

"Ο βασικός σκοπός του νέου σχολειου πρέπει να ειναι η ανάδειξη μιας δημιουργικής προσωπικότητας αναπτυγμένης πολύπλευρα. Η σύσκεψη θεωρει αναγκαιο να δοθεί στην παιδεια μια πολυτεχνική κατευθυνση και να μεταμορφωθει το σχολειο σε μια κοινότητα εργασιας, βασισμένη στην δραστηριότητα των ιδιων

των μελών, στην παραγωγική εργασία για κοινή χρηση και προσαρμοσμένη στις τοπικές συνθήκες. Το σχολείο δεν θα πρέπει να έρχεται σε αντίθεση με τη ζωή αλλά να συμβαδίζει μ'αυτήν και να προσπαθεί να δημιουργησει ένα αρμονικα αναπτυγμένο ανθρωπινο ον."

Ας παραθέσουμε λεπτομερως κάποια αποσπασματα αυτού του νόμου.

Οι πρωτες παραγραφοι χωρίζουν τα σχολεια σε δύο βαθμίδες Η πρωτη ήταν για τις ηλικιες 8-13 και ειχε 5 χρόνια διάρκεια και η δευτερη ήταν τετραετής και κάλυπτε τις ηλικιες 13-17. (Η εκπαίδευση ήταν "ενιαία" αφού αναμενόταν ότι τα παιδια θα τέλειωναν κανονικά και τις δυο βαθμιδες, σε αντίθεση με το τσαρικό σύστημα στο οποίο το ότι ένας μαθητής τέλειωνε το ένα επίπεδο, δεν σήμαινε υποχρεωτικά ότι είχε τις προυποθεσεις για να περάσει στο επόμενο.) Το άρθρο 3 εισήγαγε τη δωρεάν εκπαίδευση σ'όλα τα σχολεία και των δύο βαθμίδων. Το άρθρο 4 διακήρυττε υποχρεωτική την εκπαίδευση για όλα τα παιδιά ηλικίας 8-17, δηλαδη η ολοκλήρωση και των δύο βαθμίδων μπήκε ως στόχος για το μέσο παιδί. Το άρθρο 5 επιβεβαίωσε το υποχρεωτικό μικτό χαρακτήρα των σχολείων, που είχε εισαχθεί με το διάταγμα της 3ης Μαιου. Το άρθρο 6 επιβεβαίωσε τον κοσμικό χαρακτήρα του σχολείου, απαγορεύοντας τη θρησκευτική διδασκαλία σε όλα τα σχολεία. Το αρθρό 11 επέτρεπε την ύπαρξη ιδιωτικων σχολείων και μάλιστα υποσχόταν κρατικές επιδοτήσεις σ'αυτά τα ιδιωτικά σχολεία που οι αρχές αναγνώριζαν ως πολύτιμα. (Καθώς όλα τα σχολεία ήταν δωρεάν, αυτό το άρθρο περιόριζε τα αποδεκτά ιδρύματα σ'αυτά που ειχαν ένα καθαρά αλτρουιστικό ή πειραματικό χαρακτήρα).

Το άρθρο 21 διακήρυττε ότι θα έπρεπε να μοιράζονται ζεστά γεύματα δωρεάν σ'όλους τους μαθητές. Το άρθρο 29 εγκαθίδρυε την πλήρη αυτονομία των σχολείων, ορίζοντας ότι θα διευθύνονταν από μία "σχολική κοινότητα" που περιελάμβανε όλους τους δασκάλους και τους μαθητές και άλλους εργαζόμενους στα σχολεια (όπως αυτούς που δούλευαν στη καθαριότητα.) Αυτή η "κοινότητα" θα εξέλεγε ένα προεδρειο και εκτελεστικές επιτροπές. Η υλη και οι μέθοδοι διδασκαλίας καθορίζονταν από ένα "σχολικο συμβούλιο" ή σχολικό σοβιέτ, που αποτελούνταν από "το εκπαιδευτικό προσωπικό και απο αντιπροσωπους των μαθητων, των εργατων της περιοχής και των Τοπικων Υπηρεσιών Εκπαίδευσης. Την ίδια περιοδο καταργήθηκαν η δουλιά στο σπίτι και η σωματική τιμωρία Καταργήθηκαν οι εισαγωγικές εξετάσεις και τα πανεπιστήμια άνοιξαν για όλους, άνω των 16, που ήθελαν να μπουν. (Υπήρξε ένας αμεσος διπλασιασμός του αριθμου των φοιτητών, από 38.440 το 1917-18 σε 69.645 το 1918-19). Οι βαθμοι στο σχολειο καταργήθηκαν το 1919

Η ΜΟΡΦΗ

Υπαρχουν δυο σημεία εξαιρετικού ενδιαφεροντος για εμάς σήμερα. Το πρωτο ειναι η "πολυτεχνική" εκπαιδευση Αυτή αποτελουσε το κεντρικο πυρήνα της μαρξιστικής εκπαιδευτικής φιλοσοφιας και ήταν από τα πρωτα θεματα της συζήτησης γυρω απο τη μορφη που θα έπαιρνε η εκπαίδευση μετά την επανάσταση Ο Μαρξ ο ιδιος την ειχε ορισει απο το 1866 ως *"εκπαιδευση που καλλιεργει τις γενικές βάσεις όλων των διαδικασιων παραγωγής και ταυτόχρονα δινει στο παιδι η στον νεο πρακτική εκπαίδευση για τη χρήση των απλουστερων εργαλειων σε ολες τις βιομηχανιες"*

Ο σκοπός του ενιαιου σχολείου εργασιας της νεαρης Σοβιετικής Δημοκρατιας οριζόταν ως εξής *"Το ενιαιο σχολειο τοποθετεί την εργασια των ανθρωπων στο κέντρο της προσοχής του Αυτο το βασικο θέμα διατρεχει το προγραμμα του σχολειου σ' όλες τις βαθμιδες του. Η προσεγγιση στην εργασια δεν γινεται από την σκοπια του ειδικου, αλλα περισσοτερο απο την σκοπια του οικοδόμου μιας νέας ζωής που άσχετα με το επάγγελμά του πρέπει να εχει μια καθαρη αντίληψη των σχεσεων και της αλληλοσυνδεσης των διαφορων μορφων εργασιας Μια τέτοια αντίληψη την ονομάζουμε γενική μόρφωση"*

Η "εργασια" σύμφωνα με το Σοβιετικό Συνταγμα της εποχής, σήμαινε "προσπάθεια που ειναι παραγωγική ή χρήσιμη στην κοινωνία, συμπεριλαμβάνοντας και τις δουλειές του σπιτιού".

Το άλλο ενδιαφέρον σημειο, ειδικά για μας που ζουμε σε μία πιο αναπτυγμένη χώρα όπου δεν υπαρχει η οικονομική και πολιτιστική φτώχεια που είχε ζώσει τους Μπολσεβίκους, είναι ο πλήρης δημοκρατικός έλεγχος από μια μαζική συνέλευση όλων των μελων της σχολικής κοινότητας. Αυτή η συνέλευση χάραζε την πολιτική που θα ακολουθιόταν και εξέλεγε έναν "διευθυντη" (που ήταν ανακλητός) και εκτελεστικές επιτροπές για να εφαρμόσουν την πολιτική που είχε χαραχτει Η ύλη και οι διδακτικές μέθοδοι διαμορφώνονταν όχι μόνο από τους δασκαλους και τους μαθητές αλλα επίσης και από την ευρύτερη κοινότητα των εργατών και του τοπικού Τομέα Εκπαιδευσης. Αυτή η λειτουργία ταίριαζε απόλυτα με τα επαναστατικά ιδεώδη και την αρχική πρακτική του εργατικού ελέγχου στην παραγωγή.

Τραβούσε τον κόσμο άμεσα σε μια ενεργή συμμετοχή στην εκπαιδευτική διαδικασία, όπως εξηγουσε επίμονα η σύντροφος του Λένιν Η Κρουπσκαγια, που ήταν μια από τις καλύτερες παιδαγω-

Ρωσικη αφίσα του 1920 για την καταπολέμηση του αναλφαβητισμού. "Η μόρφωση είναι το μονοπάτι για τον κομμουνισμο".

γους και διετέλεσε για ένα διάστημα αναπληρωτής Επιτροπος Πα.δειας Αυτοι που ηταν αντιθετοι με τα σοβιέτ στην εκπαιδευση, ελεγε η Κρουπσκαγια *"ακομα δεν μπορουν να απαλλαγουν απο την παλια αντιληψη που βλέπει τη μαζα των ανθρωπων σαν αντικειμενο της φροντιδας των διανοουμενων, σαν ένα μικρο και παραλογο παιδι. Δεν φοβηθηκαμε να οργανωσουμε μια επανάσταση Ας μην φοβόμαστε τους ανθρωπους, ας μη φοβομαστε ότι θα εκλεξουν τους λαθος αντιπροσωπους, ότι θα φερουν ξανά τους παπαδες. Θέλουμε οι άνθρωποι να διευθυνουν τη χωρα και να είναι οι ιδιοι αφεντικά. Πάντοτε σκεφτομαστε με τον παλιό τρόπο, ότι αν δουλεύουμε μέρα και νύχτα για την υπόθεση του λαού και δεν λυπόμαστε καθόλου τον εαυτό μας, αυτό αρκει. Αυτό, όμως, δεν είναι τίποτα. Η δουλειά μας ειναι να βοηθήσουμε τον κόσμο στην πράξη να πάρει την μοίρα του στα χέρια του".*

ΧΑΟΣ ΚΑΙ ΥΠΟΧΩΡΗΣΗ

Η Ρωσία έφτασε στην επανάσταση μ'όλο το βάρος της φτωχειας, του αναλφαβητ.σμού, της άγνο.ας και της δεισιδαιμονίας. Ακολούθησαν χρόνια εμφυλίου πολέμου, λιμού, κρυου, δυστυχίας και χάους Ο εμφύλιος πόλεμος κατέστρεψε, τελείως ή εν μέρε., εκατοντάδες σχολεία Στα δυο χρόνια του λιμού, το 1921-23, το οικονομικό χάος και η φτώχε.α οδήγησαν στο κλείσιμο 27.000 σχολείων (κυρίως στην ύπαιθρο). Η Παιδαγωγική Εγκυκλοπαίδεια αναφέρει: "Δεν γίνονταν καμία δουλειά στο σχολείο, δεν υπηρχαν εγχειρίδ.α, δεν υπηρχε ύλη, οι δάσκαλοι ζούσαν σαν ζητιάνοι, τα σχολεία κατέρρεαν". Ακόμα και το 1925 ένας φ.λικά προσκεί.μενος παρατηρητής περιέγραφε τις συνθήκες ως εξής:

"Είναι δύσκολο να βρεθεί πιο φτωχός εξοπλισμός απ'αυτόν που υπάρχει σε πολλά σχολεία. Τα κτίρια είναι παλαιά. Οι πάγκοι και τα θρανία είναι φθαρμένα. Οι πίνακες και τα βιβλία λείπουν. Οι δάσκαλοι και οι άλλοι εργαζόμενοι στην εκπαίδευση δεν πληρώνονται καλά, μερικές φορές δεν πληρώνονται καθόλου επί μήνες. Μόνο τα μισά περίπου παιδιά σχολικής ηλικιας στην Σοβιετική Ενωση μπορούν να βρουν θέση στα σχολεία. Ο Λουνατσάρσκυ, ο Επίτροπος του Λαού για την Παιδεία υπολογίζει ότι στην Ενωση λείπουν τώρα 25.000 δάσκαλοι. Ακόμα και αν είχαν αυτούς τους δασκάλους, δεν θα είχαν αίθουσες να τους βάλουν. Πιθανότατα δεν υπάρχει καμιά άλλη μεγάλη χώρα στην Ευρώπη όπου οι εκπαιδευτικές συνθήκες να είναι από άποψη υποδομής χειρότερες απ'ότι στην Σοβιετική Ενωση" (Σκοτ Νήρινγκ, Εκπαίδευση στη Σοβιετική Ρωσια, 1926).

Ο αριθμός των άπορων παιδιών, ορφανων του εμφυλ.ου πολέμου, παιδιών που τα ειχαν εγκαταλεί.ει οι γονείς τους γιατι δεν μπορουσαν να τα θρέψουν, που επεζησαν ακολουθώντας τους αντιμαχομενους στρατούς ή περιφέρονταν ζητιανευοντας, κλεβοντας, δολοφονωντας, εφτασε στο ψηλότερο σημειο, στα 7 εκατομμυρια.

Γ.α να διευρυνε. και να εκλαικευσει τη νεα παιδε.α σ'όλη αυτη την πελωρια χωρα η κυβερνηση έλπιζε ότι το Σχολικό Συμβουλιο (η το Σχολ.κό Σοβιέτ) θα λαμβανε ενεργα μερος στην επιβλεψη της εισαγωγής της νέας υλης και των μεθόδων, καθώς η επιθεωρηση από την κεντρικη εξουσια θεωρουνταν στην αρχη ως καταλοιπο των τσαρ.κων μεθόδων Ομως οι δάσκαλοι, που ηταν τις περισσοτερες φορες εχθρικο στις νεες μεθοδους, διδασκαν τα παλ.α θεματα με τον .δ.ο παλιο πεθαμενο τρόπο, αν μαλιστα δεχονταν κα να διδαξουν

Ο περ.σσοτερο. απ αυτους αρχικα, μαζι με τους υπαλληλους του παλιου Υπουργε.ου Πα.δειας σαμποταρ ζαν ενεργα την νέα επαναστατικη ταξη Η Πανρωσική Ενωση Δασκάλων εφτασε στο σημειο να αποβαλε λίγο μετά την επανάσταση καποιους γνωστους δασκάλους, γιατί συνεργαζονταν με τους Μπολσεβίκους Η αποφασιστική αντίδραση των ιδιων των στοιχείων που ηταν απαραίτητα για την εφαρμογή στην πράξη του "σχολικού σοβιέτ", κατέστρεψε την ελπίδα μιας ενεργούς παρεμβασης αυτού του λαικού θεσμου.

Ο Λουνατσάρσκι. Κομισάριος για την Παιδεία

Κάτω από τέτοιες συνθήκες ήταν αδύνατο να εφαρμοστουν οι επιθυμίες της κυβερνησης. Πώς ήταν δυνατό να δοκιμαστούν νέες μέθοδοι και ύλη χωρίς κτίρια, βιβλία, μολύβ.α, εργαστήρια, εργαλεία και ό,τ. άλλο χρε.αζόταν, με πεινασμένους δασκάλους κα. μαθητές και με τη συχνή αντίδραση των δασκάλων; Το ιδεώδες της πολυτεχνικής εκπαιδευσης - ολόπλευρη θεωρητική και πρακτική κατάρτιση σ'όλους τους τομείς της εργασίας- συνήθως σήμαινε το σκούπισμα και το πλύσ.μο του πατώματος του σχολείου, το κόψιμο ξύλων για τη φωτιά, το πλύσιμο ρούχων και ανάλογες οικιακές δουλε.ές.

Η υποχρεωτική εκπαίδευση ήταν αδύνατη και ενω γίνονταν ηρωικές προσπάθειες για να χτιστούν νέα σχολεία και να επισκευαστούν τα παλιά, μόνο το 1932 άρχισε να υπάρχει καθολική εκπαίδευση για παιδιά από 8-11 χρόνων, ενώ τα παιδιά που ήταν γραμμένα στα 7ετή σχολεια εκείνη τη στιγμή αποτελουσαν μόνο το 67,3% των παιδιών των αναλογων ηλικιών. Το υπόλοιπο 32,7% δεν μπορούσε να σπουδάσει. Ακόμα και το 1950-51, ο Τύπος μιλουσε για το στόχο να ολοκληρωθεί η εφτάχρονη εκπαιδευση για το 95% του παιδικού πληθυσμου της υπαίθρου

Παρόλες τις τρομερές δυσκολίες, όπως σχολίαζε ένας Αμερικανός παρατηρητής για τα επιτεύματα στην αρχική περιοδο της επανάστασης: *"... έστω και με μια πρωτόγονη και ασυνάρτητη μορφή, σχεδόν όλες οι βασικές αρχές των σοβιετικών σχολειων κατά την πρωτη περιοδο της σοβιετικής εξουσίας, χαραχτηκαν αυτά τα χαοτικα χρονια. Εξασφαλιστηκε η δομη του σχολειου ως μικτό, λαικό και ενιαιο. Εγιναν οι πρωτες επεξεργασιες για τις νέες αναδυομενες μεθοδους διδασκαλιας με συνδυασμους θεματων και "προτζεκτ" Η αυτοδιοικηση των σπουδαστων ριζωσε στην σχολικη ζωη και η Κομσομολ καθιερωθηκε σαν η καθοδηγητικη οργανωση της νεολαίας"* (Ρουθ Βιντμαυερ, "Μια ιστορικη επισκοπηση της Σοβιετικης Εκπαιδευσης", 1954, Σοβιετ.κή Κοινωνια)

Με την καταρρευση της οικονομιας κα την αρνηση των αγροτων να στειλουν τροφιμα στις πολεις, οι Μπολσεβικοι υποχρεωθηκαν να υποχωρησουν Η Νέα Οικονομική Πολιτική του 1921 επανεισήγαγε εναν καπ.ταλ.στικο τροπο παραγωγης και ανταλλαγης για τους αγροτες κα. τους μικρους καπιταλιστές. Ο Λένιν α-

Το Βήμα του Λένιν -1924. Σκίτσο από τον Ελ Λιτσίσκι. Ρώσικη Πρωτοπορία

ποκάλεσε τη ΝΕΠ "υποχώρηση που είμασταν υποχρεωμένοι να κάνουμε... βήμα πίσω από το χτίσιμο του σοσιαλισμού προς τον κρατικό καπιταλισμό.. Μην φοβάστε να παραδεχτείτε την ήττα... Από τα προβλήματα που αντιμετωπίσαμε, ουτε ένα δεν λύθηκε με την πρώτη προσπάθεια."

Τα υψηλά ιδεώδη για την εκπαίδευση επίσης ηττήθηκαν και μαζί με την ΝΕΠ άρχισε και η υποχώρηση στην εκπαίδευση.

Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ ΤΟΥ 1923

Ο νόμος του 1923 για την εκπαίδευση ήταν μια πρώτη διατύπωση της αναγκαστικής υποχώρησης. Ας τον δούμε αναλυτικά.

Το άρθρο 3 προχωράει σε μια νέα διαίρεση των βαθμίδων εκπαίδευσης. Το Σχολείο της Πρωτης Βαθμίδας περιέχει 4 ηλικιακές ομάδες (8-12 ετων), το Σχολειο της Δεύτερης Βαθμίδας 5 ηλικιακες ομάδες (12-17 ετων). Η δευτερη βαθμίδα, όμως, χωρίζεται σε δυο Κυκλους, ο πρωτος με 3 χρονια εκπαίδευσης και ο δευτερος με 2. Το αρθρο 5 επιβεβαιωνει την μικτή εκπαιδευση σε όλα τα σχολεια. Το άρθρο 6 επιβεβαιώνει την απαγόρευση της θρησκευτικής παιδειας. Το άρθρο 7 κηρυσσει το κρατικό μονοπωλιο στην σχολική εκπαίδευση, απαγορευοντας τα ιδιωτικά σχολεια.

Συμφωνα με το άρθρο 10 "η υπευθυνοτητα για την εκπαιδευτική, οικονομική και διοικητική δραστηριότητα του καθε σχολείου ανήκει στο Διευθυντή που προεδρευει στο σχολικό συμβούλιο". Το άρθρο 11 δηλωνει ότι ο διευθυντής διορίζεται από τις τοπικές Υπηρεσιες Εκπαίδευσης. Το άρθρο 17 δηλώνει ότι οι δάσκαλοι διορίζονται και απολυονται από τις ίδιες Υπηρεσίες Εκπαίδευσης. Το άρθρο 19 δηλωνει ότι το τεχνικό προσωπικό (καθαριστές κ.λ.π.) διορίζεται και απολυεται απο τον Διευθυντή. Το άρθρο 20 λεει ότι το Σχολικό Συμβουλιο αποτελειται από όλους τους δασκαλους, έναν αντιπρόσωπο του κατωτερου προσωπικου και τον γιατρό του σχολειου. Οι τοπικοί πυρηνες του Κομμουνιστικού Κόμματος, των συνδικάτων, των τοπικών Σοβιέτ και της Κομμουνιστικής Νεολαιας μπορούν να στειλουν τους αντιπροσώπους τους. Το Αρθρο 22 δηλώνει ότι ο Διευθυντής σε περίπτωση που διαφωνεί με τις αποφάσεις του Σχολικού Συμβουλίου μπορει να σταματήσει την εφαρμογή τους. Σε ειδικές περιπτώσεις ο Διευθυντής έχει το δικαίωμα να λάβει μέτρα χωρίς προκαταρκτική συζήτηση στο Σχολικό Συμβουλιο (άρθρο 23). Σύμφωνα με το άρθρο 26 η πρόσβαση στο Ενιαίο Σχολείο Εργασιας είναι ανοικτή σ'όλα τα παιδιά ηλικίας 8-17 ετών. Στις περιπτώσεις όπου η υλική υποδομή δεν επιτρεπει την υποδοχή όλων των παιδιών, η προτιμηση πρέπει να δίνεται στα παιδιά εργαζομενων. Το άρθρο 32 δηλώνει: η δουλειά του σχολείου βασίζεται στην λεπτομερή θεωρητική και πρακτική μελέτη της εργασίας των ανθρώπων και της οργάνωσης της. Ολη η δουλειά στο σχολειο και όλη η οργάνωση της σχολικής ζωής πρέπει να προωθεί την προλεταριακή ταξική συνείδηση στα μυαλά των μαθητών, να δημιουργεί τη γνώση της αλληλεγγύης των εργατών στον αγώνα τους με το κεφάλαιο πέρα από το να τους ετοιμάσει για μια χρήσιμη παραγωγική και πολιτική δραστηριότητα (άρθρο 35). Το άρθρο 36 απαιτεί την εισαγωγή της αυτοδιοίκησης των μαθητών στα σχολεία, ενώ το άρθρο 37 επιβεβαιώνει την κατάργηση όλων των ειδών των ποινων. Αυτά ειναι τα κυρια σημεία του νομου.

Ο νέος νόμος, σε σύγκριση με το νόμο του 1918, είναι ένα μείγμα επιβεβαίωσης και υποχώρησης. Υπάρχει μια αναγκαστική επιβράδυνση της προσπάθειας για ποσοτική διεύρυνση της εκπαίδευσης. Η παράλειψη της αναφοράς στον δωρεάν χαρακτήρα της, επέτρεπε να υπάρχουν δίδακτρα. Ετσι, το ένα τριτο ως και το 50% των παιδιων, πλήρωναν δίδακτρα (όχι όμως τα φτωχά). Αυτό ήταν προσωρινό και το 1925 έγιναν ξανά προσπάθειες να επιτευχθεί η καθολική υποχρεωτική εκπαίδευση και καταργήθηκαν τα δίδακτρα.

Η ΔΙΑΜΑΧΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ

Ο νόμος υπερασπίζει την αντίληψη του Σχολείου Εργασίας που παρέχει πολυτεχνική παιδεία.

Αλλά το τι σήμαινε αυτό άλλαζε από το ένα άκρο στο άλλο και στην θεωρία και στην πράξη τα χρόνια μετά την επανάσταση. Η διδασκαλία ξεφευγοντας από τον αρχικό σκοπό της -δηλαδή το να κάνει γνωστές στον μαθητή τις θεωρητικές και πρακτικές πλευρές των πιο σημαντικων τομέων παραγωγής για να τον κάνει ολοκληρωμένο "αφέντη της φυσης" -κατέληγε σε δυο αντίθετα άκρα: Είτε σε μια απλή και μονόπλευρη τεχνική κατάρτιση, είτε σε μονόπλευρη ακαδημαϊκή διδαχή πάνω στα συνηθισμένα σχολικά θέματα χωρις καμια τεχνική εκπαίδευση.

Το ζήτημα της πρόωρης και μονόπλευρης ειδικευσης στα σχολεια -που με την συνεπακόλουθη ανταγωνιστικότητα αποτελει την καρδια του καταμερισμου εργασιας στον καπιταλισμο- προκάλεσε πολλές αναζητήσεις μετά τα πρωτα χρόνια της επανάστασης

Μέσα σε συνθήκες γενικής φτώχειας, με τον αποδεκατισμό της εργατικής τάξης λόγω της στρατιωτικής συνεισφοράς της στον Κόκκινο Στρατό, την ουσιαστική κατάρρευση της βιομηχανίας και τη μαζική έξοδο των εργατών στην ύπαιθρο, την έλλειψη ειδικευμένων εργατών και την προφανή ανάγκη της ανοικοδόμησης και της ανάπτυξης των κατεστραμένων βιομηχανιών, υπήρξε από νωρίς μία προσπάθεια από κάποια σημαντικά στελέχη του Μπολσεβίκικου Κόμματος να σπρώξουν την εκπαίδευση προς την γρήγορη παραγωγή ειδικευμένων εργατών μέσω της επαγγελματικής κατάρτισης.

Αυτή η απαίτηση, αν και ήταν ρεαλιστική, υπονόμευε το κεντρικό ιδεώδες της επαναστατικής εκπαίδευσης και δεν μπορούσε να γίνει αποδεκτή από άλλα σημαντικά κομματικά στελέχη με πρώτο τον Λουνατσάρσκυ, τον Κομισάριο του Λαού για την Παιδεία. Το 1920 έγραφε, αντιδρώντας σ' αυτή την ιδέα

"Αντιλαμβανόμαστε ότι η κατεστραμένη ρώσικη οικονομία χρειάζεται ειδικούς. (Αλλά) εμείς, σαν σοσιαλιστές που προστατέψαμε τα δικαιώματά της ταυτότητας του εργάτη ενάντια στους παράγοντες που προσπάθησαν να την πνίξουν μέσα στον καπιταλισμό, δεν μπορούμε παρά να διαμαρτυρόμαστε όταν το νέο κομμουνιστικό εργοστάσιο δείχνει, αυτά τα σκληρά χρόνια, την ίδια τάση.

Έτσι είναι αναπόφευκτο ότι θα υπάρχει ένα είδος σύγκρουσης μεταξύ ορισμένων Μαρξιστών που καταλαβαίνουν όλες τις δυσκολίες της παρούσας στιγμής, την ανάγκη να χρησιμοποιήσουμε όλες μας τις δυνάμεις ή να υποχωρήσουμε από τα ιδεώδη μας μπροστά στις τωρινές δυσκολίες και εκείνων των Μαρξιστών που, παρά κάθε δυσκολία, δεν μπορούν να αφήσουν αυτή την σκληρή περίοδο να ποδοπατήσει τα λουλούδια των πρώτων ελπίδων του προλεταριάτου και της προλεταριακής νεολαίας, την πρώτη τους ευκαιρία για πολύπλευρη ανθρώπινη ανάπτυξη ..."

Η Κρούπσκαγια έλεγε τον ίδιο χρόνο: *"Η επαγγελματική εκπαίδευση δεν πρέπει να παραμορφώνει τον άνθρωπο κάνοντας τον από τη νεαρή του ηλικία έναν ειδικό με στενούς ορίζοντες... ο ειδικός...ενδιαφέρεται μόνο για την βιομηχανία και καθόλου για τον εργάτη".*

Έτσι, ενώ στο ξεκίνημα, ο σκοπός ήταν όλα τα παιδιά να τελειώσουν το ενιαίο σχολείο εργασίας αποκτώντας μία γενική παιδεία βασισμένη στην εργασία ως την ηλικία των 17 ετών, γρήγορα φάνηκε ότι οι απαιτήσεις των τρομερών οικονομικών συνθηκών θα νικούσαν αρκετά νωρίς αυτούς που αντιδρούσαν στην ειδίκευση. Στην πραγματικότητα, οι επαγγελματικές σχολές άρχισαν να στήνονται πλάι-πλάι στα γενικά σχολεία από το τέλος του 1920 και η πρόωρη ειδίκευση έγινε ένα ολοένα και πιο σημαντικό μέρος του σχολικού συστήματος μετά τη δεκαετία του 1930.

Η ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ - ΕΝΑ ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟ;

Η πολυτεχνική παιδεία με το αυθεντικό, πολύπλευρο νόημά της είναι η μορφή που ταιριάζει καλύτερα σε μια κοινωνία που σκοπεύει να εξαφανίσει την διαίρεση μεταξύ πνευματικής και χειρωνακτικής εργασίας. Στην ουσία η αξιοπρέπεια της εργασίας τονίζεται και ισχύει η αρχή "όποιος δεν δουλεύει δεν τρώει". Είναι κατά συνέπεια η μορφή της παιδείας που ταιριάζει περισσότερο σ' ένα εργατικό κράτος και στο σοσιαλισμό.

Αναγνωρίζεται, όμως και σε καπιταλιστικές χώρες από προοδευτικούς παιδαγωγούς που σκοπεύουν προς μια ολόπλευρη προσωπικότητα και υπάρχει ένας αριθμός πειραματικών νησίδων αυτού του τύπου. Το σχέδιο Ντάλτον, η μέθοδος "προτζεκτ" του Ντιούι είναι κάποια πολύ γνωστά αμερικάνικα πειράματα που υπάρχουν ήδη κάποιες δεκαετίες. Υπάρχουν στοιχεία του συστήματος αυτού στην εκπαίδευση της Βρετανίας και το πείραμα του "ελεύθερου σχολείου" δουλεύει πάνω σ' αυτές τις γραμμές.

Αυτή η ιδιαίτερη μορφή εκπαίδευσης, λοιπόν, μπορεί να επιβιώσει με μεγαλύτερες ή μικρότερες αλλαγές, σε πολλά καθεστώτα.

Αυτό που διαφοροποιεί τη φύση του ενός καθεστώτος από το άλλο είναι το ποιος έχει τον έλεγχο, δηλαδή ποιος αποφασίζει την μορφή και το περιεχόμενο της ζωής των εργατών και των υπαλλήλων (και των παιδιών τους), μ' άλλα λόγια, η εργατική δημοκρατία. Εδώ, λοιπόν, έχουμε την πραγματική ζημιά που έκανε η ενισχυόμενη γραφειοκρατία στην ρώσικη κοινωνία. Καθώς η ήττα της επανάστασης στην Ευρώπη ήταν τώρα τελική και ο Στάλιν εμφανιζόταν ως απόλυτος δικτάτορας στην κορυφή της γραφειοκρατικής ιεραρχίας, η γραφειοκρατία έκανε σημαντικά βήματα εμπρός το 1923 και προχώρησε με τρομερή ταχύτητα μετά την εισαγωγή των πεντάχρονων πλάνων το 1928.

Η δημοκρατική διαμόρφωση της ακολουθούμενης πολιτικής και η εκλογή των υπεύθυνων ισότιμα απ' όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας, εξαφανίζεται με τον νόμο του 1923. Οι μαθητές δεν βρίσκονται πλέον δικαιωματικά στο Σχολικό Συμβούλιο έτσι ώστε να βοηθούν στη διαμόρφωση της ύλης και των μεθόδων και οι δάσκαλοι υποτάσσονται στον διευθυντή, για τον διορισμό του οποίου δεν έχουν λόγο. Ο Διευθυντής μπορεί να αναιρέσει αποφάσεις και δεν είναι πλέον τελείως υπόλογος στο Σχολικό Συμβούλιο. Ο μισθός του, επίσης, γίνεται όλο και πιο μεγάλος από των υπόλοιπων.

Αυτή η πλευρά του ελέγχου αξίζει βαθύτερη έρευνα, καθώς είναι καθοριστική για μία δημοκρατική σοσιαλιστική κοινωνία. Καθώς οι μαθητές είναι στο κατώτερο σκαλοπάτι της κλίμακας της ιεραρχίας, η θέση τους σε σχέση με το ποιος έχει τη δύναμη ελέγχου στο σχολείο είναι το πιο ακριβές βαρόμετρο του πολιτικού κλίματος. Θα ασχοληθούμε λοιπόν πρώτα, μ' αυτή την πολύ σημαντική πλευρά.

ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ - ΠΡΩΤΑ ΧΡΟΝΙΑ

Οι παιδαγωγικές αρχές που βρίσκονταν πίσω από την αυτοδιοίκηση των μαθητών, τονίστηκαν σαφώς στις αρχές της δεκαετίας του '20 από τον Επιστημονικό Παιδαγωγικό Τομέα του Κρατικού Συμβουλίου Παιδείας της Ρώσικης Δημοκρα-

Τίτλος του πίνακα (1938): Ο Στάλιν και ο Βοροσίλοφ στο Κρεμλίνο. Περίοδος του σοσιαλιστικού ρεαλισμού και των πεντάχρονων πλάνων.

τιας *"**Στα σχολεία μας η αυτοδιοικηση δεν ειναι ένα μέσο για να ελέγχονται οι μαθητες καλύτερα, ούτε είναι μια πρακτική μεθοδος για να μελετούν τη λειτουργία του Συντάγματος. Είναι ένα μέσο με το οποίο οι μαθητές μπορουν να μάθουν να ζουν και να δουλευουν.***

Οσο πιο πλούσιο είναι το περιεχομενο της μαθητικής ζωής, τοσο πιο πλήρης θα είναι η μαθητική αυτονομια. Η συλλογική δουλειά είναι η πιο τέλεια και μεγάλη οργανωτρια δυναμη. Η αυτοδιοίκηση δεν μπορει να αναπτυχθεί καλά και να λάβει τις πιο λογικές και βοηθητικές μορφές της παρά σε ένα σχολείο όπου η συλλογική δουλειά αντιπροσωπευει τον κύριο άξονα της μαθητικής ζωής....

Οι μαθητές πρέπει σε κάθε περίπτωση να αντιπροσωπεύονται στις σχολικές επιτροπές.

Ολο το έργο της αυτοδιοίκηση πρέπει να το χειρίζονται οι μαθητές σε συνεργασία με τους δασκάλους. Το καθήκον του δασκάλου συνίσταται στην ενεργό συμβολή του στην μαθητική αυτονομία. Ομως, θα αφήνει τους μαθητές πλήρως ανεξάρτητους και δεν θα επιτρέψει να βαρύνει πάνω τους το κύρος του."

Για το ίδιο θέμα ο καθηγητής Πινκεβιτς, διευθυντής του Ερευνητικού Ινστιτούτου Επιστημονικής Παιδαγωγικής, έλεγε στα μέσα της δεκαετίας του '20 : *"Θα υπάρχουν προφανώς δυσκολίες στη δημιουργία μιας τέτοιας τάξης πραγμάτων, όπως αυτής που προτείνουμε. Τα παιδιά θα κάνουν λάθη.. Αλλά ας αφήσουμε τα παιδιά να καταλήξουν σ'αυτό το συμπέρασμα ως αποτέλεσμα των δικων τους δοκιμών. Ετσι, μετά θα πεισθούν τα ίδια και δεν θα ακολουθουν απλως τις συνταγες κάποιου άλλου Εν καιρω θα αντιληφθουν το λαθος τους και σ'αυτη τη διαδικασια ανακαλυψης της αλήθειας θα μαθουν πολλα"*

Ρώσικη αφίσα 1920.
"Η Γνώση θα σπάσει τις αλυσίδες της σκλαβιάς"

Οι μαθητες ήταν ποτισμενοι με επαναστατικό παθος και ενθουσιασμό για το νέο σχολικό καθεστώς Ηταν αυτοι που στην πραγματικοτητα στηριξαν στο σχολειο τις νέες επαναστατικές μεθοδους, τη διδακτικη υλη και την δημοκρατία για όλα τα μελη της σχολικής κοινότητας.

Αν και ο νόμος του 1923 ήταν η πρωτη διακήρυξη υποχωρησης, χρειάστηκαν χρόνια πριν ο μαθητικός έλεγχος στα σχολεία εξαφανισθεί πλήρως Αυτό έγινε στις αρχές της δεκαετίας του '30, μετά το ξεκίνημα του πρώτου πενταχρονου πλάνου και την παραιτηση το 1929 του Λουνατσάρσκι - του Κομισάριου του Λαού για την Παιδεία από το 1917, αυτού που περισσότερο από οποιονδήποτε άλλο πάλεψε για να πραγματοποιήσει τα υψηλότερα ιδεώδη της επανάστασης στην εκπαίδευση και του κυριου αρχιτέκτονα του νόμου του 1918. Η λέξη "αυτοδιοίκηση" εξακολούθησε να χρησιμοποιείται (όπως και τόσοι άλλοι μαρξιστικοί όροι) αλλα ήταν πια ένα κούφιο γράμμα

Μέσα στη δεκαετία του 20 η μαθητική αυτοδιοικηση περιορίστηκε, όμως αυτό έγινε μ' έναν τρόπο αργό και ανισόμερο. Οι παρακάτω περιγραφές δείχνουν αυτή την αργή παρακμή. Η μαθητική συμμετοχη στη διοίκηση εξακολουθεί να υπάρχει, αλλά δεν υπάρχει η κυριαρχία των μαθητών που υπήρχε τα πρώτα επαναστατικά χρόνια.

Οι τομείς της μαθητικής αυτοδιαχειρισης στα μέσα της δεκαετίας του '20, όπως τις περιγράφει ο φιλικά διακείμενος αμερικανός παρατηρητής Σκοτ Νηρινγκ, ήταν οι εξής: *"Γενικά η μαθητική εκτελεστική επιτροπή είχε αναλάβει το χειρισμό της πειθαρχίας και την επίβλεψη των υποθέσεων της τάξης. Η επιτροπή πολιτιστικών ζητημάτων εξασφάλιζε και διένειμε αναγνωστικό υλικό και ήταν υπεύθυνη για την δημοσίευση μιας εφημερίδας τοίχου, όταν αυτή υπήρχε. Η επιτροπή καθαριότητας είχε κάποιες φορές το καθήκον να κρατάει το δωμάτιο καθαρό, μερικές φορες το καθήκον να είναι οι μαθητές καθαροί και κάποιες φορές και τα δύο καθήκοντα".*

Η δομή ενός σχολείου, του σχολείου Ποκρόβσκυ (για μαθητές 8-15 χρονών) με 1.100 μαθητές, περιγράφτηκε από τον Σκοτ Νήρινγκ το 1925-26 με τους ακόλουθους όρους :

" Κάθε τάξη είχε μία επιτροπή που αποτελούνταν από 3 μαθητές. Η επιτροπή τηρούσε παρουσιες, ήταν υπευθυνη για την πειθαρχία της τάξης και σε συνεργασία με τον καθηγητή εισήγαγε το πρόγραμμα των μαθημάτων

Ολα τα μέλη των επιτροπών της τάξης ήταν μέλη της σχολικής μαθητικής επιτροπής Ο συνολικός αριθμος των μελών αυτής της επιτροπης ήταν περιπου 75 ατομα Η μαθητική σχολικη επιτροπή εξέλεγε μία εκτελεστική επιτροπή 7 ατόμων που ήταν το υπευθυνο σωμα για τις μαθητικες υποθεσεις Υπηρχαν υποεπιτροπές για την υγιεινή, για τα οικονομικά, για τα σπορ και για την πολιτιστικη δουλεια των μαθητων

Αυτο το σχολειο με τις εκπαιδευτικες του δραστηριότητες ηταν στα χέρια μιας σχολικής επιτροπής, που ειχε την εξης συνθεση 37 καθηγητες, 25 μαθητες (ενας απο καθε ομαδα η ταξη), 3 από τις οργανωσεις των γονέων 1 από το συμβουλιο πόλης (τοπικο σοβιέτ) 1 από τους εργαζόμενους στο σχολειο , 1 από τους Νέους Πρωτοπορους στο σχολειο, 1 απο τους Νέους Κομμουνιστές, 1 από την Κεντρικη Εργατικη Ενωση 1 απο ενα μεγαλο εργοστασιο κοντα στο σχολειο, ο διευθυντης του σχολειου συνολικα 72

Η σχολική επιτροπή συνερχόταν μια φορά το μήνα Για μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα ήταν χωρισμένη σε δυο τομείς, μια που ασχολούνταν με τη δουλεία των πρώτων 4 χρόνων και η άλλη ασχολούνταν με τη δουλειά των τελευταίων 3 χρόνων

Η διοίκηση του σχολείου ήταν στα χέρια μιας σχολικής εκτελεστικής επιτροπής που αποτελούνταν από τον διευθυντή, τον υποδιευθυντή, τον γραμματέα του εκπαιδευτικού προσωπικού, τον πρόεδρο του μαθητικού σώματος και έναν αντιπρόσωπο των γονέων. Αυτή η αρχή της αντιπροσώπευσης και της διοίκησης υπήρχε σε όλη την Σοβιετική Ένωση Σε όλα τα σχολεία που επισκέφθηκα υπήρχε μία γενική και μάλλον πολυπληθής σχολική επιτροπή που συνερχόταν κατά καιρούς και μια μικρή εκτελεστική επιτροπή που συνερχόταν συχνά. Το διδακτικό προσωπικό πάντοτε κυριαρχούσε σ'αυτή την πιο στενή οργάνωση".

Είναι προφανές ότι στα μέσα της δεκαετίας του '20 ο διευθυντής είχε εδραιωθεί, για τα καλά, προεδρεύοντας στις συνελεύσεις στηριγμένος από τον υποδιευθυντή του. Οι καθηγητές έχουν την πλειοψηφία στις σχολικές επιτροπές, αλλά οι μαθητές εξακολουθούν να φαίνονται, ακόμα αν και δεν βρίσκονται σε θέση ισότητας ως προς την διοίκηση, όπως πριν.

Η "ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ" ΜΕΤΑ ΤΑ ΠΕΝΤΑΧΡΟΝΑ ΠΛΑΝΑ

Η εισαγωγή των πενταχρονων πλάνων μετέτρεψε την παρακμή σε ανοιχτή κατάρρευση. Η τρομερή προσπάθεια να σπρωχθεί η παραγωγή στο απόλυτο όριό της, συμπεριλαμβανόμενης και της παραγωγής ειδικών και ειδικευμένων εργατών, έβαλε τρομερή πίεση στους πόρους και τις ανθρώπινες σχέσεις στο σχολείο. Το 1928 υπήρχαν 160.000 φοιτητές σε ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα Κατά την περίοδο του δεύτερου πεντάχρονου πλάνου (1933-37), αυτά τα ιδρύματα είχαν εντολή να παράγουν 340.000 ειδικούς, δηλαδή δύο φορές παραπάνω απ'όσους είχαν παραχθεί την περίοδο του πρώτου πεντάχρονου.

Ανάλογες πιέσεις για αύξηση της παραγωγικότητας μπήκαν και στην βιομηχανία που έπρεπε πλέον να διαμορφώσει μία εξαιρετικά συγκεντρωτική και αυταρχική μονοπρόσωπη διεύθυνση για να επιβληθεί το πλάνο. Τα σχολεία ακολούθησαν την βιομηχανία. Αλλά το πρόβλημα που αντιμετώπιζαν οι νέοι παιδαγωγοί ήταν ότι δεν ήθελαν η αυταρχική, μονοπρόσωπη διεύθυνση και η πίεση για να παραχθούν γρήγορα αποτελέσματα, να οδηγήσει σε απαθείς μαθητές δυτικού τύπου. Προσπάθησαν να προωθήσουν μία γρήγορη μαζική άνοδο στο μορφωτικό επίπεδο μέσα από την πιο αποτελεσματική μέθοδο της ενεργητικής συμμετοχής στην εκτέλεση των διαταγών της γραφειοκρατίας

Έτσι, ενώ η συμμετοχή στον έλεγχο της πραγματικής διοίκησης του σχολείου εξαφανιζόταν από τα χέρια των μαθητών, οι ίδιοι οδηγούνταν σ' ένα πολύ ενεργό πολιτικό κίνημα νεολαίας με ειδικά, αλλά δευτερεύοντα καθήκοντα που λειτουργούσε κάτω από την καθοδήγηση των ενηλίκων. Το κίνημα αποτελούνταν από τους Οκτωβριστές (ηλικίας κάτω από 10 χρόνων), τους Πρωτοπόρους(Πιονέρους) (10-15 χρόνων) και την Κομσομόλ (ως 27 χρονών) Στους Πρωτοπόρους ιδιαίτερα, ενσωματώθηκαν σχεδόν όλα τα παιδιά στα σχολεία στη δεκαετία του '30 και ήταν σημαντικό κομμάτι της σχολικής ζωής

Οι Πρωτοπόροι ήταν οργανωμένοι σε αποσπάσματα, τα οποία υποδιαιρούνταν σε "συνδέσμους" Το σχολείο συνολικά αποτελούσε Ταξιαρχία Όλοι οι Πρωτοπόροι του σχολείου εκλέγουν Συμβούλιο Ταξιαρχίας το οποίο συντονίζει τις περισσότερες δραστηριότητες καθοδηγούμενο από έναν ενήλικο Ανώτερο

Ο Λέον Τρότσκι στο Κρεμλίνο, το 1919

Ηγέτη των Πρωτοπόρων. Ο ηγέτης μπορούσε να είναι επαγγελματίας, ειδικά εκπαιδευμένος για αυτό το ρόλο ή κάποιο μέλος του διδακτικού προσωπικού. Η δουλειά για τους Πρωτοπόρους ήταν απαραίτητο τμήμα της εκπαίδευσης όλων των καθηγητών.

Ο λόγος ύπαρξης αυτών των οργανώσεων ήταν ότι θα έπρεπε να λειτουργούν ως το μακρύ χέρι της εξουσίας, σπρώχνοντας τους λιγότερο πρόθυμους μαθητές στην συμμόρφωση με τους άλλους, τραβώντας τους απαθείς από την απάθεια τους, υποτάσσοντας τους επαναστατημένους. Η λέξη "αυτοδιοίκηση" στα μέσα της δεκαετίας του '30 κατάντησε να σημαίνει το αντίθετο περιεχόμενο. Και σε περίπτωση που υπήρχε κάποια παρερμηνεία ο καθηγητής Πίνκεβιτς* σ'ένα βιβλίο που έγραψε το 1935, εξηγούσε : "Οι οργανώσεις των μαθητών πρέπει να βοηθούν τον δάσκαλο στην δουλειά του όπως επίσης και να διευκολύνουν των ανάπτυξη της σοσιαλιστικής άμιλλας και της υπερκάλυψης των στόχων στο σχολείο. Οι νέοι Πρωτοπόροι μπορούν να περιγραφούν ως οι ακροβολιστές της σοσιαλιστικής άμιλλας στα σχολεία "

Πρότεινε προς μίμηση το ακόλουθο παράδειγμα "σοσιαλιστικής άμιλλας και υπερκάλυψης του στόχου":

"Οι μαθητές του Πρότυπου Σχολείου του Ιβάνοβσκ στην επαρχία του Ρουμπίνσκ έκαναν τον ακόλουθο όρκο στον Πανενωσιακό Συναγωνισμό πρότυπων σχολείων: 1) Να γίνουν ένα παράδειγμα πειθαρχίας και να μην επιτρέψουν καθυστερήσεις η απουσίες, να ανεβάσουν την παρακολούθηση και την γενική πρόοδο των μαθητών στο 98% 2) Να οργανώσουν συντροφική βοήθεια σε βραδυπορούντες μαθητές 3) Να προετοιμάζουν τα μαθήματα κάθε μέρα 4) Να φροντίζουν την σχολική περιουσία 5) Να κάνουν πλήρη χρήση των 45 λεπτών που αφιερώνονται σε κάθε μάθημα 6) Να αγωνιστούν για την τελειότητα στην υγιεινή στο σχολείο και στο σπίτι."

Δίνονταν βραβεία στους καλύτερους στο συναγωνισμό και ατομικά και συλλογικά. (Το 1944 η σοσιαλιστική άμιλλα καταργήθηκε στον τομέα της παιδείας καθώς ήταν σωματικά εξαντλητική και μορφωτικά βλαβερή)

** Ο καθηγητής Πίνκεβιτς έγραψε δυο βιβλία, ένα το 1927 με τιτλο "Η Νέα Εκπαίδευση στη Σοβιετική Δημοκρατία" και ένα το 1935 με τίτλο "Η Εκπαίδευση στην ΕΣΣΔ" Το πρώτο διαπνέεται από τον ενθουσιασμό για τα ιδανικά της επανάστασης Το δεύτερο είναι η απόδειξη της ανατροπής τους μετά την καθιέρωση των πεντάχρονων πλάνων Είναι να λυπάται κανείς για τον Πίνκεβιτς και τη συνείδηση του!*

Κοινή διαδήλωση εργατών-μαθητών τον Μάη του '68 στο Παρίσι. Το πανό γράφει: "Εργάτες, φοιτητές - Ενωμένοι θα νικήσουμε".

Ενα από τα πιο ισχυρά κίνητρα που έσπρωχνε τους μαθητές να υποταχθούν στις επιθυμίες της γραφειοκρατίας, ήταν το γεγονός οτι μόνο οι καλοί Πρωτοπόροι, δηλαδή αυτοί που είχαν συμμορφωθεί και είχαν επιπλέον συμπληρώσει 3 στάδια δοκιμασιών (αντιστοιχα μ' αυτά που υπάρχουν στους πρόσκοπους) μπορουσαν να ζητήσουν να γινουν μέλη της οργάνωσης της Κομσομόλ (χωρις εγγύηση ότι θα γίνουν δεκτοί) Μέσα από την Κομσομόλ μπορουσαν να ελπίζουν να βρεθουν στους διαδρόμους της εξουσιας ή τουλάχιστον, να βρουν μια καλή δουλειά.

Οπως και με τους προσκόπους, ο πατριωτισμός και ό,τι απορρέει απ'αυτόν, είναι ένας βασικός σκοπός των Πρωτοπόρων. Ο πρώτος τους κανόνας δηλώνει: "Ενας Πρωτοπόρος αγαπάει την μητέρα πατρίδα του και το Κομμουνιστικό Κόμμα της Σοβιετικής Ενωσης". Ας το συγκρίνουμε αυτό με τον διεθνισμό του αρχικού όρκου των Πρωτοπόρων τη δεκαετία του '20 που έλεγε: "Ενας Πρωτοπόρος είναι σύντροφος με τους Πρωτοπόρους και τα παιδιά των εργατών όλου του κόσμου... θα υπερασπίσω σταθερά την υπόθεση των εργατών και αγροτων του κόσμου".

Η συμμετοχή στη διοικηση του σχολειου ΔΕΝ ειναι μέρος των δικαιωμάτων ή καθηκον των Πρωτοπορων ή οποιασδηποτε αλλης μαθητικης οργάνωσης Ο Πινκεβιτς (1935) λεει "Αυτη η οργάνωση (οι νέοι Πρωτοποροι) δεν αναμιγνυεται με τις δουλειες του διευθυντη ή των δασκάλων, αλλά οργανωνει τους μαθητες και προσφερει πολιτική και σωματική αγωγή" Και για να ειναι βεβαιος πως εγινε κατανοητος τελειωνει το κεφαλαιο "Μορφές μαθητικής αυτοδιοικησης" με τη δήλωση "Καμια απο τις οργανώσεις που αναφέραμε δεν μπορει να αναιρεσει απόφαση του διευθυντή Η δουλεια τους ειναι να τον βοηθουν με συμβουλές και να επιθεωρουν το σχολειο Δεν έχουν απολυτως καμια διοικητικη λειτουργια"

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ

Οι περισσότεροι από τους δασκάλους και καθηγητές ήταν ενάντια στην μπολσεβίκικη επανάσταση και πολλοί μετανάστευσαν ή εγκατάλειψαν το επαγγελμά τους. Στην καλύτερη περίπτωση συμφωνησαν με την αντιπολιτευτική γραμμή της Πανρωσικής Ενωσης Δασκάλων (VUS), της οποίας ο τομέας Πετρούπολης μια βδομάδα μετά από την Οκτωβριανή επανάσταση αποφάσισε " να μην ακολουθήσει τις οδηγίες της αυτοαποκαλούμενης εξουσίας" *"Ο Μοσχοβίτικος τομέας της VUS (με 4.000 μέλη) σχεδόν ομόφωνα έλαβε μέρος στην απεργία των εργαζόμενων στο δήμο της Μόσχας και παρέμεινε σε απεργία ως τις 11 Μάρτη 1918. Ειπώθηκε οτι οι δάσκαλοι στηρίχτηκαν στη διάρκεια της απεργίας από την εμπορική τραπεζίτική οικογένεια Ραμπουσινσκι Στην Πετρούπολη, η απεργία των δασκάλων διηρκεσε ως τις 6 Γενάρη 1918" (Σίλα Φιτζπάτρικ, "Το Κομμισαριάτο του Διαφωτισμου", 1970)*

Ο Λουνατσάρσκι έγραφε θυμωμένος: "Δεν γνωρίζω με πόση ποσότητα δακρυων μετάνοιας ο κάθε δάσκαλος μπορεί να ξεπλυνει, στα μάτια του λαού, τα μαυρα γράμματα που ο ίδιος χάραξε στο κούτελό του: Τον Δεκέμβρη του 1917, την ώρα του τρομερού αγωνα του λαού εναντια στους εκμεταλλευτές αρνήθηκα να διδάξω τα παιδιά και δέχτηκα χρήματα γι' αυτό από τους πόρους των εκμεταλλευτων".

Ο Λένιν, παρόλα αυτα, μίλησε καθαρά υπερ της συνεργασιας με ολους τους ειδικους που θα δέχονταν να συνεργαστουν

Η Κρουπσκαγια, αντικρουοντας αυτους που ήθελαν να εφαρμόσουν σκληρά μετρα εναντια στους δασκαλους που δεν υποτάχτηκαν γρηγορα (και που αρχικά αποτελουσαν την πλειοψηφια) έλεγε οτι μονο η ηγεσια της VUS ηταν ενεργα εναντια στην κυβερνηση

"Οι δάσκαλοι στα χωριά είναι μικροαστοί κοντά στο λαό και αποτελούν εύφορο έδαφος για σοσιαλιστική προπαγάνδα ..". Ο Λουνατσάρσκυ επίσης, άσκησε κριτική "στην προσπάθεια να μπει παραπάνω πίεση στον κλάδο των δασκάλων, την προσπάθεια γενικά να οξυνθεί η δράση της κυβέρνησης και του προλεταριάτου εναντία στο διδακτικό προσωπικό".

Εγινε προσπάθεια να δημιουργηθούν οι πιο κατάλληλες συνθήκες για να κερδηθούν οι δάσκαλοι με την πειθώ. Παρά τις αντικειμενικές δυσκολίες, λόγω των ελλείψεων, οι αρχές φρόντιζαν να προμηθεύσουν προγράμματα - υποδείγματα για να ενθαρρυνθούν οι προοδευτικές μέθοδοι, μεταφραζόταν κείμενα σχετικά με την εκπαίδευση απ' όλο τον κόσμο και δημιουργούνταν μια εντυπωσιακή ατμόσφαιρα πειραματισμού.

Δίνονταν στο σχολείο αυτονομία και στους δασκάλους πλήρη δημοκρατικά δικαιώματα σ' όλους τους τομείς της σχολικής διοίκησης. Η ενσωμάτωση όλων των εργαζόμενων στην εκπαίδευση, στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων ενθάρρυνε την εξαφάνιση των προστριβών μεταξύ των διαφόρων ειδικοτήτων στο σχολείο. Η μαθητική αυτοδιοίκηση ιδιαίτερα, οδήγησε σε συντροφικές σχέσεις μεταξύ μαθητών και δασκάλων και απάλλαξε τους δάσκαλους από το βάρος της εξαντλητικής αναγκαιότητας να είναι αυταρχικοί, συνεχώς ανήσυχοι για το κύρος τους και φοβισμένοι για τυχόν τάσεις εξέγερσης.

Ο διορισμός ενός μόνιμου διευθυντή σε θέση ελέγχου στο σχολείο και η μεγαλύτερη διαφοροποίηση θέσης και μισθού άλλαξε ριζικά αυτές τις σχέσεις. Η αυστηρή συγκεντροποίηση της δεκαετίας του '30 απαιτεί αυστηρή επίβλεψη και αυτή συνεπάγεται ένα μεγάλο σώμα επιθεωρητών. Ο διευθυντής επίσης αναμένεται να επιτηρεί τη διδασκαλία του κάθε καθηγητή τακτικά, για να είναι σίγουρος ότι δεν ξεφεύγει από τη καθορισμένη γραμμή.

Ο δάσκαλος δεν είναι ελεύθερος να δοκιμάσει νέες μέθοδες στην τάξη. Ο μόνος τρόπος να αλλάξει την δεδομένη μορφή του μαθήματος είναι να υποβάλλει την πρότασή του σ' ένα Παιδαγωγικό Ινστιτούτο ή κάποιο ανάλογο σώμα για έρευνα, και μπορεί έτσι κάποτε να ενσωματωθεί αυτή η πρόταση στο πρόγραμμα. Ετσι αφήνεται μικρή ελευθερία στον δάσκαλο για προσωπική έκφραση. Ας επαναλάβουμε τι έγραφε ο Πίνκεβιτς στη δεκαετία του '30 για τον έλεγχο στο σχολείο: "Καμιά από τις οργανώσεις του σχολείου, συμπεριλαμβάνομένης και αυτής των δασκάλων δεν μπορεί να αναιρέσει απόφαση του διευθυντή. Δεν έχουν καμιά διοικητική λειτουργία."

Οι διαφορές μισθού επίσης υπονομεύουν την δημοκρατική συμμετοχή. Οι δάσκαλοι πληρώνονται έξτρα αν έχουν περισσότερα τυπικά προσόντα, αν διδάσκουν σε τάξεις παιδιών μεγαλύτερων σε ηλικία, αν διδάσκουν πέρα από 18 ώρες τη βδομάδα στα δευτεροβάθμια και 24 στα πρωτοβάθμια σχολεία, αν έχουν τίτλους όπως "εντιμότατος δάσκαλος", αν κατέχουν θέσεις ευθύνης όπως του βιβλιοθηκαρίου του σχολείου, αν είναι διευθυντές, αν αναλαμβάνουν ορισμένα εξωδιδακτικά καθήκοντα όπως η διεύθυνση σχολικών συλλόγων, η διδαχή αναπήρων παιδιών, η διδασκαλία ενός μαθήματος σε ξένη γλώσσα κλπ

Οι αποδοχές, επομένως, διαφέρουν σημαντικά και είναι πολύ χαμηλές για τους περισσότερους δασκάλους.

ΔΑΣΚΑΛΟΙ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΕΣ

Οι σχέσεις μεταξύ δασκάλων και μαθητών στο προεπαναστατικό σχολείο περιγράφονταν ως εξής από τον Επιστημονικό Παιδαγωγικό Τομέα του Κρατικού Συμβουλίου της Ρωσικής Δημοκρατίας:

"Σ' ένα τέτοιο σχολείο ο διδάσκων παίζει το ρόλο του απόλυτου αφέντη πάνω στην τάξη και πάνω στους μαθητές του. Ενα σύστημα τιμωριών και άλλων τεχνικών εφαρμόζεται για να φτάσει ο δάσκαλος στον επιθυμητό σκοπό. Τα παιδιά βρίσκονται στο έλεός του. Μπορεί να διπλασιάσει τα καθήκοντα για τους μαθητές, μπορεί να διώξει τα παιδιά απ' την τάξη, γι' αυτόν τα παιδιά είναι ο εχθρός που πρέπει να πολεμηθεί. Πολεμούν εναντία στους κανόνες του, τους παραβιάζουν συνειδητά, φτιάχνουν ομάδες γι' αυτό τον σκοπό. Ο δάσκαλος είναι ο αντιπρόσωπος της κρατικής εξουσίας και πολεμώντας ενάντια του, οι μαθητές πολεμούν ενάντια στις κρατικές εντολές. Ενας τέτοιος αγώνας ενώνει μεγάλες ομάδες μαθητών, μειώνει το κύρος των αρχών, εμποδίζει την εκπλήρωση των εκπαιδευτικών στόχων, δημιουργεί πνεύμα δυσαρέσκειας, αυξάνει την εχθρότητα".

Η σοσιαλιστική λύση που δοκιμάστηκε εκείνο τον καιρό και η καλύτερη εγγύηση της δημοκρατίας, περιγραφόταν στη συνέχεια: *"Η εισαγωγή της μαθητικής αυτονομίας σ' ένα τέτοιο σχολείο έχει για σκοπό της την εξαφάνιση της σύγκρουσης δασκάλων και μαθητών, το ανέβασμα του κύρους του καθηγητή, το να αναλάβουν τα παιδιά τα ίδια το καθήκον της επίβλεψης και όχι την εκτέλεση των αποφάσεων του δασκάλου, που οδηγεί στην υποταγή των μαθητών".*

Για τις σχέσεις μεταξύ δασκάλων και μαθητών ο Πίνκεβιτς στο Νέα Εκπαίδευση στη Σοβιετική Δημοκρατία έλεγε:

"Το να αναλάβουν όλες τις υποθέσεις του σχολείου μόνο τα παιδιά ή αντίθετα να εξαπλωθεί ένα εξίσου πλήρες μονοπώλιο προνομίων στους μεγάλους δεν θα ήταν σοφό... Θεωρούμε αναγκαία την συμμετοχή αντιπροσώπων των παιδιών στις διαδικασίες του σχολικού Σοβιέτ, που είναι το επίσημο και σε κάποιο βαθμό δημόσιο όργανο του σχολείου. Αυτοί οι αντιπρόσωποι όμως, δεν πρέπει να συμπεριφέρονται ως προστάτες των μαθητών σαν "κάστα". Θα έπρεπε μάλλον να θεωρούν τους εαυτούς τους ως συνεργάτες που έχουν ίσα δικαιώματα με τους δασκάλους που ως "οι μεταφορείς των εκπαιδευτικών ιδεών που αναπτύσει το σχολικό Σοβιέτ", έχουν ειδικές γνώσεις και ιδιότητες".

Ο ρόλος του δάσκαλου ήταν αυτός του "οργανωτή, του βοηθού, του εκπαιδευτή και μεγαλύτερου συντρόφου, αλλά όχι ο ρόλος του ανώτερου αξιωματικού...".

Ο δάσκαλος έπρεπε να διατηρεί απλές, συντροφικές σχέσεις με τα παιδιά και ήταν πολύ συνηθισμένο να τον αποκαλούν με το μικρό του όνομα.

ΥΛΗ ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ

Ο Σκοτ Νιρινγκ το 1925-26 παρατηρούσε τη μεγάλη ποικιλία στην εκπαιδευτική πρακτική και τις φιλικές σχέσεις στα σχολεία: *"Η πρακτική διαφέρει αισθητά σε σχολεία που βρίσκονται στην ίδια δημοκρατία ή ακόμη και στην ίδια πόλη. Ορισμένες θεωρίες είναι κοινής αποδοχής, αλλά υπάρχει μια μεγάλη ποικιλία στην ερμηνεία που δίνεται σ' αυτές*

Η Σοβιετική Ενωση είναι σήμερα ένα εκπαιδευτικό εργαστήριο. Γίνονται πειράματα με την ύλη, με τις μεθόδους διδασκαλίας, με την κοινωνική οργάνωση ανάμεσα στους μαθητές, με την οργάνωση των εργαζόμενων στην εκπαίδευση, με την οργάνωση των επιτροπών που διευθύνουν τα σχολεία και με το πρόβλημα του ανοίγματος των ανώτερων σχολείων στους εργάτες και στους αγρότες"

Ο Νιρινγκ περιγράφει ένα σχολείο

"Σε κάθε εργαστήριο υπήρχαν αρκετά τραπέζια, γύρω από τα οποία μαζεύονταν οι μαθητές, 4, 5 ή και 6 κατά τραπέζι. Ολοι

δούλευαν σε ομαδες. Μπαινοντας στο δωμάτιο έψαχνες μάταια για τον δάσκαλο σε κάποια κεντρική θέση, να κάθεται δηλαδή πίσω από ένα γραφείο στην κορυφή του δωματιου. Αντίθετα τον έβρισκες σε κάποιο από τα τραπέζια, δουλευοντας με την ομάδα εκεί. Οι μαθητές στα άλλα τραπέζια, εν τω μεταξύ, συνέχιζαν τη δουλειά τους. Τα εργαστηρια εδιναν την εντύπωση αναγνωστηρίων σε κάποια μεγάλη δημοτική βιβλιοθήκη. Δεν υπήρχε καμιά αίσθηση σχολικης πειθαρχιας".

Η Παιδεια των Σοβιέτ, λέει δικαιολογημενα είναι "ένα από τα πιο εντυπωσιακά κοινωνικά πειράματα που έγιναν ποτέ στην ιστορία της συγχρονης κοινωνιας".

Η διαιρεση μεταξυ διανοητικής και χειρωνακτικής εργασίας μεγάλωσε πάρα πολύ μετά την εισαγωγή του πρωτου πεντάχρονου πλάνου από την σταλινική γραφειοκρατεία. Μ' αυτό η διδακτική ύλη και οι διδακτικές μέθοδοι πισωγύρισαν.

Ας ακούσουμε τον Πινκεβιτς στη δεκαετία του '20. Στο κεφάλαιο ***"Το Παθητικό Σχολείο" παραθέτει το "μάθημα" που όπως λέει, "χαρακτηρίζει το παλιό σχολείο. Στο "μάθημα" ο σκοπός είναι εντελώς θολός για τον μαθητή... Οταν μιλάμε για το μάθημα της τάξης δεν σκεφτόμαστε μόνο την αποστήθιση αλλά επίσης και τέτοια στοιχεία όπως ο δογματισμός στην διδασκαλία και η απομόνωση από τη ζωή της κοινότητας"*** Και να τι λέει ο Πινκεβιτς στην δεκαετία του '30: *"Η κύρια μέθοδος διδασκαλίας στο σχολειο είναι το μάθημα. Στην απόφαση της Κεντρικής Επιτροπής του Κομμουνιστικού Κόμματος στις 25 Αυγούστου 1932, τονίστηκε έντονα ότι το μάθημα θα έπρεπε να γίνεται μ' ένα συγκεκριμένο αριθμό μαθητών συμφωνα με ένα συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα"*

Ο Πίνκεβιτς στη δεκαετία του '20 μιλάει θετικά για τη μέθοδο των "πρότζεκτ" (υπέρ της ήταν και προοδευτικοί καθηγητές στη Δυση), που ειχε ως σκοπό να δώσει νόημα και ενδιαφέρον στη μάθηση μέσω της δραστηριοποίησης της ερευνητικότητας του παιδιού, ενώνοντας διαφορετικούς μορφωτικούς κλάδους γύρω από ένα "πρότζεκτ" και συνδυάζοντας την ακαδημαική με την χειρωνακτική εξάσκηση *"Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι από όλες τις σύγχρονες προσπάθειες μεταρρύθμισης του σχολείου... η μέθοδος του "πρότζεκτ" με κατάλληλες αλλαγές, είναι η πιο ταιριαστή από τη φύση της στους σκοπούς του Σοβιετικού σχολείου. Επιτρέπει στα παιδιά μεγαλύτερη ελευθερία δραστηριότητας, τα ενθαρρύνει να ασχοληθούν με την πρακτική δουλειά, ζητάει απ' αυτά ανεξάρτητο σχεδιασμό και τα εκπαιδεύει στις μεθόδους έρευνας".*

Ο Πινκεβιτς στη δεκαετία του '30 λέει: *"Εως πρόσφατα, η αμερικάνικη μέθοδος του "προτζεκτ" εφαρμοζόταν πλατιά στα Σοβιετικά σχολεία, που όλη τους η δουλειά βασιζόταν στις αρχές της "κοινωνικα χρησιμης εργασιας". Πολλοι Σοβιετικοι παιδαγωγοι πίστευαν τότε ότι η παιδεια θα επρεπε να συνισταται στην εκπληρωση ενός αριθμου "κοινωνικά χρησιμων πρότζεκτ" και πως μόνο στην πορεια εκπληρωσης αυτων των στόχων θα επρεπε τα παιδια να μαθαινουν και για αλλα θέματα Το 1931 αυτη η μέθοδος δουλειας καταδικαστηκε αυστηρα απο το Κομμουνιστικο Κομμα και την κυβερνηση Η μεθοδος των "προτζεκτ" δεν εφαρμόζεται πλεον στα Σοβιετικα σχολεια"*

Το συστημα διδασκαλιας γυρισε στις προεπαναστατικές μορφες. Ενας δάσκαλος που αρχισε να διδασκει το 1916 και χρησιμοποιουσε το παλιο συστημα ως το 1923 εξηγουσε: *"Το παλιο συστημα ηταν πολυ ευκολο Η ταξη επαναλαμβανε εν χορω Το μονο που ειχε να κάνει ο δασκαλος ηταν να ανοιξει το βιβλιο στην καταλληλη σελιδα και να αρχισει το μαθημα. Σαν μια μηχανη "*

Ενας παρατηρητης περιγραφει ποσο ομοιο με το προεπαναστατικο ηταν το συστημα στις αρχες της δεκαετιας του '60

"Η ατμόσφαιρα του μαθηματος ειναι τοσο ψυχρή οσο και η δομή του . Τα παιδια σηκωνονται ορθια οταν μπαινει ή βγαινει απο την αιθουσα ο καθηγητης, στεκονται προσοχη όταν απαντάνε σε ερωτησεις, καθονται κατω μονο με την αδεια του καθηγητη κλπ".

Το εκπαιδευτικο συστημα ειχε γίνει τόσο σκληρό ωστε μεγαλο ποσοστό δεν τα έβγαζε πέρα Ο ίδιος ο Χρουστσόφ παραδεχτηκε το 1958 ότι το 20% των μαθητων στα σχολεια επταετους φοιτησης έχανε χρονια τοσο συχνά ωστε ποτε δεν τελειωνε το σχολειο.

Η ΠΕΙΘΑΡΧΙΑ ΠΡΙΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑ

Υπήρχε πολλή συζήτηση και πειραματισμός και σ' αυτό το θέμα όπως και για τα υπόλοιπα ζητήματα της εκπαίδευσης. Μερικοί προτιμούσαν να υπάρχει διαχωρισμός στους τομείς ελέγχου από τους δασκάλους και τους μαθητές. Μερικοί προτιμούσαν πλήρη μαθητικό έλεγχο και αυτό κάποιες φορές οδηγούσε στην δημιουργία μαθητικών δικαστηρίων. Αλλοι, ανάμεσα τους και η Κρούπσκαγια, διαφωνουσαν με τα μαθητικά δικαστήρια με το επιχείρημα ότι αυτά καλλιεργουσαν την ψευδαίσθηση ότι το αίσθημα της εκδίκησης ήταν δικαιολογημένο αν αποκαλείται τιμωρία. Τα μαθητικά δικαστήρια έσπρωχναν τα παιδιά να αναζητάνε παραπτώματα και να ασχολούνται με δίκες και τα συνηθιζαν να παίρνουν αποφάσεις από την σκοπιά της τυπικής, συμβατικής δικαιοσύνης

Ο Πίνκεβιτς, στη δεκαετια του '20 παραδεχόταν "την αναγκαιότητα προσφυγής σε ήπιες μορφές πειθαρχικών μέτρων, μόνο σε πολύ σπάνιες περιπτώσεις" και συνιστουσε μίνιμουμ κανόνες και κανονισμούς. Υποστήριζε: *"πρέπει να επαναλάβουμε ότι δεν μας πολυενδιαφέρει τι νόμους και κανόνες βγάζει η σχολική κοινότητα. Αν και λάθος, κατά την άποψη μας, αποφάσεις μπορεί να παρθούν κατά καιρούς, το σημαντικό ζήτημα είναι όλοι οι κανονισμοί να φτιάχνονται από τους μαθητές τους ίδιους, με την ενεργό συμμετοχή των δασκάλων και αυτά τα μέτρα να εισάγονται από την κοινότητα. Πάντως... πρέπει να υπάρχουν όσο το δυνατό λιγότεροι κανόνες"*

Η κυρίαρχη άποψη ήταν πως σε περιπτωση κάποιου παραπτώματος θα έπρεπε να υιοθετείται μια άτυπη διαδικασία κατά την οποία ο δάσκαλος εξηγεί και συζητά το παράπτωμα με τον παραβάτη, την τάξη και το σχολείο. Αυτή η διαδικασια που γινόταν μέσα σ' ένα κλιμα συντροφικότητας ανάμεσα στους μαθητές και χωρίς ίχνος αυταρχισμού, φαίνεται να ήταν επιτυχημένη.

Οι λογοι για την αλλαγή αυτής της λειτουργιας μετά την εισαγωγή των πενταχρονων πλανων που τονιζει ο Πινκεβιτς στη δεκαετια του '30, είναι ενδιαφεροντες.

"Η Σοβιετική Ενωση εχει θεσει στον εαυτό της το καθήκον να ξεπερασει τις καπιταλιστικές χωρες στον τομέα της τεχνικής και της οικονομιας. Γι' αυτο και προβαλει η αναγκη για πειθαρχια στο σχολειο Οι κανονισμοι των Σοβιετικων Πολυτεχνικων σχολειων απαιτουν, ο διευθυντης και οι δασκαλοι να διεξαγουν έναν σκληρό αγωνα για να εντεινουν την πειθαρχια αναμεσα στους μαθητες, με πειθαρχικά μετρα οταν αυτο ειναι αναγκαιο, συμπεριλαμβανοντας ακομα και την προσωρινη αποβολή από το σχολειο"

Παρολη αυτή την πιεση, η μάλλον εξαιτιας της, υπηρχε μεγαλη νεανικη εγκληματικοτητα στη Ρωσια και πολλοι νεοι απορριπτουν την συμβατικη κοινωνια με ενα τρόπο πολυ παρομοιο μ' αυτον στη Δυση Ενας νεαρος ρωσος ενηλικας περιεγραψε τη ταξη στο σχολειο σα να χωριζεται σε δυο κατηγοριες στους "αμφισβητιες" και στους "χαφιεδες" Η πρωτη αποτελειται απο απροθυμους μαθητες

Από τις μαθητικές καταλήψεις του '90-'91

που δυσπιστούν σε όλα τα φιρμάνια που προέρχονται από τις πηγές της εξουσίας, η άλλη από αυτούς που ενημερώνουν τον δάσκαλο για όλες τις δραστηριότητες των προηγούμενων.

ΠΙΣΩ ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

Ο αυταρχισμός απαιτεί συγκεντροποίηση. Αυτή άρχισε με τον διορισμό, αντί την εκλογή, του διευθυντή και όπως και με τις άλλες μεγάλες αλλαγές, προχώρησε με φοβερή ταχύτητα στη δεκαετία του '30. *"Με λίγες διαφορές, παιδιά της 5ης τάξης, λόγου χάρη, σε ένα οκταετές σχολείο, σε μέρη τόσο μακρινά μεταξύ τους όσο η Μόσχα και το Μαγκνιτογκόρσκι, η Τασκένδη και το Ταλίν, φορούν την ίδια στολή, ακολουθούν τους ίδιους κανόνες συμπεριφοράς και μελετούν τα ίδια θέματα, μέσα από τα ίδια εγχειρίδια και με την ίδια ταχύτητα. Οταν ολοκληρώσουν αυτό το στάδιο της εκπαίδευσής τους στα 15 τους χρόνια, οι εναλλακτικές επιλογές για το επόμενο στάδιο της μόρφωσής τους είναι ουσιαστικά οι ίδιες σ' όποια περιοχή κι αν βρίσκονται".*

Μαζί με την συγκεντροποίηση, οι εξετάσεις, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, μπήκαν στα σχολεία ξανά. Ο Πίνκεβιτς, λέει για τις εξετάσεις στη δεκαετία του '20:

"Οι παραδοσιακές εξετάσεις είναι τόσο τεχνητές και τόσο ξένες προς τη φύση του παιδιού, που δημιουργούν μια εκνευριστική και διαλυτική επίδραση πάνω στη ζωή του. Προφανώς δεν μπορούν να διατηρηθούν στο σχολείο μας. Ασχετα από τη μορφή που μπορεί να εμφανιστούν ή το όνομα που μπορεί να πάρουν, πρέπει να κηρύξουμε τον πόλεμο εναντίον τους."

Ο Πίνκεβιτς στη δεκαετία του '30, θλιβερά και χωρίς καμιά εξήγηση αναφέρει: "Στο τέλος του χρόνου γίνονται εξετάσεις".

Αμέσως μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο το σύστημα βαθμολόγησης που υπήρχε πριν την επανάσταση ξαναμπήκε σε εφαρμογή. (από τον βαθμό 1 -πολύ κακός ως τον βαθμό 5- άριστος).

Λίγο μετά τον 2ο Παγκόσμιο Πόλεμο επανήλθαν οι "Κανόνες Συμπεριφοράς" για τους μαθητές στα πρωτοβάθμια και στα δευτεροβάθμια σχολεία που χρησιμοποιούνταν στην τσαρική Ρωσία.

Κάποιοι από τους 20 αυτούς κανόνες είναι:

"1. Να αποκτά γνώση επίμονα για να γίνει ένας μορφωμένος και πολιτισμένος πολίτης και να προσφέρει τη μεγαλύτερη δυνατή υπηρεσία στη χώρα του...

3. Να υπακούει στις εντολές του διευθυντή και των δασκάλων χωρίς να αντιμιλάει...

8. Να κάθεται στητός στη διάρκεια του μαθήματος, χωρίς να γέρνει στους αγκώνες ή να σωριάζεται. Να ακούει προσεκτικά τις εξηγήσεις του δασκάλου και τις απαντήσεις των άλλων παιδιών, χωρίς να μιλάει ή να αφαιρείται.

9. Να σηκώνεται όταν ο δάσκαλος ή ο διευθυντής μπαίνει ή βγαίνει από την αίθουσα.

10. Να στέκεται προσοχή όταν απαντάει στον δάσκαλο. Να κάθεται μόνο με την άδεια του δασκάλου, να σηκώνει το χέρι του αν θέλει να απαντήσει μια ερώτηση...

12. Να δείχνει σεβασμό στο διευθυντή και στους δασκάλους και όταν τους συναντάει να τους χαιρετάει με μια ευγενική υπόκλιση. Τα αγόρια θα πρέπει να βγάζουν τα πηλίκιά τους...

19. Να κουβαλάει πάντα μαζί του το ατομικό του βιβλιάριο προόδου, να το φυλάει προσεκτικά, να μην το δίνει ποτέ σε κανένα άλλο και να το παρουσιάζει αν το απαιτήσει ο δάσκαλος ή ο διευθυντής".

Ας συγκρίνουμε αυτούς τους νόμους με τις "Βασικές Αρχές" του νόμου του 1918 για την εκπαίδευση:

"Η προσωπικότητα θα παραμείνει η υψηλότερη αξία στη σοσιαλιστική κουλτούρα. Αυτή η προσωπικότητα όμως, μπορεί να αναπτύξει τις κλίσεις της σ' όλη τους τη μεγαλοπρέπεια μόνο σε μια αρμονική κοινωνία ίσων. Εμείς (δηλαδή η κυβέρνηση) δεν ξεχνάμε το δικαίωμα του κάθε ατόμου στη δική του ιδιαίτερη ανάπτυξη. Δεν είναι για μας αναγκαίο να τσακίσουμε την προσωπικότητα, να την περιγελάμε, να την λιώνουμε σε σιδερένια καλούπια, γιατί η σταθερότητα της σοσιαλιστικής κοινότητας δεν βασίζεται στην ομοιομορφία των στρατώνων, ούτε στα καψόνια, ούτε στις θρησκευτικές και αισθητικές ψευδαισθήσεις, αλλά πάνω στην ενεργητική αλληλεγγύη των συμφερόντων".

Από τον Φλεβάρη στον Οκτώβρη

Λέων Τρότσκι, Τα Διδάγματα του Οκτώβρη, Εκδόσεις Εργατική Δημοκρατία, σελ. 86, τιμή 1.200 δρχ
Τζον Ριντ, Πώς λειτουργούν τα Σοβιέτ, Εκδόσεις Εργατική Δημοκρατία, σελ. 30, τιμή 500 δρχ

Τον Οκτώβρη του 1917 η εργατική τάξη της Ρωσίας με την ηγεσία των Μπολσεβίκων ανέτρεψε την άρχουσα τάξη και έβαλε τα θεμέλια του πρώτου εργατικού κράτους στη ιστορία. Η ακτινοβολία της Οκτωβριανής Επανάστασης έδωσε την ώθηση για το ξέσπασμα επαναστάσεων σε ολόκληρη την Ευρώπη. Η επιτυχία των Μπολσεβίκων έγινε παράδειγμα για την δημιουργία επαναστατικών κομμάτων σε πολλές χώρες.

Σήμερα, 80 χρόνια αργότερα, η επανάσταση του '17 γίνεται στόχος πολλών επιθέσεων - και για το τι ήταν η ίδια και για το ποια ήταν η κατάληξή της.

Δυο βιβλία που κυκλοφόρησαν πρόσφατα από τις εκδόσεις Εργατική Δημοκρατία απαντούν σε αυτές τις επιθέσεις και υπερασπίζουν την παράδοση της επανάστασης του 1917.

Το πρώτο απ' αυτά, **"Τα Διδάγματα του Οκτώβρη"** του Λέων Τρότσκι, δείχνει πώς οι Μπολσεβίκοι μπόρεσαν και οδήγησαν τους εργάτες στην εξουσία κάνοντας πολιτικές επιλογές που αντανακλούσαν τις διαθέσεις των ίδιων των μαζών. Το δεύτερο βιβλίο, το **"Πώς λειτουργούν τα Σοβιέτ"** του Τζον Ριντ, παρουσιάζει με ζωντανές περιγραφές το πώς δούλευε η εργατική δημοκρατία στους χώρους δουλειάς τα πρώτα χρόνια μετά τη νίκη της σοσιαλιστικής επανάστασης και γιατί αποτέλεσε την ανώτερη μορφή δημοκρατίας που έφτασε ποτέ η ανθρωπότητα.

Ο Λέων Τρότσκι ήταν από τους πρωταγωνιστές της Ρώσικης Επανάστασης, ηγέτης των Μπολσεβίκων και πρόεδρος του Σοβιέτ της Πετρούπολης που οργάνωσε την εξέγερση του Οκτώβρη. Ο Τζον Ριντ ήταν ένας αμερικάνος σοσιαλιστής που έζησε βήμα προς βήμα την επανάσταση και την αποτύπωσε στο κλασσικό βιβλίο του **"Δέκα μέρες που συγκλόνισαν τον κόσμο"**.

Ο Τρότσκι έγραψε **"Τα Διδάγματα του Οκτώβρη"** τον Σεπτέμβρη του 1924 με αφορμή την ήττα της επανάστασης στην Γερμανία. Το καλοκαίρι και το φθινόπωρο του 1923 η Γερμανία βρισκόταν σε μια επαναστατική κατάσταση παρόμοια με αυτή που βρέθηκε η Ρωσία το 1917. Εργατικές επιτροπές - που έμοιαζαν με τα Σοβιέτ του '17 - φτιάχνονταν στα εργοστάσια και οργανώνονταν οπλισμένες εργατικές πολιτοφυλακές. Καθώς η επιρροή του Κομμουνιστικού Κόμματος αυξανόταν με ραγδαίους ρυθμούς, ο στρατός άρχισε να προετοιμάζει ένα

πραξικόπημα.

Σε αυτή την κρίσιμη κατάσταση η ηγεσία του κόμματος κινήθηκε με διστακτικότητα. Ενώ η βάση του περίμενε να δοθεί το σύνθημα για γενική απεργία και ένοπλη εξέγερση ενάντια στις απειλές του στρατού, τα στελέχη του ΚΚ προσπαθούσαν να πείσουν την ηγεσία του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος για κοινή δράση ενάντια στη δεξιά αντιδραστική κυβέρνηση. Οταν, όμως, οι σοσιαλδημοκράτες αρνήθηκαν, οι ηγέτες του ΚΚ ανακάλεσαν την απόφαση για γενική απεργία κι ανέστειλαν την εξέγερση. Η μεγαλύτερη ευκαιρία μετά το 1917 για μια νικηφόρα επανάσταση στην Ευρώπη χάθηκε, αφήνοντας τη Ρωσία απομονωμένη.

Συγκλονισμένος από την ήττα στην Γερμανία, ο Τρότσκι έγραψε τα **"Διδάγματα του Οκτώβρη"** σε μια προσπάθεια να μεταφέρει τις εμπειρίες της Ρωσίας στα άλλα κομμουνιστικά κόμματα, να διδάξει επαναστατική στρατηγική και τακτική. Χρησιμοποίησε σαν παραδείγματα όλες τις κρίσιμες καμπές που πέρασε η ρώσικη επανάσταση από τον Φλεβάρη μέχρι τον Οκτώβρη του '17 και τη στάση των Μπολσεβίκων σε κάθε μια από αυτές.

Αυτό που προέκυψε από την επανάσταση που ανέτρεψε τον Τσάρο τον Φλεβάρη του 1917 ήταν μια κατάσταση "διπλής εξουσίας". Επίσημα, η εξουσία ανήκε στην Προσωρινή Κυβέρνηση, αλλά απέναντί της αυτή είχε τα συμβούλια των εργατών και των στρατιωτών - τα Σοβιέτ - που στην πραγματικότητα ήταν τα όργανα που έλεγχαν τους χώρους δουλειάς και τα στρατόπεδα.

Ποια θα έπρεπε να είναι η τακτική των Μπολσεβίκων; Μαζί ή κόντρα στην Προσωρινή Κυβέρνηση; Αυτό ήταν το πρώτο σημαντικό ερώτημα που μπήκε στο κόμμα. Η απάντηση που έδωσε η ηγεσία που βρισκόταν στη Ρωσία ήταν στη λάθος κατεύθυνση: η εφημερίδα των Μπολσεβίκων, η Πράβδα, κάτω από την καθοδήγηση του Στάλιν και του Κάμενεφ ανακοίνωσε "την υποστήριξη της Προσωρινής Κυβέρνησης" ακόμα και όταν αυτή η τελευταία δήλωσε ότι θα συνεχίσει τη συμμετοχή στον ιμπεριαλιστικό Α' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Απέναντι σε αυτή την λαθεμένη πολι-

Ναύτες από το Σοβιέτ της Κροστάνδης επισκέπτονται τον Τρότσκι στη φυλακή.

Σκίτσο από το βιβλίο "Ο Τρότσκι για αρχάριους", εκδόσεις Επιλογή

τική, ο Τρότσκι αντιπαραθέτει την στρατηγική του Λένιν μόλις έφτασε στην Πετρούπολη τον Απρίλη του 1917: *"Καμιά υποστήριξη στην Προσωρινή Κυβέρνηση! Πρέπει να ξεσκεπάσουμε την απάτη των υποσχέσεών της και να μην τρέφουμε αυταπάτες ότι μια καπιταλιστική κυβέρνηση μπορεί να πάψει να είναι ιμπεριαλιστική... Το σύνθημά μας πρέπει να είναι 'όλη η εξουσία στα Σοβιέτ'"*.

Γράφει ο Τρότσκι: *"Το βασικό ζήτημα που γύρω του στρέφονταν τα πάντα ήταν: θα έπρεπε ή όχι να καταλάβουμε την εξουσία; Η μία τάση ήταν η προλεταριακή που οδηγούσε στο δρόμο της παγκόσμιας επανάστασης. Η άλλη ήταν η "δημοκρατική" που οδηγούσε στην υποταγή της προλεταριακής πολιτικής στις απαιτήσεις της αστικής κοινωνίας μέσα από μια διαδικασία μεταρρυθμισεων"*.

Με τη στήριξη της εργατικής βάσης των Μπολσεβίκων, ο Λένιν κέρδισε αυτή την πολιτική μάχη και "ξεκόλλησε" την ηγεσία του κόμματος από τις συντηρητικές θέσεις των πρώτων βδομάδων της επανάστασης.

Η δεύτερη κρίσιμη καμπή ήλθε με τα "Ιουλιανά". Τον Ιούλη του 1917 χιλιάδες εργάτες ξέσπασαν σε διαδηλώσεις ενάντια στην Προσωρινή Κυβέρνηση και σε ένοπλες συγκρούσεις. Η εξέγερση ήταν πρόωρη και ανοργάνωτη και γι' αυτό ηττήθηκε κι ακολούθησε μια περίοδος καταστολής. Νέες διαμάχες ξεκίνησαν στην ηγεσία των Μπολσεβίκων. Ξανά ο Λένιν χρειάστηκε να δώσει μια "διμέτωπη" πολιτική μάχη. Από τη μια ενάντια στα συντηρητικά μέλη της ηγεσίας που, όπως γράφει ο Τρότσκι, "έβλεπαν στα γεγονότα μόνο ένα καταστροφικό τυχοδιωκτισμό" και ζητούσαν να εγκαταλειφθεί η στρατηγική της κατάληψης της εξουσίας. Κι από την άλλη, ενάντια στους "ανυπόμονους", κύρια στη βάση του κόμματος, που υποτιμούσαν την ανάγκη να κερδηθούν τα Σοβιέτ με την μεριά των Μπολσεβίκων πριν το κόμμα προχωρήσει στην οργάνωση της ένοπλης εξέγερσης.

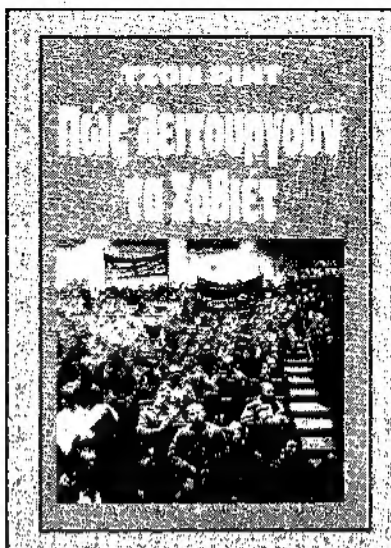
Μόνο επειδή οι Μπολσεβίκοι ήταν ένα κόμμα στενά δεμένο με με την εργατική τάξη, με οργανωνώσεις μέσα στα μεγάλα εργοστάσια και ένα κόμμα που είχε αποδείξει των επαναστατικότητά του στα μάτια χιλιάδων προχωρημένων εργατών μέσα από πολύχρονους κοινούς αγώνες, μόνο γι' αυτό διέθετε το κύρος και τις ρίζες ώστε να καθοδηγήσει μια ευέλικτη ταχτική τον Ιούλη του '17: να λέει καθαρά στις μάζες ότι η εξέγερση είναι πρόωρη, αλλά ταυτόχρονα να καταγγέλει τις ρεφορμιστικές απόψεις που ήθελαν να μετατρέψουν την υποχώρηση από μια άκαιρη εξέγερση σε παραίτηση από τον στόχο της κατάληψης της εξουσίας των Σοβιέτ.

Την μεγαλύτερη ευκαιρία στους Μπολσεβίκους την έδωσε η ίδια η άρχουσα τάξη. Τον Αύγουστο του 1917, ο στρατηγός Κορνίλοφ επιχείρησε ένα πραξικόπημα που στόχευε να τσακίσει την επανάσταση, τα Σοβιέτ, αλλά και την ίδια την Προσωρινή Κυβέρνηση. Απέναντι στην επίθεση της αντίδρασης, ο Λένιν και ο Τρότσκι συγκρούστηκαν με τις απόψεις που έλεγαν ότι οι επαναστάτες θα έπρεπε να έμεναν αδιάφοροι απέναντι στις "ενδοαστικές διαμάχες", αλλά και με τις απόψεις που ζητούσαν την άνευ όρων στήριξη της Προσωρινής Κυβέρνησης.

Υποστήριξαν ότι οι ίδιοι οι εργάτες θα έπρεπε να είναι εκείνοι που θα δώσουν τη μάχη ενάντια στον Κορνίλοφ και το στρατό του δείχνοντας έτσι ότι ο μόνος δρόμος για την υπεράσπιση των κατακτήσεων του Φλεβάρη είναι ο δρόμος της σοσιαλιστικής επανάστασης.

Στην πραγματικότητα ο Λένιν και ο Τρότσκι δείξανε στην πράξη την αποτελεσματικότητα της ταχτικής που αργότερα ονομάσανε "Ενιαίο Μέτωπο". Τα ρεφορμιστικά κόμματα υποστήριζαν την Προσωρινή Κυβέρνηση. Οι Μπολσεβίκοι την πολεμούσαν. Αλλά μπροστά στο πραξικόπημα του Κορνίλοφ, ο Λένιν και ο Τρότσκι κάλεσαν για κοινή δράση όλων των εργατών ώστε ενωμένοι να τσακίσουν το πραξικόπημα.

Ο καθοριστικός ρόλος που έπαιξαν οι

Μπολσεβίκοι στην ήττα του Κορνιλοφικού πραξικοπήματος, έστρεψε τους εργάτες προς το μέρος τους. Στις 9 Σεπτέμβρη οι Μπολσεβίκοι κέρδισαν την πλειοψηφία του Σοβιέτ της Πετρούπολης κι ο Τρότσκι εκλέχτηκε πρόεδρός του.

Η τελευταία και πιο κρίσιμη επιλογή που αντιμετώπισε η ηγεσία των Μπολσεβίκων ήταν η οργάνωση της ίδιας της ένοπλης εξέγερσης. Δυο από τα ιστορικά στελέχη του κόμματος, ο Κάμενεφ κι ο Ζηνόβιεφ, αντιτάχθηκαν στην απόφαση για εξέγερση και ακόμα χειρότερα την δημοσιοποίησαν ανοιχτά.

Ο Τρότσκι γράφει: *"Μονάχα ένας δρόμος υπήρχε: να προχωρήσουμε μπροστά βασισμένοι στην επαναστατική θέληση των μαζών... Η ένοπλη εξέγερση, η κατάληψη της εξουσίας μπορεί να είναι δυνατή σήμερα, αλλά αύριο μπορεί να είναι αδύνατη. Οταν τα πράγματα έχουν φτάσει στο σημείο της εξέγερσης, τα γεγονότα δεν μετριούνται με το χιλιόμετρο της πολιτικής, αλλά με το μέτρο του πολέμου... Κάτω από τέτοιες συνθήκες οι ταλαντεύσεις και οι δισταγμοί είναι λιγότερο επιτρεπτοί από οποιαδήποτε άλλη περίοδο. Αν ο Λένιν δεν είχε σημάνει συναγερμό, το κόμμα πιθανά να μην είχε μπορέσει ν'αναπτύξει την επίθεσή του στην αποφασιστική στιγμή"*.

Από την επανάσταση του Φλεβάρη και την τακτική απέναντι στην Προσωρινή Κυβέρνηση μέχρι τον Απρίλη και το "όλη η εξουσία στα Σοβιέτ" και από τα Ιουλιανά μέχρι την κατάληψη της εξουσίας, ο Τρότσκι δείχνει στο βιβλίο του μία προς μία τις πολιτικές μάχες που έδωσαν οι Μπολσεβίκοι για να κερδίσουν με τη μεριά τους την εργατική τάξη. Το πέτυχαν - κι αυτό είναι "το δίδαγμα του Οκτώβρη" - όντας σταθερά προσανατολισμένοι στην προοπτική της σοσιαλιστικής επανάστασης, κάνοντας ξεκάθαρες επιλογές. Δεν έκαναν ένα "πραξικόπημα" πίσω από τις πλάτες των εργατών, αλλά αντίθετα, όπως λέει ο Τρότσκι, απέδειξαν ότι *"χωρίς ένα κόμμα, ανεξάρτητα από ένα κόμμα, πάνω από ένα κόμμα ή με το υποκατάστατο ενός κόμματος, η προλεταριακή επανάσταση δεν μπορεί να νικήσει"*.

Σε όσους κατηγορούν την Οκτωβριανή Επανάσταση ότι ήταν πρόδρομος του Σταλινισμού το βιβλίο του Τζον Ριντ **"Πώς λειτουργούν τα Σοβιέτ"** δίνει αποστομωτικές απαντήσεις.

Η μεγάλη σημασία του μικρού αυτού βιβλίου δεν βρίσκεται τόσο στις αναλύσεις του, όσο στο ότι προσφέρει ζωντανές εικόνες από την ίδια την δράση των Σοβιέτ, για το πώς δούλευε η εργατική εξουσία στην πράξη.

Η πρώτη αλήθεια που αποκαθιστά ο Ριντ είναι το πόσο δημοκρατικά λειτουργούσαν τα εργατικά συμβούλια, τα Σοβιέτ. Οι αντιπρόσωποι ήταν εκλεγμένοι από τους χώρους δουλειάς και τις γειτονιές και ήταν άμεσα ανακλητοί.

"Ποτέ άλλοτε δεν υπήρξε πολιτικό σώμα τόσο ευλύγιστο που ν' ανταποκρίνεται στη λαϊκή θέληση. Να ένα παράδειγμα ανάμεσα σε τόσα άλλα. Την πρώτη βδομάδα του Δεκέμβρη του 1917 γίνανε μερικές διαδηλώσεις ενάντια στα σοβιέτ. Ανεύθυνοι Ερυθροφρουροί πυροβόλησαν και σκότωσαν μερικούς από τους διαδηλωτές. Η αντίδραση για αυτή την ανόητη βία ήταν άμεση. Σε δώδεκα ώρες οι περισσότεροι μπολσεβίκοι αντιπρόσωποι καθαιρέθηκαν κι αντικαταστάθηκαν. Δεν χρειάστηκαν λιγότερο από τρεις βδομάδες για να μπορέσουν σταδιακά να επανεκλεγούν οι μπολσεβίκοι". Μια εικόνα που κάθε άλλο παρά ..."δικτατορία των μπολσεβίκων" θυμίζει.

Ο Ριντ εξηγεί το πώς η επανάσταση δεν αφορούσε μόνο τους εργάτες, αλλά ήταν πραγματικά "ένα πανηγύρι των καταπιεσμένων". Να οι περιγραφές που δίνει για την ενότητα των αγροτών με τους εργάτες:

"Δεν θα ξεχάσω ποτέ το Συνέδριο των Σοβιέτ των αγροτών που έγινε στο τέλος Νοέμβρη. Οι ψευτο-ριζοσπάστες έχασαν τη μάχη για την προεδρία. Και τότε έγινε κάτι θαυμάσιο. Μια γκρίζα πομπή αγροτών τράβηξε για το Σμόλνυ (τη έδρα του Σοβιέτ της Πετρούπολης). Στη σκοτεινιασμένη νύχτα περνάγανε τους κάτασπρους δρόμους τραγουδώντας, με την κόκκινη σημαία να πλαταγίζει στον παγωμένο χειμωνιάτικο αέρα. Εκατοντάδες εργάτες περίμεναν να καλωσορίσουν τους αδελφούς τους αγρότες. Στο μισοσκόταδο οι δυο πορείες προχωρώντας η μια προς την άλλη, συναντήθηκαν. Με κραυγές ανακούφισης και δάκρυα χαράς, οι αγκαλιές των συντρόφων βρίσκανε η μια την άλλη".

Ομως τα Σοβιέτ δεν ήταν μόνο όργανα δημοκρατίας και εργατικού ελέγχου. Με μια εκπληκτική ευρηματικότητα έλυναν τα πιο "δύσκολα" προβλήματα στην παραγωγή και σε όλες τις πλευρές της κοινωνικής ζωής.

"Τα πράγματα έμοιαζαν απελπιστικά, όταν στη συνέλευση του εργοστασίου σηκώθηκε ένας εργάτης και είπε: 'Σύντροφοι, γιατί σπάμε τα κεφάλια μας; Στο θέμα του τεχνικού προσωπικού δεν υπάρχει καμιά δυσκολία. Για θυμηθείτε. Το αφεντικό δεν ήταν τεχνικός, δεν είχε γνώσεις χημικού ή μηχανικού, ούτε καν διοικητικές γνώσεις. Ο ρόλος του δεν ήταν παρά ο ρόλος του αφεντικού. Οταν είχε ανάγκη τεχνικής βοήθειας πλήρωνε τους ανθρώπους που μπορούσαν να του προσφέρουν τις κατάλληλες γνώσεις. Ε, λοιπόν, τώρα τα αφεντικά είμαστε εμείς. Θα πληρώσουμε τεχνικούς και διαχειριστές που θα δουλεύουν για μας".

Ο Ριντ εξετάζει μία προς μία όλες τις οργανώσεις που κτίστηκαν δίπλα και μέσα στα Σοβιέτ για να διευκολύνουν τον προγραμματισμό της παραγωγής και της οικονομίας συνολικά κάτω από τον έλεγχο των εργατών και για τις ανάγκες τους: τις αγροτικές επιτροπές και τα συνδικάτα, τις εσωτερικές εργοστασιακές επιτροπές, το ανώτατο συμβούλιο δημόσιας οικονομίας που έπαιζε συντονιστικό ρόλο, τους συνεταιρισμούς. Ενα σύστημα που παρά τις τρομερές δυσκολίες που αντιμετώπιζε η πολιορκημένη από δεκατέσσερις ιμπεριαλιστικούς στρατούς Ρωσία, έβαζε τα θεμέλια μιας καινούργιας κοινωνίας χωρίς εκμετάλλευση και καταπίεση.

"Η λέξη επαναστάτης", τελειώνει το βιβλίο του ο Ριντ, *"δεν σημαίνει μια αόριστη διάθεση εξέγερσης. Αυτό που πρέπει να καταστραφεί, να καταστραφεί, όμως ο καινούργιους κόσμος πρέπει να οικοδομηθεί με μια προσπάθεια αστααμάτητου μόχθου"*.

Διαβάστε αυτά τα δυο βιβλία. Από τις σελίδες τους αναβλύζει η απίστευτη δυναμική και τα πολιτικά συμπεράσματα μιας γιγαντιαίας εργατικής επανάστασης που άλλαξε τη ροή της ιστορίας.

Κώστας Πίττας